

การศึกษาเปรียบเทียบการวิเคราะห์วิกฤตเศรษฐกิจทุนนิยม
ของอแลง บาดีเย กับสลาวอย ชิเชค

นายปิยศิลป์ บุลสถาพร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2557

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A COMPARATIVE STUDY OF ECONOMIC CRISIS ANALYSIS
OF ALAIN BADIOU AND SLAVOJ ŽIŽEK

Mr. Piyasin Bulsathaporn

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Political Economy

Faculty of Economics

Chulalongkorn University

Academic Year 2014

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การศึกษาเปรียบเทียบการวิเคราะห์วิกฤตเศรษฐกิจทุนนิยมของอแลง บาดียู กับสลาวอย ชิเชค
โดย	นายปิยศิลป์ บุลสถาพร
สาขาวิชา	เศรษฐศาสตร์การเมือง
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	อาจารย์ ดร.กุลลินี มุทธากลิน

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

.....คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชโยดม สรรพศรี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.นพพล วิทย์วรพงศ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(อาจารย์ ดร.กุลลินี มุทธากลิน)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.กนกศักดิ์ แก้วเทพ)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(อาจารย์ ดร.ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์)

ปิยศิลป์ บุลสถาพร : การศึกษาเปรียบเทียบการวิเคราะห์วิกฤตเศรษฐกิจทุนนิยมของอแลง บาดิยู กับสลาวอย ชิเซ็ค (A COMPARATIVE STUDY OF ECONOMIC CRISIS ANALYSIS OF ALAIN BADIOU AND SLAVOJ ŽIŽEK) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: อ. ดร.กุลลีนี มุทธากลิน, 100 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเปรียบเทียบการไข่มโนทัศน์ทางปรัชญาของ นักวิชาการผู้มีสกุลความคิดแบบหลังมาร์กซ์ (Post-Marxism) ในปัจจุบันสองท่าน คือ อแลง บาดิยู กับสลาวอย ชิเซ็ค เพื่อทำความเข้าใจการวิเคราะห์วิกฤตทุนนิยม และผลผลิตที่ได้จากการสังเคราะห์ อันได้จากการเปรียบเทียบความคิด จะทำให้เศรษฐศาสตร์การเมือง (political economy) มีทิศทาง ที่แตกต่างจากสกุลความคิดแบบมาร์กซ์ในแบบดั้งเดิม ผ่านการพิจารณาทั้งในส่วนของปรัชญา ทฤษฎี ทางสังคมและการเมือง รวมไปถึงจิตวิทยา เพื่อใช้ในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิกฤตของระบบเศรษฐกิจ ทุนนิยม โดยการวิเคราะห์จะเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประธาน (subject) ที่มีความสัมพันธ์กับกระแสของเศรษฐกิจทุนนิยมในปัจจุบัน อันเป็นหนึ่งในประเด็นหลักในงานวิชาการทาง ปรัชญาสกุลความคิดแบบหลังมาร์กซ์ จากการสำรวจพบว่า หลังจากที่ความคิดคอมมิวนิสต์แบบ ดั้งเดิมเกิดความล้มเหลวในช่วงทศวรรษ 1960 ได้เกิดแนวกระแสความคิดในโลกวิชาการ เช่น สกุล ความคิดแบบหลังสมัยใหม่ นักคิดแบบหลังสมัยใหม่นำเสนอในเรื่องขององค์ประธานแบบหลัง สมัยใหม่ (postmodern subject) หากแต่นักคิดทั้ง 2 ท่าน ที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งทำการ เปรียบเทียบ กลับไม่เชื่อในเรื่องขององค์ประธานแบบนักคิดหลังสมัยใหม่ สำหรับบาดิยูแล้ว เขามุ่ง การทำความเข้าใจสังคมโดยย้อนกลับไปปรัชญา และรากฐานความคิดทางการเมืองแบบคอมมิวนิสต์ รวมไปถึงเสนอให้มีการคิดถึงความคิดคอมมิวนิสต์ (idea of communism) ในแบบใหม่ ส่วนสลาวอย ชิเซ็ค นอกจะเสนอความคิดทางการเมืองแบบสุดขั้วในการต่อต้านความคิดแบบเสรีนิยมใหม่แล้ว เขา ยังเสนอความคิดในมิติทางจิตใจของผู้คน ที่ได้รับผลกระทบในเชิงลบจากระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ซึ่ง พื้นฐานที่สำคัญในการศึกษาความคิด และการวิเคราะห์ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมของนักวิชาการทั้งสอง ท่าน คือ จิตวิเคราะห์สายลาก็อง (Lacanian psychoanalysis)

สาขาวิชา เศรษฐศาสตร์การเมือง

ปีการศึกษา 2557

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

5485298529 : MAJOR POLITICAL ECONOMY

KEYWORDS:

PIYASIN BULSATHAPORN: A COMPARATIVE STUDY OF ECONOMIC CRISIS ANALYSIS OF ALAIN BADIOU AND SLAVOJ ŽIŽEK. ADVISOR: GULLINEE MUTAKALIN, Ph.D., 100 pp.

This research aims to study the philosophical conceptions of 2 scholars, Alain Badiou and Slavoj Žižek, who had invented the idea of Post-Marxism. This study also aimed to understand the crisis of capitalism and compare the synthesis of these comparing ideas to make political economy a different direction from the traditional Marxism idea by considering both the philosophical, social and political theory to psychology. The analysis begins by understanding about the subject that is associated with the flow of the capitalist economy which is currently, one of the main issues in philosophical thoughts of Post-Marxism. The survey found that after the failure and decline of communist legacy in the 1960s Postmodernism was the new train of thought in the academic world. Postmodern thinkers presented in a matter of a postmodern subject, but both scholars do not believe in postmodern thinkers which aim to return of postmodern subject. While Badiou returned to the fundamental philosophical and political ideas of communism, which finally offer better understand of capitalist society. Slavoj Žižek offered a radical political idea which struggling against neoliberalism. He had also proposed the idea of the psychological dimensions of people that had been affected negatively by the capitalist economic system. However, Lacanian psychoanalysis is the fundamentally important idea that both scholars applied to study and analyze capitalism.

Field of Study: Political Economy

Student's Signature

Academic Year: 2014

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สามารถสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี โดยความช่วยเหลือจากคณาจารย์หลายท่าน ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ อ.ดร.นพพล วิทย์วรพงศ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่สละเวลาให้คำแนะนำ และให้โอกาสผู้วิจัยในการนำเสนอหัวข้อวิทยานิพนธ์ ขอบพระคุณ อ.ดร.กฤษณี มุทธากลิน อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ให้โอกาสผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าวิทยานิพนธ์ในหัวข้อนี้ และยังให้คำปรึกษาแนะนำที่ดีเสมอมา อีกท่านหนึ่งซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถละเลยในกิตติกรรมประกาศนี้ได้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะไม่สามรถเกิดขึ้นได้เลยในทุกๆ ทาง ถ้าผู้วิจัยไม่ได้รับโอกาสและคำแนะนำจากท่าน ขอบพระคุณ อ.ดร.ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ ประธานกรรมการ ผู้ประสาขาวิชาความรู้ทางเศรษฐศาสตร์การเมืองให้กับผู้วิจัย และเป็นแรงบันดาลใจในการศึกษางานทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์การเมือง ขอบพระคุณ รศ.ดร.กนกศักดิ์ แก้วเทพ ประธานกรรมการ สำหรับวิชาความรู้ทางเศรษฐศาสตร์การเมืองและงานวิจัย อีกทั้งยังเป็นผู้จุดประกายในการทำงานวิชาการให้กับผู้วิจัย ให้สามารถทำได้โดยไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย ขอบพระคุณ อ.สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ที่ช่วยผลักดันผู้วิจัยทางการศึกษา และคอยถามถึงความคืบหน้าในการทำวิทยานิพนธ์ตลอดมา และสุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ อ.พิรุณ ฉัตรวนิชกุล และ ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ชลธิรา สัตยวิวัฒนา ที่ให้ความรู้, คำแนะนำทางวิชาการ รวมไปถึงคอยกระตุ้นเตือนและมอบเอกสาร, หนังสือต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ให้ผู้วิจัยทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อนๆ หลักสูตรเศรษฐศาสตร์การเมืองทุกๆ คน ที่ได้ร่วมศึกษา ให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา กับผู้วิจัย และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่คณะเศรษฐศาสตร์ทุกๆ ท่าน ที่คอยอำนวยความสะดวกในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ท้ายที่สุดนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ แม่ สำหรับพระคุณอันมากล้น ที่ผู้วิจัยมีอาจทดแทนได้สิ้น ขอบพระคุณที่คอยเป็นกำลังใจให้กับผู้วิจัย สิ่งนี้เป็นแรงสนับสนุนอันยอดเยี่ยมในการทำวิทยานิพนธ์ รวมไปถึงขอบพระคุณที่ให้โอกาสผู้วิจัยในการแสวงหาความรู้เสมอมา ขอขอบคุณคุณพิมพ์สุภา สนธิรัตน์ ผู้เป็นกัลยาณมิตรที่หาได้ยากยิ่ง ที่เป็นแรงใจสำคัญให้กับผู้วิจัย และให้คำปรึกษา จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่วางไว้ด้วยดี

2.1.2.4	สิ่งจริง (Real) กับการต้านระเบียบสัญลักษณ์ คือ ข้อเรียกร้องจากองค์ประธาน	28
2.1.2.5	ความเห็นเรื่ององค์ประธานแห่งการปฏิบัติของอแลง บาติยู	32
2.1.2.6	ปรัชญาของอแลง บาติยู กับความคิดของซามูเอล เบคเกตต์ (Samuel Beckett).....	33
2.1.2.7	มโนทัศน์เรื่องวิภาษวิธี (dialectic) ของอแลง บาติยู	37
2.2	การวิเคราะห์วิกฤตเศรษฐกิจทุนนิยมตามแนวทางของอแลง บาติยู.....	39
2.2.1	วิกฤตทุนนิยมกับสิ่งมาร์กซ์เรียกว่า 'the icy water of egotistical calculation'	39
2.2.2	ความเห็นเกี่ยวกับเรื่องเงินของอแลง บาติยู	43
2.3	การแตกหักออกจากความคิดของฝ่ายซ้ายแบบดั้งเดิมของอแลง บาติยู	44
บทที่ 3	47
	การวิเคราะห์วิกฤตเศรษฐกิจทุนนิยมตามแนวทางของสลาวอย ชิเชค	47
3.1	ประวัติกุณหลังและบริบททางสังคม/วิชาการ ของสลาวอย ชิเชค	47
3.2	ปรัชญาและวิธีวิทยาของสลาวอย ชิเชค	48
3.2.1	ปรัชญาของสลาวอย ชิเชค กับจิตวิเคราะห์สายลาก็อง เรื่องความสำราญใจส่วนเกิน (surplus-enjoyment).....	48
3.2.2	มโนทัศน์เรื่ององค์ประธาน (subject) ของสลาวอย ชิเชค	53
3.3	การวิเคราะห์วิกฤตเศรษฐกิจทุนนิยมตามแนวทางของสลาวอย ชิเชค	55
3.3.1	องค์ประกอบในการวิพากษ์ทุนนิยมของสลาวอย ชิเชค.....	55
3.3.2	ความขัดแย้งต่างๆ ที่เป็นสิ่งจริง (Real) ของการต่อสู้ทางชนชั้น	56
3.3.3	สลาวอย ชิเชค กับปรากฏการณ์ยึดวอลล์สตรีท (Occupy Wall Street) (OWS).....	60
3.3.4	มโนทัศน์เรื่องวิภาษวิธี (dialectic) ของสลาวอย ชิเชค.....	63

3.4 ปัญหาของฝ่ายซ้ายในแบบดั้งเดิมตามความคิดของสลาวอย ชิเชค	64
บทที่ 4.....	66
บทสรุป.....	66
4.1 สกิลความคิดแบบหลังมาร์กซ์ (Post-Marxism).....	68
4.2 สรุปการเปรียบเทียบการวิเคราะห์วิกฤตเศรษฐกิจทุนนิยม ของอแลง บาติยู กับสลาวอย ชิเชค.....	70
4.3 บทสังเคราะห์: จิตวิเคราะห์สายลาก้องกับสกิลความคิดแบบมาร์กซ์	73
4.4 ข้อเสนอแนะเรื่องการทบทวนและตีความ ความคิดคอมมิวนิสต์ในแบบใหม่ผ่านปรัชญา.....	75
4.4.1 ข้อเสนอในการค้นหาภาพลักษณ์ของความเป็นไปได้แห่งการปฏิวัติในแบบใหม่.....	76
4.4.1.1 ความปรารถนา 4 มิติ ทางปรัชญาของอแลง บาติยู	76
4.4.1.2 สี่เงื่อนไขทางปรัชญา (the four generic 'conditions' of philosophy) ในความคิดของอแลง บาติยู	79
รายการอ้างอิง	82
ภาคผนวก.....	90
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	100

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความคิดของอแลง บาตียู กับสลาวอย ชิเชค 71

สารบัญรูปภาพ

รูปที่ 1 แสดงให้เห็นถึงโมนัทศน์เรื่ององค์ประธานแบบเดส์คาร์ต	16
รูปที่ 2 แสดงให้เห็นถึงโมนัทศน์เรื่ององค์ประธานแบบลากรอง	18
รูปที่ 3 Borromean knot.....	27

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

The Idea of Communism was a great Idea of a new possibility during the 19th century. During the last century, all experiences under this Idea have been a failure. So today we must construct — not immediately — a new solution after the crisis of capitalism, we have to reconstruct a new Idea.

Alain Badiou

Is Communism the Answer to the Crisis?

HARDtalk

ความคิดแบบคอมมิวนิสต์ เป็นความคิดที่มีศักยภาพในการสร้างความเป็นไปได้แบบใหม่ ในช่วงศตวรรษที่ 19 หากแต่ในปัจจุบันที่ความคิดดังกล่าวได้มาถึงจุดที่เป็นความล้มเหลว ความคิดคอมมิวนิสต์ในแบบดั้งเดิมไม่อาจเป็นคำตอบให้กับการแก้ปัญหาวิกฤตทุนนิยมอีกต่อไป คำกล่าวของอแลง บาดียู (Alain Badiou, 1937-ปัจจุบัน) ในรายการ *HARDtalk*¹ ที่ผู้วิจัยหยิบยกมาข้างต้น เป็นการแสดงถึงมุมมองของเขาที่บ่งชี้ถึงการค้นหาความคิดในแบบใหม่ อันสามารถเป็นทางออกหลังจากเกิดวิกฤตทุนนิยม ในบทความของเขาที่มีชื่อว่า *The Idea of Communism* ซึ่งถูกนำไปตั้งเป็นชื่องานประชุมในปี ค.ศ. 2009 ที่ลอนดอน ประเทศอังกฤษ โดยมีนักวิชาการฝ่ายซ้ายที่มีชื่อเสียงเข้าร่วมหลายคน เช่น เทอร์รี่ อีเกิลตัน (Terence Francis "Terry" Eagleton, 1943-ปัจจุบัน), บรูโน้ บอสเต็ล (Bruno Bosteels, 1967-ปัจจุบัน), ฌักส์ รองซีแยร์ (Jacques Rancière, 1940-ปัจจุบัน) ฯลฯ ซึ่ง

¹ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่

<http://www.critical-theory.com/watch-alain-badiou-interviewed-bbc-peak-economic-crisis/>

ภายหลังจากการประชุมแล้ว ผู้เข้าร่วมประชุมได้เขียนบทความวิชาการ เพื่อนำมาจัดทำเป็นหนังสือ บาดิยูเสนอว่าความคิดแบบคอมมิวนิสต์ คือ การปฏิบัติทางจินตภาพ (imaginary) อันเป็นการ ดำเนินการสร้างองค์ประธาน (subject) ของปัจเจกบุคคล (individual) เพื่อผลักดันความเป็นจริงทาง การเมืองไปสู่เรื่องเล่าเชิงสัญลักษณ์ทางประวัติศาสตร์² สิ่งที่ต้องทำการพิจารณาต่อไปคือ การสร้าง ประวัติศาสตร์ ผ่านความคิดแบบคอมมิวนิสต์ในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดของของนักวิชาการฝ่าย ซ้ายนั้น ในแต่ละคนมีข้อเสนออย่างไร เพราะแน่นอนว่าข้อเสนอดังกล่าวย่อมไม่ใช่แค่เพียงการอธิบาย โลกตามความเป็นจริงเพียงเท่านั้น หากแต่เป็นการเสนอถึงสิ่งที่ควรจะเป็น ในประเด็นปัญหาทาง สังคม ซึ่งรวมเอาเรื่องของเศรษฐศาสตร์และการเมือง ที่มีส่วนสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้นกับมิติทาง จิตวิทยาของผู้คนในสังคม เนื่องจากการขยายตัวของทุนนิยม ได้กำกับทุกบทบาทหน้าที่ในสังคมและ พฤติกรรมต่างๆ ของผู้คนผ่านโครงสร้างทางเศรษฐกิจ จนถึงในระดับจิตใจ (psyche) ความมีเสรีภาพ จึงเป็นเพียงภาพมายา (illusion) อันลวงหลอก จากสภาพสังคมที่กล่อมเกล้าให้ผู้คนรู้สึกไปว่าพวกเขา นั้นมีเสรีภาพที่แท้จริง

การกลับมาอีกครั้งของบทวิจารณ์เกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์การเมือง คือ สัญญาณที่แสดงให้เห็นว่า ผู้คนในสังคมเริ่มกลับมาขบคิดอีกครั้งถึงสภาพสังคมและความสัมพันธ์ทางสังคม (social relation) ที่ พวกเขาเผชิญอยู่ หากว่าระบบของเศรษฐกิจและการเมืองที่เป็นอยู่เป็นระบบที่ไม่เป็นปัญหาอะไร เหตุ ใดสภาพของผู้คนในสังคมจึงมีความเหลื่อมล้ำกันทางชนชั้นเพิ่มขึ้น ผู้คนจึงเริ่มทำการปฏิเสธ (negate) ระบบที่พวกเขาเริ่มเข้าใจอย่างลึกซึ้งแล้วว่า หากพวกเขาไม่ทำการวิพากษ์วิธี (dialectic) เพื่อวิพากษ์วิจารณ์สิ่งที่ปรากฏ ณ ปัจจุบัน ก็เท่ากับว่าพวกเขายอมรับในสังคมที่ขาดความสมบูรณ์ (social incompleteness) นั้น ด้วยตัวของพวกเขาเอง

เศรษฐศาสตร์การเมือง ซึ่งมีวิธีวิทยา (methodology) ในการศึกษาแบบเชิงวิพากษ์ (critical) โดยมองว่าระบบเศรษฐกิจเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคม ปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจ จึงมีความเชื่อมโยงเกี่ยวพันกันกับความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีความขัดแย้ง อันเนื่องมาจากการ เอารัดเอาเปรียบทางเศรษฐกิจ ดังนั้นวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจึงไม่สามารถแก้ไขได้โดยการ แก้ปัญหาในส่วนย่อย หากแต่ต้องการการแก้ไขที่ตัวระบบ การวิพากษ์วิจารณ์แบบ เศรษฐศาสตร์การเมืองจึงให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ของส่วนประกอบต่างๆ ของสังคม เช่น อุดมการณ์, วัฒนธรรม, ปรัชญา และส่วนที่สำคัญคือการพิจารณาโดยเชื่อมโยงระหว่างเศรษฐศาสตร์ กับการเมือง วิธีคิดแบบเศรษฐศาสตร์การเมือง ที่ถูกมองว่าเป็น “เศรษฐศาสตร์นอกคอก” (heterodox economics) อาจไม่จำเป็นว่าต้องเป็นวิธีคิดเฉกเช่นผู้ที่มีสกุลความคิดแบบมาร์กซ์ (marxist) เสมอไป แต่เราก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าสกุลความคิดแบบมาร์กซ์ (marxism) เป็น

² Alain Badiou, The Idea of Communism, in *The Idea of Communism*, Ed. Costas Douzinas and Slavoj Zizek, (London: Verso, 2010), p. 5.

สกุลความคิดซึ่งมีหลักการอันทรงพลัง ที่สามารถวิพากษ์วิจารณ์ทุนนิยมได้อย่างถึงรากเหง้า และสกุลความคิดแบบมาร์กซ์นั้นเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐศาสตร์การเมืองอย่างแน่นอน

อย่างไรก็ตาม การพิจารณาเรื่องขององค์ประธานในงานของนักวิชาการที่สมาทานสกุลความคิดแบบมาร์กซ์ได้ถูกประสานเข้ากับทฤษฎีในสาขาวิชาต่างๆ อันหลากหลาย ซึ่งที่สำคัญคือการพัฒนางานทางทฤษฎีโดยผสมผสานเข้ากับมโนทัศน์ทางจิตวิเคราะห์ (psychoanalysis) ในเบื้องต้นได้รับอิทธิพลจากนักจิตวิเคราะห์ที่มีชื่อเสียงอย่าง ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud, 1856–1939) นักทฤษฎีทางสกุลความคิดแบบมาร์กซ์ที่ได้รับอิทธิพลทางความคิดจากฟรอยด์มีเช่น วิลเฮล์ม ไรช์ (Wilhelm Reich, 1897–1957), เฮอริเบิร์ต มาคูเซ่ (Herbert Marcuse, 1898–1979), อีริช ฟรอม (Erich Seligmann Fromm, 1900–1980) ฯลฯ ซึ่งนักวิชาการที่กล่าวมานี้ ได้พัฒนามโนทัศน์เรื่องขององค์ประธานจากพื้นฐานงานวิชาการทางปรัชญาและจิตวิเคราะห์ โดยกลับไปพิจารณาถึงในเรื่องที่เกี่ยวกับจิตใจ ส่งผลให้เกิดการวิเคราะห์ในเรื่องขององค์ประธานอันเกี่ยวเนื่องกับระบบเศรษฐกิจและการเมืองได้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น ในเวลาต่อมา ฌาคส์ ลาก็อง (Jacques Lacan, 1901-1981) นักจิตวิเคราะห์ชาวฝรั่งเศส ผู้ได้รับอิทธิพลวิธีคิดจากนักคิด เช่น จอร์จ เฮเกล (Georg Wilhelm Friedrich Hegel, 1770–1831), คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx, 1818-1883), ฟรอยด์ ฯลฯ ได้พัฒนามโนทัศน์ต่างๆ อันหลากหลาย ซึ่งมีผลต่อการวิเคราะห์ในเรื่องขององค์ประธาน รวมไปถึงความสัมพันธ์ของผู้คนในสังคม มโนทัศน์และทฤษฎีต่างๆ ของลาก็องมีอิทธิพลต่อนักทฤษฎีสกุลความคิดแบบมาร์กซ์และสกุลความคิดแบบหลังมาร์กซ์ที่สำคัญในปัจจุบันหลายท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับนักวิชาการทั้งสองท่านที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งทำการเปรียบเทียบ คือ อแลง บาติเย กับสลาวอย ชิเชค (Slavoj Žižek, 1949-ปัจจุบัน)

โลกในปัจจุบันนี้ถูกสร้างความจริงโดยการครองอำนาจผ่านฉันทามติ (consensus) ของความคิดแบบเสรีนิยมใหม่ (neo-liberalism) ซึ่งความเป็นเศรษฐกิจได้เป็นตัวแทนอันเป็นนามธรรมที่แบ่งแยกตนออกมาจากส่วนรวมทั้งหมด (totality) ความสัมพันธ์ต่างๆ ในสังคมได้กลายเป็นตัวแทนรูปแบบอันบริสุทธิ์ที่สุดของเศรษฐกิจ หากแต่มโนทัศน์ทางปรัชญาการเมืองของนักวิชาการท่านหนึ่งที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งทำการศึกษา คือ บาติเย ไม่ใช่วิธีคิดแบบให้ความสำคัญทั้งหมดไปที่เศรษฐศาสตร์ (economic determinism) แต่คือการแสดงให้เห็นว่ามีหนทางใดบ้างที่จะผลักดันให้เศรษฐศาสตร์มีโอกาสได้ทำการผลิตซ้ำ (reproduction) ชีวิตทางสังคมที่เป็นจริง บาติเยมองว่าเงื่อนไขทางเศรษฐศาสตร์มีความเกี่ยวพันกับการสร้างประวัติศาสตร์ ซึ่งได้พัฒนาต่อมากลายเป็นการสร้างเงื่อนไขต่างๆ โดยประวัติศาสตร์ของการต่อสู้ (struggle) หลังจากนั้นประวัติศาสตร์จึงได้ถูกครอบงำโดยการ

ปรากฏขึ้นของทุน³ ดังนั้นการต่อสู้ภายใต้เงื่อนไขดังกล่าว จึงต้องเกิดจากความเข้าใจในสถานการณ์ที่เป็นอยู่ ซึ่งบาดียูมุ่งไปที่เรื่องของการเมือง เนื่องจากเขามองว่าการต่อสู้ทางเศรษฐกิจไม่สามารถที่จะทำให้หลุดออกจากตรรกะของทุนนิยมได้ บาดียูเชื่อว่ามนุษย์สามารถสร้างความเป็นไปได้ (possibility) ในแบบใหม่ โดยการทำความเข้าใจถึงสิ่งเหล่านั้นผ่านปรัชญา เขามองว่าในบริบทปัจจุบัน พวกเราอาศัยอยู่ในช่วงเวลาที่ชื่อขององค์ประธาณนั้นยังไม่มีแก่นแท้ เราอยู่ในช่วงเวลาแห่งการค้นหาละเอียดๆ ที่จะนำไปสู่ความมีเสรีภาพที่แท้จริง

แน่นอนว่าบาดียูไม่ใช่นักทฤษฎีผู้มีสกุลความคิดแบบหลังมาร์กซ์เพียงคนเดียว ที่ตั้งคำถามกับทุนนิยมในปัจจุบัน นักวิชาการอีกท่านที่งานวิจัยนี้มุ่งทำการศึกษาเกี่ยวกับมุมมองในการวิเคราะห์วิกฤตเศรษฐกิจทุนนิยม คือ สลาวอย ชิเซค (Slavoj Žižek, 1949-ปัจจุบัน) ซึ่งชิเซคเป็นบุคคลหนึ่งที่มุ่งเน้นวิธีแบบลากรองของผู้มีสกุลความคิดแบบมาร์กซ์ (Marxist-Lacanian) เพื่อใช้สำหรับการวิเคราะห์ระบบการเมืองและวัฒนธรรม หรือเราอาจเรียกได้ว่าเป็นสกุลความคิดแบบมาร์กซ์ของผู้มีสกุลความคิดแบบลากรอง (Lacano-Marxism) ตามแบบของชิเซค ซึ่งมุ่งเน้นทำการเชื่อมโยงกับประเด็นที่ว่าความปรารถนา (desire)⁴ ของผู้คนไม่เคยเป็นความต้องการของพวกเขาเอง แต่ความปรารถนาของพวกเขาเหล่านั้นกลับกลายเป็นสิ่งปรารถนาที่สูญหาย ซึ่งหากจะกล่าวให้ชัดเจนมากขึ้นอีกนั้น

³ Gavin Walker, On Marxism's Field of Operation: Badiou and the Critique of Political Economy, *Historical Materialism Volume 20: Issue 2*, (Brill: Leiden, Boston, 2012), p. 45.

⁴ สังคมสมัยใหม่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจตั้งแต่ระดับครอบครัวจนถึงการเมืองระดับชาติ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจจึงเป็นเหตุปัจจัยก่อรูปความปรารถนาอำนาจเป็นปัจจัยยังความปรารถนาอันเป็นป้อมอกของความเกลียดและความขาด ดังนั้น ปฐมภูมิของความปรารถนาจึงเกี่ยวข้องกับความขาด แต่ลากรองก็เชื่อว่าความปรารถนาไม่ใช่เป็นเพียงแค่สิ่งเกลียดและเป็นเพียงความขาดที่ไม่ได้รับการเติมเต็ม ลากรองเชื่อว่าแรงปรารถนาที่ซ่อนเร้นของคนปรากฏผ่านภาษาที่คนไม่รู้ตัว ลากรองเชื่อว่างานเขียนทั้งหลาย เช่น จดหมาย บันทึก หนังสือ นิยาย เรื่องสั้น ฯลฯ คือแหล่งของสัญลักษณ์ที่เราสามารถอ่านและมองเห็นถึงความปรารถนาที่ผู้เขียนทำนั้นเกลียดหรือชุกซ่อนไว้ เหตุเพราะผู้เขียนทำนั้นอาจจะ 'เผลอหลุด' แรงปรารถนาของตนเอง เช่น แรงปรารถนาที่ไม่ได้รับการเติมเต็มในวัยเด็กผ่านทางงานเขียน กล่าวคือ ผู้เขียนทำนั้นอาจ 'เผลอเขียน' ความปรารถนาที่ยังไม่ได้รับการเติมเต็มของตนเองในวันวานลงมาในงานแบบไม่รู้ตัว

ความปรารถนาที่เกลียดของคนเป็นความคิดที่วนเวียนอยู่ในหัวใจคนแต่คนอาจไม่รู้ตัว และความปรารถนาที่ยังวนเวียนเช่นนั้นก็มาปรากฏเอาในรูปของสัญลักษณ์ เช่น ในรูปของฝันหวาน ในรูปของความฝันยามหลับ ในรูปของการพูดรำพันคนเดียว ในรูปของรสนิยมต่อแสง สี เสียง อาหาร ฯลฯ ฉะนั้นความปรารถนาเริ่มต้นที่ความขาด จากนั้นความปรารถนาก็ค่อยๆ ขยับออกจากความขาดจนประกอบขึ้นเป็นรูปเป็นร่างผ่านภาษา/สัญลักษณ์ ดังนั้น การอภิปรายเรื่องความปรารถนาของลากรองจึงสัมพันธ์อยู่กับความคิดยึดติด สัมพันธ์กับก่อรูปความปรารถนา สัมพันธ์กับความปรารถนาที่จะเติมเต็มความขาด สัมพันธ์กับภาษา/สัญลักษณ์ สัมพันธ์กับความคิดที่คนคิดออกมาโดยไม่ได้ตั้งใจ สัมพันธ์กับวันวาน และสัมพันธ์กับกิจกรรมของมนุษย์ นอกจากนี้ ลากรองยังเชื่อว่าความปรารถนายังสัมพันธ์กับ ความปรารถนาต่อ 'สิ่งอื่น' ซึ่งหมายถึงว่ามนุษย์มีความปรารถนาต่อการจ้องมองและการใช้เสียง เช่น ปรารถนาที่จะจ้องมองผู้อื่นเพื่อบงการผู้อื่น และปรารถนาที่จะอยู่ในตำแหน่งเป็นผู้ออกเสียง ออกคำสั่งผู้อื่น แม้จะจริงอยู่ที่ว่าในสังคมสมัยใหม่ที่มีสายการบังคับบัญชา คนส่วนใหญ่มักตกเป็นเป้าหมายของการจ้องมองและถูกสั่งการโดยผู้อื่น แต่ลากรองก็เชื่อว่ามนุษย์เราอาจมีแรงปรารถนาอื่นๆ ที่จะจ้องมองผู้อื่นและเป็นผู้ใช้น้ำเสียงต่อผู้อื่น มากกว่าจะเป็นฝ่ายถูกกระทำด้วยการตกเป็นเพียงเป้าหมายแห่งความปรารถนาของผู้อื่น (desire of the Other)

ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน

ชญาณ์ทัต ศุภชลาศัย, ม้าน้ำ ลากอง : 10 มโนทัศน์ในพรหมแดนชีวิต, ปิยศิลป์ บุณยสถาน พรณาธิการ, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ text, 2555).

ความปรารถนา (desire) เป็นมโนทัศน์ที่สำคัญ ในการเสนอการตีความคอมมิวนิสต์แบบใหม่ รวมไปถึงเป็นแนวทางในการเสนอความเป็นไปได้ในแบบใหม่ผ่านปรัชญา ตามแนวทางของแลง บาดียู ซึ่งผู้วิจัยจะอภิปราย ขยายความเรื่องนี้ให้ชัดเจนอีกครั้งในบทที่ 4 (ผู้วิจัย)

ต้องทำการเชื่อมโยงและทำการอธิบายกับมโนทัศน์เรื่อง The big Other⁵ ผู้วิจัยทำการอภิปรายในเรื่องนี้ต่อไปข้างหน้า

ประเด็นหนึ่งที่สำคัญ คือ สำหรับซิเซคแล้ว การรวมกันของจิตวิเคราะห์สายลาก็องกับสกุลความคิดแบบมาร์กซ์ได้ก่อให้เกิดวาทกรรมในเชิงทฤษฎีแบบใหม่ในประวัติศาสตร์ของสกุลความคิดแบบมาร์กซ์ในโลกตะวันตก และสิ่งนี้เองคือจิตวิเคราะห์ในแบบทฤษฎีของซิเซค ซึ่งเป็นวาทกรรมในเชิงทฤษฎีที่อาจเรียกได้ว่าเป็นสกุลความคิดแบบมาร์กซ์แบบผู้มีสกุลความคิดแบบลาก็อง (Lacanian Marxism) เหมือนกับที่ เฟรดริก เจมสัน (Fredric Jameson, 1934-ปัจจุบัน) นักทฤษฎีการเมืองสกุลความคิดแบบมาร์กซ์ ได้กล่าวว่า

ซิเซคต้องการที่จะบอกพวกเราว่าสกุลความคิดแบบลาก็องคือรหัสในการถอดความ (เกี่ยวกับความเป็นไปของผู้คนในสังคม-ผู้วิจัย) หรือยิ่งไปกว่านั้นสกุลความคิดแบบลาก็องได้รวมเอาวิชาวิธีและสกุลความคิดแบบมาร์กซ์เข้าไปแล้วด้วย⁶

ดังนั้นการศึกษาเปรียบเทียบการวิเคราะห์ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมของอแลง บาติยู กับสลาวอย ชิเซค ซึ่งเป็นนักทฤษฎีสกุลความคิดแบบหลังมาร์กซ์คนสำคัญ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องการการศึกษาวิเคราะห์ทางทฤษฎีให้เท่าทันกับสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เพื่อให้เห็นว่าเพราะเหตุใดผู้คนในสังคมจึงได้ยอมรับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมในปัจจุบัน ซึ่งแน่นอนว่าเป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐศาสตร์การเมืองอย่างแน่นอน เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับอุดมการณ์ (ideology) อันมีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจกับการเมืองพิจารณาครอบคลุมทั้งโครงสร้างส่วนล่าง (economic structure) และโครงสร้างส่วนบน (superstructure) แบบวิภาษวิธี (dialectic) และใช้การวิเคราะห์จากรากฐานของปรัชญา (philosophy) ที่แยกออกเป็นหลากหลายสาขาวิชา จึงเป็นที่มาของการศึกษาเปรียบเทียบการวิเคราะห์ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมของอแลง บาติยู กับสลาวอย ชิเซค ดังที่ได้กล่าวมา

⁵ ในงานทฤษฎีของลาก็อง มโนทัศน์เรื่อง The big Other คือ สิ่งอื่น/คนอื่น ซึ่งความหมายของ Other ไม่ได้หมายถึงความเป็นอื่น (otherness) เพราะลาก็องไม่ได้นิยามว่าหมายถึงความเป็นอื่นตามแบบของพวกล่าอาณานิคม ที่ตั้งใจทำให้สิ่งที่ต่อยกว่ากลายเป็นสิ่งที่ถูกตีตราว่ายังไม่มีความเจริญ หากแต่ลาก็องมองว่า Other คือ สิ่งที่ประกอบขึ้นด้วยระเบียบแบบแผนในเชิงปทัสถาน เป็นจุดที่ตั้งของตำแหน่งที่สิ่งอื่น/ผู้อื่น เหนี่ยวมาบีบบังคับให้คนพูด จนกระทั่งตำแหน่งตำแหน่งที่คนพูดอาจไม่ได้เป็นองค์ประกอบที่แท้จริงของผู้พูด เพราะมันเป็นตำแหน่งที่คนถูกเหนี่ยวนำบีบบังคับให้พูด รวมไปถึงยินยอมกับบทบาทหน้าที่บางอย่าง ตรงนี้เอง คือสิ่งที่บ่งชี้ว่าตำแหน่งของ Other คือตำแหน่งที่คนถูกกระทำให้กลายเป็นอื่น ราวกับว่าในตำแหน่งนั้นได้กลายเป็นคนอื่นเป็นคนอื่นไปด้วยในตัว ตำแหน่งนั้นไม่ได้เป็นตัวคนนั้นจริงๆ ที่พูด แต่กลับหมุนเวียนไปตามความต้องการของผู้อื่น/สิ่งอื่น ที่เข้ามาควบคุม และคอยจัดการทำให้คนต้องระลึกรู้คิดและพูดออกมาเป็นเช่นนั้น

ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน

Dylan Evans, *An Introductory Dictionary of Lacanian Psychoanalysis*. (London and New York: Routledge, 1996), pp. 135-136.

⁶ Kirk Boyle, The Future of Marxist Theory: Slavoj Žižek's Psychoanalytic Marxism, *International Journal of Zizek Studies*, Vol 2.1, p. 1.

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการวิเคราะห์วิกฤตเศรษฐกิจทุนนิยมของอแลง บาติเย กับ สลาวอย ชิเชค ซึ่งเป็นนักทฤษฎีสกุลความคิดแบบหลังมาร์กซ์คนสำคัญในปัจจุบัน โดยมุ่งประเด็นเพื่อเข้าไปทำการศึกษาเปรียบเทียบ และชี้ให้เห็นว่าเพราะเหตุใดผู้คนในสังคมจึงได้ยอมรับเศรษฐกิจทุนนิยม รวมไปถึงศึกษาข้อเสนอในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวของนักทฤษฎีทั้งสอง เพื่อเปิดออกถึงบทสังเคราะห์ อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์การเมืองแบบใหม่

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

เป็นการศึกษาเอกสาร (documentary research) โดยจะทำการศึกษาผลงานในสาขาเศรษฐศาสตร์ สังคมศาสตร์และปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าวในทางทฤษฎี โดยมุ่งประเด็นไปที่การศึกษาวเคราะห์วิกฤตระบบเศรษฐกิจทุนนิยมในแบบของอแลง บาติเย หลังจากนั้นจึงการศึกษาวเคราะห์วิกฤตระบบเศรษฐกิจทุนนิยมในแบบของสลาวอย ชิเชค แล้วจึงนำมาศึกษาเปรียบเทียบกันเพื่อให้เห็นจุดที่แตกต่างกันในการวิเคราะห์วิกฤตเศรษฐกิจทุนนิยมในปัจจุบัน

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทราบถึงปัญหาต่างๆ อันเกิดจากวิกฤตเศรษฐกิจทุนนิยมตามแนวทางการวิเคราะห์ของอแลง บาติเย กับ สลาวอย ชิเชค ที่วิพากษ์ให้เห็นถึงสิ่งที่ถูกปิดกั้นไว้ด้วยสหอัตวิสัย (intersubjectivity) หมายถึงการวิพากษ์ในเรื่องการประกอบสร้างมโนทัศน์ความสัมพันธ์เชิงจิตวิทยาของผู้คนในสังคม เพื่อเปิดออกสู่บทสังเคราะห์ อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์การเมืองแบบใหม่

1.5 ขั้นตอนในการศึกษา

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ ต้องการทราบถึงการวิเคราะห์วิกฤตเศรษฐกิจทุนนิยมของนักทฤษฎีผู้มีสกุลความคิดแบบหลังมาร์กซ์ (Post-Marxism) สองท่าน ได้แก่ อแลง บาติเย และ สลาวอย ชิเชค รวมไปถึงเสนอข้อเสนองานสังเคราะห์ที่ได้จากการเปรียบเทียบ เพื่อนำไปสู่การ

วิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์การเมืองในรูปแบบใหม่ ที่แตกต่างไปจากสกุลความคิดแบบมาร์กซ์แบบดั้งเดิม การมุ่งตอบคำถามและให้ได้มาซึ่งข้อเสนออันได้มาจากการสังเคราะห์ดังกล่าวนั้น ผู้วิจัยได้แบ่งวิธีการศึกษาออกเป็นขั้นตอนดังนี้

- 1) ในส่วนของบทนำ ผู้วิจัยต้องการชี้ให้เห็นถึงที่มาและความสำคัญของปัญหาในเรื่องวิกฤตของเศรษฐกิจทุนนิยม และผลกระทบจากวิกฤตที่มีต่อจิตใจของผู้คนในสังคม รวมไปถึงได้นำเสนอแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ จิตวิเคราะห์สายลาก็อง, สกุลความคิดแบบหลังมาร์กซ์ และทบทวนวรรณกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าว
- 2) ในบทที่ 2 ผู้วิจัยจะเริ่มพิจารณาเรื่องปรัชญาและวิธีวิทยาของนักคิดสกุลความคิดแบบหลังมาร์กซ์ท่านแรกในงานวิจัยชิ้นนี้มุ่งต้องการศึกษา คือ อแลง บาดิยู โดยเริ่มจากการศึกษาในเรื่องของประวัติ, ภูมิหลัง และบริบททางสังคม/วิชาการ เพื่อให้เห็นถึงที่มาของปรัชญาและวิธีวิทยา หลังจากนั้นจึงนำเข้าสู่ขั้นตอนการพิจารณาเกี่ยวกับปรัชญาและวิธีวิทยาของเขา โดยมโนทัศน์หนึ่งที่สำคัญที่พบในงานวิชาการ คือ เรื่องขององค์ประธาน (subject) ที่ได้รับความคิดจากจิตวิเคราะห์สายลาก็อง ซึ่งการพิจารณาถึงเรื่องขององค์ประธานนี้เอง จะนำไปสู่การวิเคราะห์วิกฤติเศรษฐกิจทุนนิยมตามแนวทางของบาดิยู อันเป็นขั้นตอนสุดท้ายในการศึกษาของบทที่ 2
- 3) บทที่ 3 ผู้วิจัยจะเริ่มพิจารณาเรื่องปรัชญาและวิธีวิทยาของนักคิดสกุลความคิดแบบหลังมาร์กซ์อีกท่านในงานวิจัยชิ้นนี้มุ่งต้องการศึกษา คือ สลาวอย ชิเชค โดยเริ่มจากการศึกษาในเรื่องของประวัติ, ภูมิหลัง และบริบททางสังคม/วิชาการ เพื่อให้เห็นถึงที่มาของปรัชญาและวิธีวิทยา หลังจากนั้นจึงนำเข้าสู่ขั้นตอนการพิจารณาเกี่ยวกับปรัชญาและวิธีวิทยาของเขา โดยมโนทัศน์หนึ่งที่สำคัญที่พบในงานวิชาการ คือ เรื่องขององค์ประธาน (subject) ที่ได้รับความคิดจากจิตวิเคราะห์สายลาก็อง ซึ่งการพิจารณาถึงเรื่องขององค์ประธานนี้เอง จะนำไปสู่การวิเคราะห์วิกฤติเศรษฐกิจทุนนิยมตามแนวทางของชิเชค อันเป็นขั้นตอนสุดท้ายในการศึกษาของบทที่ 3
- 4) ในบทที่ 4 เป็นบทสรุปที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งจะนำไปสู่การเปิดออกถึงบทสังเคราะห์ คือ การรวมเอาจิตวิเคราะห์สายลาก็องเข้ากับสกุลความคิดแบบมาร์กซ์ เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์การเมืองในรูปแบบใหม่ รวมไปถึงเสนอข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้เป็นข้อเสนอเกี่ยวกับการทบทวนและตีความความคิดคอมมิวนิสต์ในรูปแบบใหม่ผ่านปรัชญาตามความคิดของทั้งสองท่านที่เป็นผู้มีความคิดแบบฝ่ายซ้ายสุดขอบ (far left) และยึดถือจารีตแบบคอมมิวนิสต์ (communist)

บทที่ 2

การวิเคราะห์วิกฤตเศรษฐกิจทุนนิยมตามแนวทางของอแลง บาติยู

2.1 ปรัชญา, วิธีวิทยา ของอแลง บาติยู

2.1.1 ประวัติ, ภูมิหลัง และบริบททางสังคม/วิชาการ ของอแลง บาติยู

อแลง บาติยู (Alain Badiou, 1937-ปัจจุบัน) เป็นนักปรัชญาชาวฝรั่งเศสที่มีชื่อเสียง ปรัชญา และงานเขียนของเขาถูกจัดอยู่ในกลุ่มสกุลความคิดแบบหลังมาร์กซ์ (Post-Marxism) ขณะนี้การยอมรับในพลังและความคิดริเริ่มของงานเขาในโลกของภาษาอังกฤษได้กำลังเกิดขึ้นอย่างช้าๆ บางทีอาจเป็นเพราะว่าความยากที่จะจัดหมวดหมู่ปรัชญาของบาติยูให้เป็นปรัชญาฝรั่งเศสร่วมสมัย หากแต่การยอมรับเช่นนั้น ก็ก่อให้เกิดแรงผลักดันในการรวบรวมงานเขียนของเขา⁷ บาติยูได้พัฒนามโนทัศน์ทางปรัชญาโดยการเชื่อมโยงเข้ากับหลักทฤษฎีต่างๆ เช่น ทฤษฎีเซต (set theory), คณิตศาสตร์ (mathematics) และจิตวิเคราะห์ (psychoanalysis) เขาเคยดำรงตำแหน่งหัวหน้าภาควิชาปรัชญาที่ *École normale supérieure* (ENS) ประเทศฝรั่งเศส ปัจจุบันบาติยูดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ทางปรัชญาที่ *European Graduate School* (EGS) ในสวิตเซอร์แลนด์

บาติยูเกิดที่เมืองราบัต (Rabat) ประเทศโมร็อกโก (Morocco) ซึ่งในขณะนั้นเป็นดินแดนในปกครองของฝรั่งเศส ทำให้บิดาและมารดา รวมถึงตัวของเขาเป็นพลเมืองของฝรั่งเศส เขาจบการศึกษาทางด้านปรัชญา บิดาของเขาจบการศึกษาทางด้านคณิตศาสตร์ มารดาของเขาจบการศึกษาทางด้านวรรณคดี ทั้งบิดามารดาของเขาจบการศึกษาจาก ENS ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 บิดาของเขาได้ตำแหน่งศาสตราจารย์ทางคณิตศาสตร์ หลังจากนั้นจึงได้รับตำแหน่งนายกเทศมนตรีเมือง *Toulouse* โดยการเสนอชื่อจากพรรคสังคมนิยมภายหลังจากสงคราม

ประมาณในช่วงปี ค.ศ. 1950 ช่วงที่บาติยูศึกษาอยู่ที่ ENS บาติยูเคยกล่าวว่าเขาคือผู้ที่คลั่งไคล้ซาร์ต (Jean-Paul Sartre, 1905–1980)⁸ ซึ่งในขณะนั้นซาร์ตเป็นปัญญาชนที่มีชื่อเสียงของคนหนึ่งของฝรั่งเศส ซึ่งผลงานของซาร์ตเป็นการรวมปรัชญาเข้ากับภาพยนตร์และนวนิยาย รวมไปถึงการดำเนินการเพื่อให้บรรลุผลทางการเมือง บาติยูเขียนงานชิ้นแรกเป็นนวนิยายในปี ค.ศ. 1964 คือ *Almagests* ซึ่งอ้างอิงจากหนังสือเกี่ยวกับดาราศาสตร์ของทอเลมี (Ptolemy) (Claudius

⁷ Alain Badiou, *Infinite Thought*, (London: Continuum, 2005), p. 1.

⁸ Ed Pluth, *Badiou: A Philosophy of the New (Key Contemporary Thinkers)*, (Cambridge and Malden: Polity Press, 2010), p. 17.

Ptolemaeus, 2nd century AD)⁹ ในช่วงปี ค.ศ. 1960 บาติยูได้เข้าร่วมกลุ่มของนักศึกษาที่ ENS ซึ่งมีชื่อว่า epistemology circle และได้ร่วมดำเนินการจัดทำวารสารที่มีชื่อว่า *Cahiers pour l'Analyse* ซึ่งออกมาทั้งหมดรวมทั้งสิ้น 10 ฉบับ ระหว่างปี ค.ศ. 1966-1969 โดยทางกลุ่มมีความสนใจร่วมกันในเรื่องของคณิตศาสตร์, สกฤลความคิดแบบโครงสร้างนิยม (structuralism), สกฤลความคิดแบบมาร์กซ์ (marxism), จิตวิเคราะห์ (psychoanalysis) และทางด้านภาษา ผู้เขียนบทความของวารสารนี้หลายท่าน ต่อมาได้กลายมาเป็นนักคิดที่มีชื่อเสียง เช่น ลาก็อง (Jacques Lacan, 1901-1981), ฟูโกต์ (Michel Foucault, 1926-1984), แดร์ริดา (Jacques Derrida, 1930-2004), อัลธูแซร์ (Louis Althusser, 1918-1990), เลวี-สโตรส (Claude Levi-Strauss, 1908-2009) และ กองเกี่ยม (Georges Canguihem, 1904-1995) เป็นต้น

การเกิดจราจลของนักศึกษาในปี ค.ศ. 1968 ทำให้บาติยูเกิดแรงบันดาลใจในการเข้าร่วมกับ *L'Union des communistes de France marxiste-léniniste* (UCFml) ซึ่งเป็นองค์กรของผู้ที่นิยมความคิดแบบ เหมา เจ๋อตง (Mao Zedong) และในเวลาเดียวกันนั้นบาติยูได้เข้าร่วมกับคณะอาจารย์ของ *Université de Vincennes à Saint-Denis* (University of Paris VIII) ซึ่งเป็นองค์กรที่สำคัญในการวิพากษ์วัฒนธรรม และมีโอกาสเข้าร่วมทำการสนทนาเกี่ยวกับประเด็นทางปรัชญา กับนักคิดคนสำคัญอย่างเดอลูซ (Gilles Deleuze), ลีโยตาร์ด (Jean-François Lyotard, 1924-1998) ประเด็นสำคัญที่พิจารณาร่วมกันอยู่ที่การแก้ไขจุดอ่อนบางประการในวิธีคิดแบบ Scientific Marxism ของอัลธูแซร์ และต่อมาในปี ค.ศ. 1980 ภายหลังการมรณกรรมของลาก็องและหลังจากที่อัลธูแซร์ถูกส่งตัวเข้าโรงพยาบาลบ้า บาติยูได้ทำการตีพิมพ์งานทางปรัชญาที่สำคัญของเขา เช่น *Théorie du sujet* (1982) ต่อมาได้แปลเป็นภาษาอังกฤษมีชื่อว่า *Theory of the Subject* (2009) และงานที่มีชื่อเสียงของเขาอีกชิ้นคือ *L'Être et l'Événement* (1988) ต่อมาได้แปลเป็นภาษาอังกฤษมีชื่อว่า *Being and Event* (2005)

จากการที่บาติยูเข้าร่วม UCFml ทำให้เขาได้รับอิทธิพลทางความคิดแบบ เหมา เจ๋อตง (maoism) และในช่วงปี ค.ศ. 1970 บาติยูได้เขียนงานอธิบายความคิดแบบ เหมา เจ๋อตง เพื่อสนับสนุนทฤษฎีวิภาษวิธี (dialectic theory) โดยมีส่วนเกี่ยวข้องกับทฤษฎีทางคณิตศาสตร์ด้วย ปรากฏในงานที่มีชื่อว่า *Le concept de modèle* (1969) ต่อมาได้แปลเป็นภาษาอังกฤษมีชื่อว่า *The Concept of Model: An Introduction to the Materialist Epistemology of*

⁹ ทอเลมี (Ptolemy) นักดาราศาสตร์และภูมิศาสตร์ชาวอียิปต์ เจ้าของงานเขียนทางดาราศาสตร์ชิ้นสำคัญ Almagest ซึ่งเป็นหนังสือที่ถือกันว่าเป็นบทสรุปของดาราศาสตร์ร่วมสมัย งานเขียนของเขาทั้งหมดถูกเก็บไว้ที่ the great library at Alexandria เช่นเดียวกับเพลโต (Plato, 428/427 or 424/423-348/347 BCE) และฮิปาร์คัส (Hipparchus, c. 190-c. 120 BC) ชิ้นงานของเขานำเสนอว่าโลกเป็นจุดศูนย์กลางของจักรวาล.

ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน

Ian Ridpath, *A Dictionary of Astronomy*. (New York: Oxford University Press, 1997), p. 378.

Mathematics (2007) และปรากฏชัดเจนในงาน *Theory of the Subject* ในงานชิ้นหลังนี้บาดียูได้ทำการอภิปรายเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ปรัชญา, ศาสนาคริสต์, สกอลความคิดแบบมาร์กซ์, วรรณคดี, จิตวิเคราะห์ และนวนิยายโศกนาฏกรรมของกรีก ซึ่งการอภิปรายทั้งหมดเหล่านี้ทำให้เขาเรียกชิ้นงานของเขาว่าเป็น “แกะดำของวัตถุนิยม” (the black sheep of materialism)¹⁰ ซึ่ง Ed Pluth ศาสตราจารย์ทางด้านปรัชญาที่ California State University ได้เสนอความเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่าเป็นเพราะบาดียูมองว่าวัตถุนิยมประวัติศาสตร์ (historical materialism) สามารถใช้งานได้โดยปราศจากทฤษฎีขององค์ประธาน (subject) แบบดั้งเดิม (classic) ในฐานะที่ปฏิบัติต่อประวัติศาสตร์¹¹ เพราะองค์ประธานในทางปรัชญานั้นจะมีบางสิ่งที่กระทำการพร้อมด้วยจิตสำนึก (consciousness) ของปัจเจกชนอยู่เสมอ¹² ดังนั้นจึงสามารถอธิบายได้ว่าการเคลื่อนไหวทางประวัติศาสตร์ไม่ใช่การที่ผู้คนนั้นคิดว่าตนเองยอมรับสถานภาพของพวกเขา แต่มันคือการพัฒนาของเศรษฐกิจ, สังคม, พลังทางการเมือง ด้วยพลังแรงงาน (labor power) และนวัตกรรมทางเทคโนโลยี ทั้งสองนี้เป็นกุญแจหลักในการเปลี่ยนแปลงพัฒนาดังกล่าว และด้วยทัศนคติแบบวัตถุนิยมประวัติศาสตร์ กิจกรรมทางการผลิตคือพลังที่ขับเคลื่อนสังคมอย่างแท้จริง¹³

2.1.2 ปรัชญาและวิถีวิทยาของอแลง บาดียู

2.1.2.1 ปรัชญาของอแลง บาดียู กับจิตวิเคราะห์สายลาก็อง

ฌาคส์ ลาก็อง นักจิตวิเคราะห์ผู้มีชื่อเสียงชาวฝรั่งเศส ผู้ได้รับอิทธิพลทางความคิดจากซิกมันด์ ฟรอยด์, คาร์ล มาร์กซ์, จอร์จ เฮเกล, แฟร์ดีนันด์ เดอ โซซูร์ ฯลฯ ความคิดและมโนทัศน์ของเขาส่งผลกระทบต่ออย่างยิ่งยวดถึงทฤษฎีวิพากษ์, ปรัชญา, สังคมวิทยา ส่วนที่สำคัญและเกี่ยวข้องโดยตรงกับงานวิจัยชิ้นนี้ คือ การเคลื่อนไหวทางทฤษฎีในการอธิบายการเมืองและเศรษฐกิจ ที่นักทฤษฎีสกอลความคิดแบบหลังมาร์กซ์ทั้งสองท่านในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ต้องการศึกษา การกลับไปทบทวนเกี่ยวกับเรื่องอัตวิสัย (subjectivity) ของนักทฤษฎีสกอลความคิดแบบหลังมาร์กซ์ทั้งสองท่าน เริ่มต้นตั้งแต่ความคิดคอมมิวนิสต์ในแบบดั้งเดิมล้มเหลว และไม่สามารถอธิบายเศรษฐกิจสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนับตั้งแต่เกิดความล้มเหลวครั้งนั้นได้ แน่แน่นอนว่ามโนทัศน์ทางจิตวิเคราะห์ของลาก็องนั้นได้ก่อร่างสร้างตัวขึ้นมามากมายในช่วงชีวิตการทำงานของเขา ลาก็องเรียกงานวิชาการของเขาส่วนมากกว่าสัมมนา (Seminar) เนื่องจากการทำงานจะเริ่มต้นจากการจัดสัมมนา จัดบันทึกภายหลังจากจึงถูกนำมาปรับปรุงแก้ไขจัดทำเป็นหนังสือ ผู้ซึ่งทำหน้าที่เป็นบรรณาธิการให้กับเขา คือ

¹⁰ Alain Badiou, *Theory of the Subject*, (New York: Continuum, 2009), p. 179.

¹¹ Ed Pluth, *Badiou: A Philosophy of the New (Key Contemporary Thinkers)*, p. 22.

¹² *Ibid.*, p. 22.

¹³ Bruno Besana, *Alain Badiou: Key Concepts*, Ed. AJ. Bartlett and Justin Clemens, (Durham: Acumen, 2010), p. 38.

ฌักส์ อแลง มิลแยร์ (Jacques-Alain Miller, 1944-ปัจจุบัน) นักจิตวิเคราะห์ชาวฝรั่งเศส ที่แต่งงานกับลูกสาวของลากรอง คือ จูดีธ มิลแยร์ (Judith Miller, 1941-ปัจจุบัน) ซึ่งสัมมนาของลากรองเริ่มต้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1952 จนถึง ค.ศ. 1980 คือ Book I-Book XXVII (Lacan's 27-year-long seminar) (ไม่รวมหนังสือเล่มและบทความ) จากการสืบค้นข้อมูล จะเห็นว่าลากรองได้ขบคิด และสร้างสรรค์งานวิชาการไว้เป็นจำนวนมาก แต่ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะมุ่งไปที่มโนทัศน์เรื่ององค์ประธาน (subject) เนื่องจากเป็นมโนทัศน์หลักที่นักทฤษฎีทั้งสองท่านที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งในการเปรียบเทียบได้รับอิทธิพลและนำไปพัฒนาต่อในงานวิชาการ โดยจะอ้างอิงถึงมโนทัศน์อื่นๆ ของลากรองด้วยตามสมควร เพราะการอธิบายถึงเรื่องขององค์ประธานในแบบของลากรอง ไม่สามารถที่จะกล่าวถึงในมโนทัศน์เชิงเดี่ยวได้ เนื่องด้วยแต่ละมโนทัศน์ของเขามีอยู่เป็นจำนวนมากนั้น ต่างมีความสัมพันธ์ต่อกันและกันอย่างลึกซึ้ง

การรวมเอาพรมแดนของจิตวิเคราะห์สายลากรองเข้ากับอาณาบริเวณของปรัชญาการเมือง ได้ส่งผลให้ปรัชญาการเมืองมีความแตกต่างจากแบบดั้งเดิม จิตวิเคราะห์สายลากรองได้กลายมาเป็นแรงบันดาลใจสนับสนุนทฤษฎีการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปรัชญาภาคพื้นยุโรปและในวงจรของนักคิดฝ่ายซ้ายแบบสุดขั้ว ในเบื้องต้นเราอาจกล่าวได้ว่า การถอดรหัส คือ จุดเริ่มต้นของลากรอง เขาเป็นผู้ให้กำเนิดมันในโครงสร้างของภาษา ระหว่างการสลัดที่กันของเครื่องหมายคอมมา (commas) ที่ได้รับแนวทางมาจากภาษาศาสตร์เชิงโครงสร้าง (structural linguistics) และด้วยเหตุที่เขาเดินตามสายธารความคิดของโคลด เลวี-สโตรส (Claude Lévi-Strauss, 1908-2009) ผู้ซึ่งได้รับอิทธิพลทางความคิดจากโรมัน จาคอปสัน (Roman Osipovich Jakobson, 1896-1982) ลากรองจึงได้เปลี่ยนแปลงและพัฒนาโมทัศน์ไปสู่เรื่องโครงสร้างของภาษา และนำมาใช้ในจิตวิเคราะห์ ในฐานะที่เป็นสิ่งสำคัญในการพิจารณาเกี่ยวกับเรื่องของรูปสัญลักษณ์ (signifier) กับความหมายสัญลักษณ์ (signified), องค์ประกอบในการให้สัญลักษณ์, ผลกระทบจากการให้สัญลักษณ์ และความสัมพันธ์ระหว่างรูปสัญลักษณ์กับความหมายสัญลักษณ์ที่ลากรองได้เพิ่มเติมเข้าไปในทฤษฎีการสื่อสารของเขา ทั้งในด้านของผู้พูด, ผู้รับข้อความ, การอ่าน และการให้เครื่องหมายวรรคตอน¹⁴ ดังนั้นการกลับไปพิจารณาเกี่ยวกับเรื่องของการวิเคราะห์วิฤกตทุนนิยมในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงมีส่วนเกี่ยวข้องของกลับเรื่องของภาษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การตีความและการมองโลก รวมไปถึงการเสนอความคิด (Idea) ที่จะนำไปสู่ความมีเสรีภาพทางสังคม หรือแม้แต่ในระดับของปัจเจกบุคคล ของนักวิชาการทั้งสองท่านที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งเปรียบเทียบ ล้วนต้องดำเนินการผ่านในมิติของภาษา หากแต่การค้นหาชุดของภาษาที่ยังไม่ปรากฏในสภาพของเศรษฐกิจและการเมืองในปัจจุบัน ย่อมเป็นความท้าทายประการหนึ่งที่บ่งชี้ถึงการรื้อการปะทุขึ้นของความเป็นไปได้แบบใหม่ (new possibility) ในยุคสมัยแห่งการค้นหาสิ่งดังกล่าว ทั้งในเชิง

¹⁴ Jacques-Alain Miller, *The Economics of Jouissance*, in *Lacanian Ink* 38, (New York: Lacanian Ink, 2011), p. 23.

ปฏิบัติ และในระดับของของการอภิปรายในเชิงภววิทยา (ontology) ดังที่เอียน พาร์คเกอร์ (Ian Parker) นักจิตวิเคราะห์สายลากรอง กล่าวว่

“ข้าพเจ้ามองว่าควรจะยกระดับจิตบำบัดทั้งภายนอกและภายในคลินิกในสังคมร่วมสมัย เพื่อใช้ในการกบฏต่อต้านทุนนิยมโดยสฤลความคิดแบบมาร์กซ์ และบำบัดผลกระทบที่เลวร้ายจากการยึดครองและเลียนแบบการเมืองของผู้มีสฤลความคิดแบบมาร์กซ์โดยระบอบสตาลิน การอภิปรายช่วงเวลานี้ คือ รูปแบบความหลากหลายเลื่อนในความเป็น ‘หลังสมัยใหม่’ ที่เห็นได้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับในเรื่องของอัตวิสัย ซึ่งคุณค่าทางจิตบำบัด คือ การแปลงถึงเงื่อนไขทางการเมือง-เศรษฐกิจ และเพื่อต่อต้านปฏิกริยาในเชิงอุดมการณ์ ว่าอะไร คือ ทางเลือกที่นอกเหนือไปจากทุนนิยม¹⁵

บาติยูได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาของเขากับจิตวิเคราะห์สายลากรองไว้ในงานที่มีชื่อว่า *Jacques Lacan, Past and Present: A Dialogue* (2014) เอาไว้ว่า

ทฤษฎีของลากรองได้รวมเข้าไปในงานทางปรัชญาของข้าพเจ้า (บาติยู) แล้ว เพราะว่างานของเขาได้กำหนดตำแหน่งในเชิงเอกพจน์โดยสมบูรณ์ของคำถามเกี่ยวกับองค์ประธาน¹⁶

จากคำกล่าวของบาติยูที่ผู้วิจัยหยิบยกมา สะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งหมายของบาติยูที่คำนึงถึงเรื่องของความเป็นอัตวิสัยในเชิงเดี่ยวของมนุษย์ในฐานะที่เป็นองค์ประธาน ซึ่งหากกล่าวในบริบทของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว คือ มนุษย์ในฐานะองค์ประธานที่ดำรงอยู่ในระบบของเศรษฐกิจและการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาวะที่ต้องการอธิปไตยขององค์ประธานที่มีความสัมพันธ์กันกับเรื่องของวิกฤตเศรษฐกิจ แต่อย่างไรก็ตาม การมองปัญหาและการแก้ไขปัญหาในเรื่องของเศรษฐกิจนั้นสำหรับบาติยู คือ การเข้าถึงปัญหา และเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาจากทางด้านการเมือง เรื่องขององค์ประธานในแบบของบาติยู จึงเกี่ยวพันกันอย่างลึกซึ้งกับในเรื่องของกระบวนการของความจริง (truth procedure), วิทยาศาสตร์, การเมือง, ศิลปะ, ความรัก ซึ่งในส่วนของปรัชญาของบาติยูกับจิตวิเคราะห์สายลากรองนี้ บาติยูจะมุ่งเน้นไปที่เรื่องมิติขององค์ประธานกับเรื่องของการเมือง ดังที่เขาได้กล่าวว่

“สำหรับข้าพเจ้าแล้ว จิตวิเคราะห์สายลากรองนั้นมีความสำคัญมากในบริบททางการเมืองพวกเราสามารถค้นพบการรักษายาวยาปัญหาอย่างลึกซึ้ง และเปิดออกซึ่งองค์ประธานที่อยู่ในความสัมพันธ์กับสถานะแรกเริ่มอันไร้ความเป็นตัวของตัวเอง ในขณะนี้กระบวนการดังกล่าวนี้

¹⁵ Ian Parker, *Lacanian Psychoanalysis: Revolutions in Subjectivity*, (East Sussex: Routledge, 2011), p. 107.

¹⁶ Alain Badiou, Élisabeth Roudinesco, *Jacques Lacan, Past and Present: A Dialogue*, trans. Jason E. Smith, (New York: Columbia University Press, 2014), p. 6.

สามารถรวบรวมเอามิติอันหลากหลายในการทำความเข้าใจเข้าด้วยกัน สำหรับข้าพเจ้าแล้ว ขอบเขตทางการเมืองนั้นสอดคล้องกับเสรีภาพแห่งความเป็นไปได้แห่งชีวิตที่สามารถกำหนดสถานการณ์ (situation) ได้เอง และสามารถกะเกณฑ์ความเป็นไปได้ต่างๆ ได้ด้วยตัวเอง”¹⁷

ผู้วิจัยเห็นว่า การที่บาดียูกล่าวถึงเรื่องของการรวมเอามิติอันหลากหลายเข้าด้วยกันนั้น เป็นการเปิดพื้นที่ให้กับองค์ประธานที่สามารถสร้างความเป็นไปได้ (possibility) ในแบบใหม่ ซึ่งแน่นอนว่าการคิดคำนึงถึงเรื่องของเศรษฐกิจสังคมนั้น ไม่ได้เพียงแค่การมองปัญหาเท่าที่เห็นเพียงอย่างเดียว การขบคิดทางปรัชญาเพื่อให้เข้าถึงจุดที่เป็นรากฐานของการอภิปรายนั้น อยู่ในแนวทางที่ต้องมองว่า ผู้คนในสังคมสามารถที่จะกะเกณฑ์หรือกำหนดในเรื่องใดบ้าง สิ่งที่ต้องระลึกละเออะคือ เรื่องของความเท่าเทียมในบริบทนี้ ไม่ได้หมายถึงเอาเพียงแค่เรื่องของเชิงปริมาณ (quantity) ในส่วนของกรรมสิทธิ์ต่างๆ หากแต่เป็นการมองถึงศักยภาพในการพัฒนาตนเองที่สามารถมีได้อย่างเท่าเทียมกันแน่นอนว่าสิ่งนี้ถือเป็นหมุดหมายสำคัญในการพิจารณาถึงเรื่องของเสรีภาพในการตัดสินใจ ที่ไม่เพียงสะท้อนให้เห็นว่า แท้จริงแล้ว มนุษย์สามารถสร้างความเป็นไปได้ต่างๆ ได้ด้วยพวกเขาเองอย่างแท้จริงหรือไม่ ยิ่งไปกว่านั้นแล้วต้องไม่ลืมว่ามนุษย์ต้องมีสิทธิ์และมีอิสระต่อการกำหนดชีวิตของพวกเขาด้วยว่าสิ่งใดที่พวกเขาไม่สามารถทำให้มันเป็นไปได้ โดยไม่มีอำนาจใดๆ หรือความคิดใดๆ เข้าแทรกแซงควบคุม กล่าวคือ มนุษย์ต้องสามารถกำหนดสิ่งๆ ที่พวกเขาไม่สามารถทำให้มันเป็นจริงขึ้นมาได้ด้วยตัวของพวกเขาเอง หากเราพิจารณาจากจุดนี้ จะเข้าใจได้ว่าการเมืองในแบบของบาดียูนั้นเป็นเรื่องของความคิดที่เป็นจินตภาพอันสุดขั้ว (radical imaginary) ที่พร้อมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยการยอมรับกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่เป็นเบื้องต้น ไม่ใช่การปฏิเสธ (negate) การเมืองที่เป็นอยู่ ตามอย่างสกุลความคิดแบบมาร์กซ์แบบดั้งเดิม สิ่งสำคัญประการหนึ่งในการพิจารณา คือ ต้องไม่ลืมว่าบาดียูเป็นบุคคลหนึ่งในขบวนการฝ่ายซ้ายที่ไม่เคยทอดทิ้งเรื่องของการเมืองแห่งการปฏิวัติ ความคิดและปรัชญาของบาดียูไม่เคยปฏิเสธการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจสังคมนั้นมีการเอารัดเอาเปรียบแบบที่เป็นอยู่ ในกรณีของการนำจิตวิเคราะห์สายลาก็องเข้ามาผสานกับปรัชญาของเขาก็เช่นกัน เนื่องจากลาก็องไม่เคยอ้างตัวเองว่าเป็นนักคิดทางการเมือง และแม้ว่าตัวของลาก็องจะได้รับอิทธิพลทางความคิดจากมาร์กซ์ แต่ลาก็องก็ไม่เคยระบุตนแน่ชัดว่าเขาเป็นผู้มีสกุลความคิดแบบมาร์กซ์ ดังนั้นการรับความคิดจากลาก็องของบาดียู จึงเป็นการรับด้วยความตระหนักในการขบคิดถึงเรื่องของการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจสังคมนั้นผ่านการปฏิวัติ ดังที่ปรากฏเป็นตัวบทของบาดียู ต่อไปนี้

“ถึงแม้ว่าเดิมทีแบบฝึกหัดของจิตวิเคราะห์สายลาก็องจะไม่ได้เกี่ยวข้องกับเรื่องของการเมืองโดยตรง แต่ข้าพเจ้ารักษาไว้ซึ่งความต่อเนื่องระหว่างความคิดของลาก็องกับเรื่องของการกระบวนกร

¹⁷ Ibid., p. 20.

ปฏิวัติ ซึ่งเป็นการเปิดประตูออกสู่สิ่งที่เป็นประโยชน์หรือเปิดออกซึ่งความเชื่อสัตย์ที่ถูกสกัดกั้นในการผลิตซ้ำหรือตรวจสอบโดยการกดขี่ของรัฐ”¹⁸

“ลากรองเปรียบตัวเองกับเลนิน ในขณะที่เปรียบพรอยด์กับมาร์กซ์ ลากรองต้องการเน้นว่าพรอยด์ยังคงวางตัวอยู่บนตรรกะแห่งการแพทย์ทางด้านการรักษาเยียวยาคนไข้ และมาร์กซ์วางตัวอยู่ในหนทางที่มากด้วยทัศนคติและคำสัญญา ในขณะที่เลนินไม่ได้ให้คำสัญญาคอมมิวนิสต์ใดๆ ที่ยาวนาน หากแต่เขาเป็นผู้ลงมือกระทำ เขาเป็นผู้ดำเนินการจัดการ และสำหรับลากรอง เขาไม่ได้ค้นหาการรักษาเยียวยาคนไข้อย่างที่พรอยด์ทำ เขาเป็นคู่ปฏิปักษ์ที่ดูร้ายของของจิตวิเคราะห์ที่มีเนื้อหา คือ ฝึกหัดสัตว์มนุษย์ (human animal) ให้ยินยอมกับสภาพแวดล้อมทางสังคม เปลี่ยนแปลงมนุษย์ให้กลายเป็นสัตว์เพื่อครอบงำด้วยคุณค่าอันไร้เหตุผล”¹⁹

2.1.2.2 มโนทัศน์เรื่ององค์ประธาน (subject) ของอแลง บาติเย

เรื่องขององค์ประธาน (subject) เป็นเรื่องที่น่าสนใจตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ให้ความสำคัญในการศึกษา รวมไปถึงสภาวะและปัจจัยต่างๆ อันส่งผลกระทบถึงองค์ประธาน นับเป็นการตั้งคำถามถึงการมีอยู่ (being) อันได้รับอิทธิพลและผลสืบเนื่องมาจากประสบการณ์เชิงอัตวิสัย (subjective) และความสัมพันธ์ที่มีกับวัตถุ (object) โดยที่องค์ประธานเป็นผู้เฝ้าสังเกตวัตถุและวัตถุคือสิ่งที่ถูกเฝ้าสังเกต วิธีคิดดังที่กล่าวมานี้เป็นวิธีคิดที่มีอิทธิพลในการศึกษาปรัชญาภาคพื้นทวีปยุโรป (Continental European philosophy) ในช่วงศตวรรษที่ 19-20 ซึ่งองค์ประธาน คือ ศูนย์กลางในการอภิปรายถึงเรื่องความเป็นอิสระในการปกครองตนเองของมนุษย์ รวมไปถึงการอภิปรายในเรื่องธรรมชาติขององค์ประธานด้วย

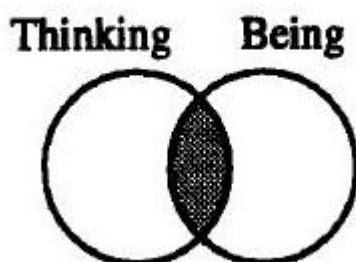
ในยุคแห่งแสงสว่างทางปัญญา (Age of Enlightenment) เรอเน่ เดส์คาร์ต (René Descartes, 1595-1650) นักปรัชญาชาวฝรั่งเศส ถือเป็นบุคคลสำคัญท่านหนึ่งที่ได้เสนอความเห็นเกี่ยวกับเรื่องขององค์ประธาน ความคิดของเขามีอิทธิพลอย่างสูงต่อนักคิดในรุ่นต่อๆ มา หากเราแบ่งกลุ่มตามทฤษฎีความรู้ หรือที่เรียกว่าญาณวิทยา (epistemology) เขามีความคิดจัดอยู่ในกลุ่มเหตุผลนิยม (rationalism) เดส์คาร์ตส์ได้นำเอาวิธีการที่ใช้ในการศึกษาเรขาคณิตมาใช้ในวิธีการศึกษาปรัชญา เขาเชื่อว่าโดยธรรมชาตินั้นจิตของมนุษย์มีสมรรถภาพอยู่สองอย่าง คือ อัจฉมัตติกญาณ (intuition) และการอ้างเหตุผลแบบนิรนัย (deduction) โดยเริ่มปรัชญาของเขาด้วยมูลบท (axiom) นั้นหมายความว่าปรัชญาเริ่มต้นจากสิ่งที่เห็นแจ้ง (postulate) ซึ่งเขาอธิบายว่าจิตของเราสามารถรู้ถึง

¹⁸ Ibid., p. 20.

¹⁹ Ibid., p. 21.

ตัวมูลบนี้ตัวเองโดยอชฌตติญาณ (intuition) หลังจากนั้นจึงใช้วิธีนิรนัยพิสูจน์การมีอยู่ของสรรพสิ่งต่างๆ และตัวเอง เดส์คาร์ตส์ใช้ความสงสัยเป็นเบื้องแรกในการแสวงหาความรู้ ดังนั้นหากเรามีความสงสัยอยู่ในทุกๆ เรื่อง สิ่งหนึ่งที่ไม่ต้องสงสัยว่ามีอยู่ก็คือ “ความสงสัย” (doubt) ดังนั้นเมื่อมีความสงสัย จึงต้องมี “ผู้สงสัย” (I doubt) ซึ่งหมายความว่าเมื่อสงสัยก็ต้องมีการคิดอยู่ด้วย (I doubt, therefore I think) หลังจากนั้นจึงได้สรุปเป็นประโยคที่กลายเป็นมูลบทของปรัชญาตะวันตกตั้งแต่นั้นมาว่า “ฉันคิดดังนั้นฉันจึงมีอยู่” (I think therefore I am) นั่นเอง และความคิดดังที่กล่าวมานี้ได้ส่งผลต่อการศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับองค์ประธานในปรัชญาสาขาต่างๆ ต่อมา โดยสกุลความคิดทางปรัชญาแบบของเขาต่อมาถูกเรียกว่า Cartesianism

รูปที่ 1 แสดงให้เห็นถึงมโนทัศน์เรื่ององค์ประธานแบบเดส์คาร์ต

จาก

Bruce Fink, *The Lacanian Subject: Between Language and Jouissance*,

(Princeton: Princeton University Press, 1995), p. 43.

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายได้ว่าส่วนที่เกี่ยวกับการคิด (Thinking) อันถูกแสดงด้วยภาพแทนลักษณะทรงกลมทางด้านซ้าย และการมีอยู่ (Being) อันถูกแสดงด้วยภาพแทนลักษณะทรงกลมทางด้านขวา นั้นมีส่วนที่ทับกัน (intersection) คือ พื้นที่ที่ถูกแทนด้วยสีดำ นั้นหมายถึงการแสดงให้เห็นถึงองค์ประธานในแบบเดส์คาร์ต (Cartesianism) ซึ่งก็คือมูลบทที่ว่า “ฉันคิดดังนั้นฉันจึงมีอยู่” (I think therefore I am) การแสดงภาพที่เป็นตัวแทนมโนทัศน์เพื่ออธิบายเรื่ององค์ประธานตามการหยิบยกและสร้างภาพตัวแทนตามแบบของบรูซ ฟิงค์ (Bruce Fink) นี้ จะเป็นประโยชน์ในการอธิบายเรื่ององค์ประธานในแบบของลาก็อง ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้นในภาพต่อไป

จิตวิเคราะห์สายลาก็อง (Lacanian psychoanalysis) ที่มองว่ามนุษย์ไม่ได้เป็นศูนย์กลางของจักรวาล ไม่ได้เป็นอิสระโดยสมบูรณ์ และไม่ได้เป็นผู้ปกครองตัวเองอีกต่อไป เพราะมนุษย์ได้ถูกทำให้กลายเป็นผู้ถูกกระทำ การใช้วิธีการวิเคราะห์ผ่านมโนทัศน์แบบลาก็อง ตัวอย่างเช่น ความปรารถนา (desire), วัตถุแห่งความปรารถนา (other), จิตไร้สำนึก (unconscious), ความสำราญเหนือกว่าปกติ (jouissance), นามแห่งพ่อ (Name-of-the-Father) จะทำให้เราสามารถวิเคราะห์เรื่ององค์ประธานได้กว้างขวางยิ่งขึ้น ดังเช่นที่ลาก็องได้กล่าวว่า “จิตไร้สำนึกคือสิ่งที่คุณไม่รู้ว่าคุณรู้” (you do not

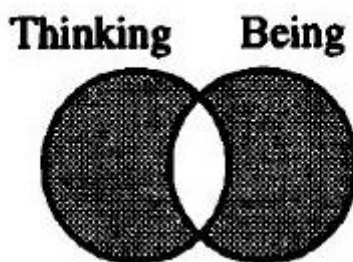
know that you know)²⁰ การกลับไปทบทวนในเรื่องขององค์ประธานเช่นนี้ได้ส่งผลกระทบไปยังประเด็นในเรื่องของภววิทยา (ontology) เพราะหากจิตไร้สำนึกคือสิ่งที่ผู้คนในสังคมไม่รู้ว่าพวกเขานั้นรู้ ก็หมายถึงว่ามีองค์ประธานที่แท้จริงของพวกเขาที่ดำรงอยู่ในทางภววิทยา นั้นหมายถึงองค์ประธานเช่นนั้นมียุ่จริง แต่องค์ประธานของพวกเขาเหล่านั้นถูกระเบียบต่างๆ ซึ่งส่งผ่านทางระเบียบสัญลักษณ์กล่อมเกล่าโดยความปรารถนาของผู้อื่น/คนอื่น ทำให้พวกเขานั้นกลมกลืนอยู่กับระบบระเบียบต่างๆ เหล่านั้น โดยที่พวกเขาไม่มีโอกาสได้แสดงองค์ประธานที่แท้จริงออกมา ซึ่งได้ส่งผลถึงความคิดทางสังคมศาสตร์ต่อมาอย่างกว้างขวาง รวมทั้งในส่วนของปรัชญาการเมืองด้วย ดังที่บรูโน บอสตีล (Bruno Bosteels, 1967-ปัจจุบัน) ศาสตราจารย์ชาวเบลเยียมได้กล่าวไว้ในหนังสือ *The actuality of communism* (2011) ว่า

“ระหว่าง ‘การทำลาย’ (destruction) ของไฮเด็กเกอร์ (Martin Heidegger, 1889–1976) ในประเด็นทางอภิปรัชญา (metaphysics) ของภาวะที่มีอยู่ (being) ดังที่ได้ปรากฏ และการทำลายล้างอุดมการณ์เรื่ององค์ประธานของลาเก็อง ทำให้เกิดการวางขอบข่ายงานโดยทั่วไปของนักปรัชญาที่อภิปรายหาเหตุผลเรื่อง ‘การเปลี่ยนความคิดเห็นทางภววิทยา’ (ontological turn) ในความคิดทางการเมืองปัจจุบันโดยเฉพาะฌักส์ แดร์ริดา (Jacques Derrida), จีออร์จีโอ อากัมเบน (Giorgio Agamben), เออร์เนสโต ลาเคลลา (Ernesto Laclau), ชองตาล มูฟ (Chantal Mouffe), อแลง บาดิยู (Alain Badiou) และสลาวอย ชิเซ็ค (Slavoj Žižek)”²¹

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

²⁰ Jacques Lacan “Lacan Speaks” <http://www.youtube.com/watch?v=W45CAUsvitU> Last Access: 4th March 2012.

²¹ Bruno Bosteels, *The actuality of communism*, (London and New York : Verso, 2011), p. 47.

รูปที่ 2 แสดงให้เห็นถึงมโนทัศน์เรื่ององค์ประธานแบบลาก็อง

จาก

Bruce Fink, *The Lacanian Subject: Between Language and Jouissance*,

(Princeton: Princeton University Press, 1995), p. 43.

จากภาพที่ 2 สามารถอธิบายได้ว่าส่วนของการคิดได้แยกออกจากกันกับการมีอยู่ (ส่วนที่แรเงาเป็นสีดำ) เพราะลาก็องได้หมุนกลับมโนทัศน์เรื่ององค์ประธานแบบเดส์คาร์ต สำหรับลาก็องแล้ว องค์ประธานไม่ใช่องค์ประธานของจิตสำนึก และอีกประการที่สำคัญ คือ หากเขายึดถือจารีตตามแบบของเดส์คาร์ตแล้ว คำว่า “ฉัน” (I) จะมีส่วนสัมพันธ์กันกับอัตตา (ego) ซึ่งเท่ากับยอมรับว่าสิ่งที่เป็ นความคิดและความเชื่อของมนุษย์ผู้นั้นจะต้องไปขึ้นอยู่กั บความเป็นจริงภายนอก (external reality) ผ่านการก่อสร้างตัวเป็นค่านิยม กฎเกณฑ์ต่างๆ ของสังคม โดยที่องค์ประธานไม่มีโอกาสที่จะได้ แสดงตัวออกมา ลาก็องมองว่าองค์ประธานในแบบเดส์คาร์ตนั้นถูกสถาปนาขึ้นจากการมีอยู่อย่าง ผิดพลาด²² (false being) ดังนั้นแล้วการพิจารณาองค์ประธานในแบบของลาก็องจึงต้องแยกออกจากการมีอยู่ และเป็นองค์ประธานของจิตไร้สำนึก²³ การกลับไปทบทวนมโนทัศน์ในเรื่องจิตไร้สำนึก จึงเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งในการทำความเข้าใจเรื่ององค์ประธานของลาก็อง ผู้วิจัยจะกล่าวถึงเรื่องนี้พอ เป็นแนวทางเพื่อทำการอภิปรายต่อไป

ในช่วงทศวรรษราวปี 1960 ข้อวินิจฉัยเกี่ยวกับจิตไร้สำนึกของลาก็องก็ได้รับการกล่าว ออกมาเป็นคำภษิต (dictum) ประโยคหนึ่งว่า “จิตไร้สำนึกคือวาทกรรมของสิ่งอื่น” (the

²² Bruce Fink, *The Lacanian Subject: Between Language and Jouissance*, (Princeton: Princeton University Press, 1995), p. 43.

²³ Jacques Lacan, *The Seminar of Jacques Lacan. Book XI. The Four Fundamental Concepts of Psychoanalysis*. Ed. Jacques-Alain Miller. Trans. Alan Sheridan., (New York: W. W. Norton & Company, Inc., 1981), p. 37.

unconscious is the discourse of the Other) แนวทางการตีความแรกค่อนข้างจะเป็นไปอย่างอนุรักษ์ (conservatism) เพราะนอกจากจะอาศัยภาษาจิตที่ว่า “จิตไร้สำนึกคือวาทกรรมของสิ่งอื่น” แล้วนั้น ลาก็อยยังขยายประเด็นนี้เพิ่มเติมในสัมมนา 11 (Seminar 11) *The Four Fundamental Concept of Psycho-Analysis* ว่าเอาเข้าจริงแล้ว จิตไร้สำนึกเป็นผลลัพธ์มาจากอิทธิพลของภาษาที่มีต่อตัวคนและต่อความรู้สึกนึกคิดของคน แนวการตีความที่แสดงให้เห็นว่าบทบาทของภาษาในฐานะวาทกรรมของสัญลักษณ์ (Master-Signifier)²⁴ ในแนวทางที่สอง แนวทางที่ตรงกันข้ามกับพวกอนุรักษ์อย่างสิ้นเชิง แนวทางนี้ค่อนข้างจะเป็นการพินิจภาษาจิตของลาก็อยแบบหัวก้าวหน้า (แนวปฏิวัติ) (revolutionary) อันเป็นแนวทางการมองว่า “จิตไร้สำนึกเป็นผลลัพธ์ของการสร้างขึ้นของสัญลักษณ์” (the unconscious is the effect of the signifier)²⁵

การรวมกันอย่างผิดพลาด (complicity) ระหว่างองค์ประธานบริสุทธ์แห่งรูปสัญลักษณ์กับจิตไร้สำนึกที่เป็นอัตวิสัยเชิงภววิสัย (objectively subjective) ได้ทำให้เรารักษามันเอาไว้ทั้งคู่ จิตไร้สำนึกที่มีฐานะเท่ากับเป็น ‘ฉัน’ (cogito) จึงห่างไกลจากการเบียดขับสิ่งอื่น ผลกระทบดังกล่าวถึงทำให้ลาก็อยจัดวาง ‘ฉัน’ ในแบบเดส์คาร์ต ให้เป็นองค์ประธานของจิตไร้สำนึก (subject of the Unconscious)²⁶ เช่นเดียวกันกับในมุมมองพื้นฐาน มิติที่สถาปนาความเป็นอัตวิสัย คือ มิติเกี่ยวกับประสบการณ์ของตนเอง (self-)experience) ‘ฉัน’ เป็นองค์ประธานในช่วงเวลาที่ฉันสามารถกล่าวได้ว่าตัวของฉัน ‘ไม่มีโลกใดๆ ควบคุมการกระทำ (acts), การรับรู้ (perception) และความคิด (thoughts) ของฉัน ไม่มีผู้ใดสามารถนำ ‘ฉัน’ ออกไปจากสิ่งที่เห็นและรู้สึกได้ ลาก็อยหมุนกลับความเชื่อพื้นฐานดังกล่าว และเสนอว่าองค์ประธานของรูปสัญลักษณ์ (subject of the signifier) จะปรากฏขึ้นเมื่อคุณลักษณะที่เป็นกุญแจหลักในประสบการณ์ของตนเองในเชิงปรากฏการณ์ขององค์ประธานได้กลายเป็นสิ่งที่องค์ประธานไม่สามารถเข้าถึงได้เอง หรือกล่าวอีกอย่างได้ว่า ได้กลายเป็นสิ่งที่เป็นการใช้อำนาจในเบื้องต้นกับองค์ประธาน ส่วนจิตไร้สำนึกนั้น ได้กลายมาเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่สามารถเข้าถึงได้ และไม่ได้เป็นปรากฏการณ์เชิงภววิสัยที่เข้าควบคุมประสบการณ์ทางปรากฏการณ์ เราสามารถรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์ที่ลึกลับความเห็นพื้นฐานในประสบการณ์ทางปรากฏการณ์ของตนเองได้ทั้งหมด นั่นหมายถึงว่าองค์ประธานได้เข้ากำกับประสบการณ์ของตัวเองโดยตรง ซึ่งขอบเขตภายใน (inner states) ได้กลายเป็นความสัมพันธ์ที่เป็นไปไม่ได้ระหว่างความว่าง, องค์ประธานที่ไม่ใช่องค์ประธานของปรากฏการณ์ และปรากฏการณ์ที่องค์ประธานไม่สามารถเข้าถึง

²⁴ ชญานันท์ ศุภชลาศัย, ฌาคส์ ลาก็อย : 10 มโนทัศน์ในพรมแดนชีวิต, หน้า 61.

²⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 61.

²⁶ Slavoj Žižek, “The Cartesian Subject without the Cartesian Theatre.”, in A Lacanian Reader for Psychologists, Ed. Kareen Ror Malone, Stephen R. Friedlander, (New York: Suny Press, 2012), p. 39.

ได้ หรือทุกๆ ความสัมพันธ์ที่ถูกระตุ้นให้แสดงผลโดยสูตรภาพฝันบำบัดอารมณ์ (fantasy)²⁷ ของ ลาก็อง (\$—a)²⁸

งานที่ผ่านมาของบาดียู เน้นความสำคัญเกี่ยวกับความคิดเห็นเรื่ององค์ประธาน (subject) โดยย้ำว่าองค์ประธานไม่ใช่รูปแบบเฉพาะของ ‘สิ่ง’ (substance)²⁹ ไม่ใช่หน้าที่ระดับสูงใน กระบวนการรับรู้ (cognition) ของมนุษย์ และไม่ใช่ชุดของความรู้ (knowledge) ก่อนประสบการณ์ (a priori)³⁰ ที่มีสถานะและปัจจัยแวดล้อมต่างๆ อันเป็นสากล (universal)³¹ แท้จริงแล้วการพิจารณา เกี่ยวกับมโนทัศน์ในเรื่ององค์ประธานของบาดียู คือ การกลับไปพิจารณาถึงประเด็นที่ว่าองค์ประธาน นั้น เป็นองค์ประธานของจิตไร้สำนึก (subject of the unconscious) ตามแนวทางของฌัก ลาก็อง นักจิตวิเคราะห์ผู้มีชื่อเสียงชาวฝรั่งเศส โดยที่จิตไร้สำนึกได้รับผลโดยตรงจากระเบียบ สัญลักษณ์ (symbolic order) ส่วนข้อแตกต่างระหว่างมโนทัศน์เรื่ององค์ประธานของบาดียูกับ มโนทัศน์เรื่ององค์ประธานของลาก็องนั้น ผู้วิจัยจะได้ทำการอภิปรายต่อไปข้างหน้า

ข้อเสนอเกี่ยวกับเรื่ององค์ประธานของบาดียูนั้นมีความสอดคล้องกันกับแคสโทเรียดิส (Cornelius Castoriadis, 1922 –1997) นักปรัชญาชาวกรีก แคสโทเรียดิสเป็นนักคิดที่ได้รับ อิทธิพลทางความคิดทางด้านจิตวิเคราะห์จากฟรอยด์ ซึ่งประเด็นเกี่ยวกับในเรื่องขององค์ประธานได้ กล่าวถึงไว้ในงานเขียนของเขามีชื่อว่า *World in Fragments: Writings on Politics, Society, Psychoanalysis, and the Imagination* (1997) ดังนี้

²⁷ ภาพฝันบำบัดอารมณ์หรือที่เราเรียกกันอย่างคุ้นเคยโดยใช้คำทับศัพท์ว่า แฟนตาซี เป็นอีกมโนทัศน์ที่สำคัญมากในการทำ ความเข้าใจจิตวิเคราะห์แนวลาก็อง แต่กระนั้น กิตติกรรมประกาศในเบื้องต้นก็เห็นควรจะมอบให้กับฟรอยด์ ผู้พัฒนามโนทัศน์นี้ขึ้นมาก่อนหน้าลาก็อง กล่าวคือ ฟรอยด์พัฒนามโนทัศน์เรื่องนี้มาตั้งแต่ ปี 1897 โดยมองว่านักจิตบำบัด (psychiatrist) ควรยินยอมให้ผู้ป่วยได้ระบายอารมณ์ที่ค้างคาใจของตนเองออกมา ซึ่งเป็นประโยชน์ไม่น้อยเลยต่อการให้การ บำบัดรักษา แต่นอกเหนือจากการยินยอมให้ระบายอารมณ์ความรู้สึกที่คับข้องอยู่ในจิตใจแล้วกระนั้น อีกเรื่องหนึ่งที่นักจิตบำบัดมองข้ามผู้ป่วยจิตเสียไม่ได้ ก็คือการทำ ความเข้าใจถึงโลกทัศน์ส่วนตัวที่เก็บอยู่ในเบื้องลึกในจิตใจของพวกเขา โลกทัศน์ที่พวกเขาถ่ายทอดออกมาด้วยฝันหวานส่วนตัวหรือ “แฟนตาซี” ของพวกเขา

ฝันหวานที่พวกเขาสื่อออกมาเพื่อการบำบัดอารมณ์ต่อความรู้สึกที่เก็บกดและความสูญเสียต่ออะไรบางอย่าง ตั้งอยู่บนข้อพึงตระหนักที่ว่าแม้ว่าฝัน หวานที่ผู้ป่วยนำเสนอออกมาจะเป็นเพียงแค่การบำบัดอารมณ์ของพวกเขาเอง มันย่อมไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้องและมีแต่ความคิดเพี้ยนไม่น้อยเลยต่อความเป็นจริงของ สังคม แต่กระนั้น จิตแพทย์ก็ไม่อาจละเลยภาพฝันบำบัดอารมณ์หรือ แฟนตาซี ของผู้ป่วย เพราะแฟนตาซีคือรหัสลับ เปรียบเหมือนกับเป็นเงื่อนงำ (clue) บางอย่างที่จะตีความเพื่อทำความเข้าใจความปรารถนาลึกของผู้ป่วย (ไปรดดูหัวข้ออภิปรายเรื่อง ความปรารถนา (desire) ประกอบ) อย่างไรก็ตาม ในช่วงระยะ เริ่มแรกที่ฟรอยด์บุกเบิกทฤษฎีนี้ แฟนตาซีถูกเทียบเคียงว่าเป็นเพียงแค่ภาพลวงตา (illusion) หรือเป็นภาพที่เกิดแต่จินตนาการ (imagination) ของ ปัจเจกบุคคลคนใดคนหนึ่งเท่านั้น จินตนาการอันเกิดขึ้นจากการประกอบสร้างภาพลักษณ์ เสียง ความหวัง ความกังวล และตัวตนของผู้ป่วย มันหาได้มีอยู่จริงใน ชีวิตจริง ในขณะที่ตัวตนจินตนาการเหล่านี้ก็ปราศจากการรองรับด้วยกฎเกณฑ์ของสังคม ด้วยเหตุนี้ แฟนตาซีจึงเป็นขั้วตรงข้ามกับชีวิตจริงของคน (fantasy opposing to reality).

ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน

ชฎานันต์ ศุภชลาศัย, ฌัก ลาก็อง : 10 มโนทัศน์ในพรมแดนจิต.

²⁸ Slavoj Žižek, “The Cartesian Subject without the Cartesian Theatre”, in *A Lacanian Reader for Psychologists*, Ed. Kareen Ror Malone, Stephen R. Friedlander, (New York: Suny Press, 2012), p. 39-40.

²⁹ Bruno Besana, Alain Badiou: Key Concepts, p. 38.

³⁰ Ibid., p. 38.

³¹ Ibid., p. 38.

“องค์ประธาน (subject) ไม่ได้เป็นเพียงแค่ถูกทำให้กลับมา, แต่สำหรับมันแล้วมันไม่เคยจากไปไหน มันดำรงอยู่ ณ ที่ตรงนั้นเสมอ³² มันไม่เหมือนกันกับ ‘สิ่ง’ (substance) สำหรับจิตวิเคราะห์ (psychoanalysis) คำถามในเรื่องขององค์ประธานคือคำถามเกี่ยวกับเรื่องของจิตใจ (psyche) และเป็นเรื่องของจิตใจที่ถูกทำให้เป็นเรื่องของสังคม (socialize) โดยเฉพาะจิตใจที่มีการเปลี่ยนผ่านและเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง เป็นการผ่านระบบของกระบวนการทำให้เป็นสังคม³³ ซึ่งกระบวนการทำให้เป็นสังคมนี้อาจจะกล่อมเกล่าให้จิตใจคล้อยตามความเป็นไปของสังคมอยู่เสมอ มันคือการยอมรับสภาพของการดำรงอยู่ในสังคมอย่างที่สังคมสร้างขึ้นให้เป็น ไม่ใช่สิ่งที่องค์ประธานที่แท้จริงเป็น แคสโทเรียดีสได้กล่าวต่อไปว่า คำถามในเรื่องขององค์ประธานคือคำถามของการมีอยู่ (being) ของมนุษย์ (human) ในความเป็นเอกภาวะ (singularity) อันนับไม่ถ้วน (innumerable) และความเป็นสากล”³⁴ ดังนั้นการตั้งคำถามถึงการมีอยู่ของมนุษย์แต่ละคนประกอบสร้างกันขึ้นเป็นสังคม จึงเป็นการตั้งต้นคำถามที่สำคัญต่อเรื่องขององค์ประธานกับระบบเศรษฐกิจการเมืองที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ว่าแท้จริงแล้วมนุษย์มีอิสระและเสรีภาพที่แท้จริงหรือไม่

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าองค์ประธานในมโนทัศน์ของลาก็องนั้นเป็นองค์ประธานของจิตไร้สำนึก ดังนั้นการกลับไปทบทวนมโนทัศน์ในเรื่องจิตไร้สำนึกของลาก็อง จึงเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งในการทำความเข้าใจเรื่ององค์ประธานของบาดียู

องค์ประธานในมโนทัศน์ของบาดียูไม่ใช่ *Res extensa* (material substance) คือ ไม่ใช่องค์ประธานที่มีสภาพเป็นวัตถุหรือสสารที่กินเนื้อที่อันอยู่ภายใต้สถานการณ์นั้นๆ ในทางกลับกัน องค์ประธานนั้นไม่อาจกำหนดได้ว่าเหมือนกันกับ *Res cogitans* (mental substance) คือไม่ใช่องค์ประธานที่ดำรงอยู่ในฐานะของสิ่งที่คิด ตามแบบของเดส์คาร์ต (René Descartes, 1596-1650)³⁵ ทุกครั้งที่บาดียูกำหนดตำแหน่งขององค์ประธานว่าจะโดยวิธีใดก็ตาม ในเวลาเดียวกันเขาก็ปฏิเสธที่จะให้คำนิยามของมัน ถ้าหากความเห็นในเรื่ององค์ประธานตามมโนทัศน์แบบบาดียูไม่ใช่ขององค์ประธานของจิตสำนึกแล้ว เราจะสามารถอธิบายถึงกฎเกณฑ์ต่างๆ ขององค์ประธานให้เข้าใจได้อย่างไร บาดียูได้กล่าวเกี่ยวกับประเด็นนี้ไว้ว่า “องค์ประธานจะทำการประเมินความใหม่ (newness) ของ

³² Cornelius Castoriadis, *World in Fragments: Writings on Politics, Society, Psychoanalysis, and the Imagination*, (California: Stanford University Press, 1997), p. 137.

³³ Ibid., p. 137.

³⁴ Ibid., p. 137.

³⁵ เดส์คาร์ตอธิบาย substance ว่าเป็นสิ่งที่มีอยู่โดยอิสระโดยไม่จำเป็นต้องอาศัยสิ่งอื่น และแบ่ง substance ออกเป็น 2 อย่าง คือ mental substance กับ material substance ซึ่งก็คือจิต (mind) กับกาย (body) โดยคุณลักษณะที่สำคัญ (attribute) ของ mental substance ก็คือความคิด (thought) และคุณลักษณะที่สำคัญของ material substance ก็คือการกินที่ (extension) สำหรับเดส์คาร์ตทั้ง mental substance และ material substance นั้นเป็นการแสดงออกใน 2 ลักษณะของสิ่งเดียวกัน

ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน ลักษณะวัตถุ ปาละรัตน์, ภาณุวิทยา (ทฤษฎีความรู้). (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, พิมพ์ครั้งที่ 1, 2552), หน้า 51-61.

สถานการณ์ (situation) ที่กำลังจะมาถึง (to-come) ยิ่งไปกว่านั้น องค์ประธานไม่สามารถประเมินถึงการมีอยู่ (being) ของตนเองได้³⁶ ดังนั้นองค์ประธานเป็นส่วนที่มีความจำกัด (finite) ในกระบวนการของความจริง (truth)

บรูโน เบซาน่า (Bruno Besana) ได้เสนอเกี่ยวกับเรื่ององค์ประธาน (subject) ในทัศนะของบาดิยูไว้ในงานที่มีชื่อว่า *Alain Badiou: key concepts* (2010) ว่าถึงแม้รูปแบบ (mode) การเกิดขึ้นขององค์ประธานที่มีความสัมพันธ์กับโลกจะขึ้นอยู่กับประสบการณ์ บาดิยูไม่เห็นด้วยกับเอ็ดมันด์ ฮุสเซิร์ล (Edmund Husserl, 1859-1938) นักปรัชญาสายปรากฏการณ์วิทยาชาวเยอรมันที่ว่า องค์ประธานไม่ได้เป็นการรวมกันภายในของชุดของประสบการณ์ชีวิต ซึ่งอาจกำหนด "มนุษย์" และกำหนดจุดกำเนิดของกระบวนการทางจิตสำนึก และไม่มีการอนุมานจากจุดดังกล่าวนี้ไปสู่ความหมายขององค์ประธาน ดังนั้นองค์ประธานไม่ได้ถูกกระตุ้นโดยชุดของการรับรู้ทางประสบการณ์ ไม่สามารถระบุงค์ประธานด้วยการดำเนินงานของจิตสำนึก³⁷ ในเวลาเดียวกัน บาดิยูก็ไม่ได้เห็นตามความคิดแบบเอมมานูเอล ค้านท์ (Immanuel Kant, 1724-1804) นักปรัชญาชาวเยอรมันในเรื่อง "เงื่อนไขในความเป็นไปได้ของประสบการณ์" สำหรับบาดิยู องค์ประธานอยู่ในความไร้สำนึกในการจัดระเบียบเรื่องความหมายของประสบการณ์ องค์ประธานไม่ได้เป็นหน้าที่เชิงอูตรวิสัย (transcendental)³⁸ ดังนั้นสำหรับบาดิยู หน้าที่ของความเป็นอูตรวิสัยมิใช่อะไรอื่นนอกจาก sublation³⁹ เพื่อไปสู่สถานะของความมีเหตุผลในระดับสากลก่อนประสบการณ์ของเราจะเกิดขึ้น⁴⁰ และสุดท้ายกับจารีตแบบสกุลความคิดหลังโครงสร้างนิยม (post-structuralism) บาดิยูปฏิเสธความคิดที่ว่าองค์ประธานเป็นเพียงภาพมายา (illusion) ที่ต้องการการรื้อโครงสร้าง (deconstruction) บาดิยูต่อต้านการเคลื่อนไหวของนักจิตนิยม (idealist) ในเรื่องความสับสนทางความคิดที่เชื่อว่าองค์ประธานคือความเป็นจริงที่เฉพาะเจาะจงซึ่งถูกจัดเตรียมกับความรู้ และต่อต้าน

³⁶ Alain Badiou, *Being and Event*, Oliver Feltham trans., (London: Continuum, 2005), p. 406.

³⁷ Bruno Besana, Edited by AJ. Bartlett and Justin Clemens, *Alain Badiou: Key Concepts*, p. 39.

³⁸ Alain Badiou, On a Finally Objectless Subject, Bruce Fink trans., *Topoi*, no.7, 1988, p. 94.

³⁹ Sublation (n. *die Aufhebung* ; or v. 'to sublata', *aufheben*) เฮเกลใช้คำว่า *aufheben* บ่อยมากในงานเขียนของเขา โดยธรรมชาติแล้วคำว่า *aufheben* สามารถแปลเป็นภาษาอังกฤษได้ยาก ซึ่งคนที่แปลคำว่า *aufheben* เป็นภาษาอังกฤษครั้งแรกคือ James Hutchison Stirling (1820-1909) นักปรัชญาชาวอังกฤษ ในงานที่มีชื่อว่า *The Secret of Hegel* (1865)

ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน

Glenn Alexander Magee, *The Hegel Dictionary*, (New York: Continuum International Publishing Group, 2010), p. 238.

จากการสืบค้น ผู้เขียนพบว่าผู้มีให้ความหมายของคำว่า Sublation ไว้ จึงขอยกมาเพื่อเป็นประโยชน์ในการทำควมเข้าใจ

The idea of Sublation is central to G.W.F. Hegel's Phenomenology of the Mind, and specifically, his passage on the Master-Slave Dialectic. "Sublation" is generally defined as:

1. To take away or to remove; to deny or to negate.
2. To elevate or raise to a higher level; to bring forward.

ที่มา <http://socialtheory2008.pbworks.com/w/page/17140751/Sublation>.

⁴⁰ Bruno Besana, *Alain Badiou: Key Concepts*, p. 38.

การระบุตำแหน่งขององค์ประธานซึ่งได้จากประสบการณ์กับความเป็นมนุษย์อันตั้งอยู่ก่อนความเป็นภววิสัย รวมไปถึงต่อต้านในประวัติศาสตร์ของการมีอยู่ (history of being หรือบาติยูเรียกว่า destinality)⁴¹

เบซาน่าได้เสนออีกว่าในงานของบาติยูนั้น องค์ประธานมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องของเหตุการณ์ (event) และความจริง (truth)⁴² สำหรับบาติยู ความสามารถในการเข้าใจการมีอยู่ (being) ขององค์ประธาน หมายถึงองค์ประธานเป็นเพียงขีดจำกัด (finitude) ของกระบวนการแบบสามัญ (generic) เพียงเท่านั้น องค์ประธาน คือ ผลกระทบจากเฉพาะท้องถิ่น (local) โดยความซื่อตรง (fidelity) ที่เกิดขึ้นในขั้นสุดท้าย⁴³ อะไรที่องค์ประธานสร้างขึ้นคือความจริงในตัวมันเอง องค์ประธานเป็นส่วนที่ไม่สามารถแยกแยะออกมาได้ของสถานการณ์ (situation) ซึ่งความไม่มีที่สิ้นสุด (infinity) ของความจริงนั้นอยู่เหนือขอบเขต (transcends) ขององค์ประธาน⁴⁴ เราอาจกล่าวได้อย่างหยาบๆ ว่าความจริงนั้นคือผลผลิตจากอัตวิสัย (subjective)⁴⁵ องค์ประธานได้รับการยกเว้นจากการถูกบังคับและจะมาใน place ที่สองเสมอ⁴⁶ ซึ่งโดยปกติแล้วมันเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ องค์ประธานอยู่เฉพาะท้องถิ่น (a subject is the local)⁴⁷ องค์ประธาน คือ บางสิ่งที่พักอยู่ระหว่างเหตุการณ์กับความจริง และเป็นจุดที่ว่างเปล่า (empty) ถูกนำไปโดยเหตุการณ์ต่างๆ ในอีกด้านหนึ่งมันคือตำแหน่งที่ผ่านเหตุการณ์ในการปรากฏขึ้นของความจริง โดยการมองย้อนกลับไปหาสิ่งที่ถูกเปิดเผยขึ้นจากผลลัพธ์ต่างๆ ของตัวมัน⁴⁸ องค์ประธานได้เคลื่อนย้ายไปตามความซื่อตรงไปสู่เหตุการณ์และได้พักจากความจริง⁴⁹

2.1.2.3 มโนทัศน์ทางพีชคณิต, ทอพอโลยี และกฎของการจัดวางองค์ประกอบ (law of composition)

สิ่งที่ต้องการพิจารณาอีกสิ่งหนึ่งในการทำความเข้าใจในเรื่ององค์ประธานตามแนวทางของบาติยู คือ บาติยูได้ทำการตีความความในเรื่ององค์ประธานตามแบบของลาโก้ ในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นนี้ควรเริ่มจากการทำความเข้าใจในพลวัตทางความคิดในเรื่ององค์ประธานของลาโก้เสียก่อน ซึ่งบาติยูได้ทำการแบ่งงานของลาโก้ในภาพรวมกว้างๆ ออกเป็น 2 ช่วง คือ early Lacan

⁴¹ Ibid., p. 39.

⁴² Ibid., p. 41.

⁴³ Alain Badiou, *Being and Event*, Oliver Feltham trans., (London: Continuum, 2005), p. 406.

⁴⁴ Ibid., p. 406.

⁴⁵ Ibid., p. 406.

⁴⁶ Bruno Besana, *Alain Badiou: Key Concepts*, p. 41.

⁴⁷ Ibid., p. 41.

⁴⁸ Ibid., p. 42.

⁴⁹ Alain Badiou, *Being and Event*, p. 406.

และ late Lacan ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเริ่มปรากฏชัดใน seminar 11 ที่มีชื่อว่า *The Four Fundamental Concepts of Psychoanalysis* เหตุผลสำคัญคือการสัมมนาครั้งนี้ลาก็องได้พัฒนาและเพิ่มความสำคัญให้กับมโนทัศน์เรื่องสิ่งจริง (The real) ในทฤษฎีของเขา ซึ่งมีความแตกต่างจากสัมมนาก่อนหน้าครั้งที่ 11 ในเรื่องเกี่ยวกับสิ่งจริงและความหมายของสัญญะ⁵⁰ บาดิยูได้เรียกลาก็องในช่วง early Lacan ว่าเป็นนักคิดที่มีความคิดแบบพีชคณิต (algebraic thinker)⁵¹ ซึ่งในช่วงนี้ลาก็องได้ทำตามอย่างวิธีคิดของมอลลาร์เม่⁵² (Stéphane Mallarmé, 1842–1898) กวีสัญลักษณ์คนสำคัญของฝรั่งเศส โดยกำหนดว่าสิ่งจริงอยู่ในฐานะที่สูญหายไป⁵³ และในช่วง late Lacan บาดิยูได้อธิบายว่าลาก็องเป็นนักคิดที่มีความคิดแบบทอพอโลยี⁵⁴ (topological thinker)⁵⁵ สิ่งที่ต้องทำความเข้าใจอีกประการ คือ บาดิยูเป็นนักปรัชญาที่ศึกษาคณิตศาสตร์และได้รับอิทธิพลทางความคิดจากคณิตศาสตร์มาอย่างยิ่งยวด ดังที่เขากล่าวว่

“ข้าพเจ้า (บาดิยู) จะย้ำกับคุณอีกครั้งว่า สำหรับข้าพเจ้าแล้ว คณิตศาสตร์ ศาสตร์แห่งการรวมเข้าด้วยกันอันบริสุทธิ์ ศาสตร์ที่เกี่ยวกับความหลากหลายดังกล่าวนี้ คือ ภาววิทยา (ontology) สิ่งที่เป็นประเด็นสำคัญทางคณิตศาสตร์ คือ ภาวะบริสุทธิ์ (being qua being)⁵⁶ และสิ่งนี้เองที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องของศิลปะ หรือแม้แต่การเมือง ซึ่งก่อให้เกิดผลภายในโลกแห่งการคำนวณ และแน่นอนว่าคณิตศาสตร์ คือ สิ่งที่เป็นเงื่อนไข (conditions) ทางปรัชญาอันสำคัญ ดังที่เราได้เรียนรู้จากเพลโต (Plato) จนถึงฮูสเซอร์ล (Husserl) หรือข้าพเจ้า (Badiou)⁵⁷ ซึ่งเราสามารถนำเอาคณิตศาสตร์และการเมืองเข้ามาประสานกันได้ในทางปรัชญา โดยปราศจากคณิตศาสตร์ที่เป็นตำแหน่งอันบรรลุถึงเงื่อนไขโดยตรงในตัวของการเมืองเอง”⁵⁸

ถ้าหากเราเริ่มต้นสันนิษฐานโดยการจัดเซต (set) องค์กรประกอบต่างๆ (เช่น รูปสัญญะ) หลังจากนั้นจึงเริ่มทำการศึกษเกี่ยวกับพีชคณิต (โครงสร้าง ความสัมพันธ์ และจำนวน) บาดิยูเสนอว่าหากทำการดังที่กล่าวมา จะมีผลคือเกิดความเกี่ยวพันกับการศึกษาอย่างเป็นระบบในเรื่อง

⁵⁰ Ed Pluth, *Signifiers and Acts Freedom in Lacan's Theory of the Subject*, (New York: State University of New York Press, 2007), p. 121.

⁵¹ Ibid., p. 121.

⁵² Alain Badiou, *Theory of the Subject*, p. xv.

⁵³ Ibid., p. xv.

⁵⁴ ทอพอโลยี (Topology) คือสาขาหนึ่งของคณิตศาสตร์ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของพื้นที่ให้คงอยู่ แม้จะมีการทำให้เปลี่ยนรูปร่างอย่างต่อเนื่อง ลาก็องได้ทำการโต้แย้งว่า ทอพอโลยี ไม่ใช่การอุปมาอย่างง่ายในเรื่องหลักการของโครงสร้าง ลาก็องได้เน้นย้ำว่าความพิเศษของทอพอโลยีคือหน้าที่ในเรื่องการตัด (cut) นับตั้งแต่การตัด คือ การแยกแยะการเปลี่ยนรูปที่ไม่ต่อเนื่องกันออกจากการเปลี่ยนรูปร่างอย่างต่อเนื่อง ทั้งสองชนิดของการเปลี่ยนรูปนี้ก็ยังคงมีบทบาทในการรักษาบำบัดทางจิต

ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน

Dylan Evans, *An Introductory Dictionary of Lacanian Psychoanalysis*, p. 210.

⁵⁵ Ed Pluth, *Signifiers and Acts Freedom in Lacan's Theory of the Subject*, (New York: State University of New York Press, 2007), p. 121.

⁵⁶ Alain Badiou and Jean-Claude Milner, *Controversies: Politics and Philosophy in our Time*, (Cambridge: Polity, 2014), p. 65.

⁵⁷ Ibid., p. 65.

⁵⁸ Ibid., p. 65.

ความสัมพันธ์ อันเป็นประเด็นที่น่าสนใจระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ของเซต ซึ่งก็คือกฎของการจัดวางองค์ประกอบ (law of composition)⁵⁹ ส่วนพีชคณิตนั้นมีความเกี่ยวข้องกับการจัดวางองค์ประกอบต่างๆ ในเซตเข้าด้วยกัน และเชื่อมต่อกันเข้าในห่วงโซ่ บาดิยูได้ยกตัวอย่าง “กฎของการรวมกัน” และ “กฎของการเปลี่ยนแทนกัน” ไว้ดังนี้⁶⁰

$$(a+b) + c = a + (b+c) \quad \text{[กฎของการรวมกัน (law of association)]}$$

และ

$$a+b = b+a \quad \text{[กฎของการเปลี่ยนแทนกัน (law of commutation)]}$$

บาดิยูได้มุ่งประเด็นไปที่การนับองค์ประกอบต่างๆ ของสูตรดังกล่าวว่า “พฤติกรรมขององค์ประกอบต่างๆ นั้นขึ้นอยู่กับกฎ”⁶¹ ตัวอย่างเช่น การเปลี่ยนแปลงรายละเอียดภายนอกทางทอพอโลยีในกรณีของเฮเกล ชนชั้นกรรมาชีพ (proletariat) เป็นเพียงแค่ลักษณะภายนอกที่แสดงถึงรายละเอียดทางการผลิต (ซึ่งโดนซูตริต) แต่สำหรับมาร์กซ์ กรรมาชีพ คือ พลังแรงงาน (labour force) หรือทุนแปรผัน (variable capital) โดยแท้จริงแล้วไม่ว่าจะอธิบายอย่างไรมันคือส่วนหนึ่ง (piece) ของทุน เราสามารถสร้างการควบคุม ความแตกต่างโดยกฎของเซตโครงสร้าง และท้ายที่สุดแล้ว “ความแตกต่าง” แท้จริงเป็นเพียงกฎของการจัดวางองค์ประกอบ (law of composition)⁶²

ดังนั้นองค์ประกอบต่างๆ ไม่ได้จำแนกความแตกต่างทางพีชคณิต มันถูกทำให้เข้ากับท้องถิ่น (localization) ในเซต และเพียงพอแล้วที่พวกมันขึ้นอยู่กับกฎ⁶³ ในทางกลับกัน ถึงแม้ว่า “a” จะมาเป็นอันดับที่หนึ่งหรือมาเป็นอันดับที่สองในการมีส่วนที่พาดพิงกับ “b” ก็ไม่มีผลกระทบใดๆ กับผลลัพธ์ของการดำเนินการของ $a+b$ ดังนั้นบาดิยูจึงสรุปว่า “ตำแหน่งคือวิถีทางที่แน่นอนและมีความเป็นสากล” และในส่วนของพลังแห่งการเปลี่ยนแปลง (force)⁶⁴ ได้ขาดตกบกพร่อง (lack) ไปดังตัวอย่างในเรื่องของกรรมาชีพที่ได้กล่าวมา

⁵⁹ Alain Badiou, *Theory of the Subject*, p. 210.

⁶⁰ Ed Pluth, *Signifiers and Acts Freedom in Lacan's Theory of the Subject*, p. 122.

⁶¹ Ibid., p. 122.

⁶² Ibid., p. 129.

⁶³ Ibid., p. 122.

⁶⁴ force (force) คือ พลังแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างสุดขีด, บาดิยูได้ใช้คำว่า force โดยรับแนวคิดเรื่องนี้มาจากงานของเฮเกลที่มีชื่อว่า *Science of Logic* ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่บาดิยูได้ทำการอภิปรายและพัฒนาในงาน *Theory of the Subject*.

ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน

Alain Badiou, *Theory of the Subject*, p. xxxii.

การทำความเข้าใจในเรื่องของพลังแห่งการเปลี่ยนแปลง (force) ตามแนวทางของบาดิยู คือ การกลับไปพิจารณาในเรื่องพื้นที่ (place)⁶⁵ ขององค์ประกอบในการดำเนินการทางพีชคณิต ซึ่งไม่สามารถกำหนดทิศทางให้กับผลลัพธ์ในการดำเนินการเช่นนี้ได้ มโนทัศน์ต่างๆ ของลากรองได้ถูกพัฒนาสำหรับคำอุปมา (metaphor) และสำหรับการใช้คำที่เกี่ยวข้องกับสิ่งนั้นแทนคำนั้น (metonymy) ซึ่งมีส่วนคล้ายกับระบบของการดำเนินการทางพีชคณิต เราสามารถอธิบายได้ว่าในขณะที่รูปสัญลักษณ์ (signifier) มีปฏิสัมพันธ์กับรูปสัญลักษณ์อื่นๆ จะก่อให้เกิดผลกระทบทางสัญลักษณ์ โดยปราศจากตำแหน่งของรูปสัญลักษณ์จำเพาะอื่นๆ เป็นการส่งผลให้เกิดการสร้างผลลัพธ์ที่แตกต่างออกไปจากเดิม ซึ่งดูราวกับว่าตำแหน่งของรูปสัญลักษณ์ในห่วงโซ่สัญลักษณ์นั้นเป็นเนื้อหาของผลกระทบจากความหมายสัญลักษณ์

สิ่งที่แตกต่างกันระหว่างวิธีการทางพีชคณิตในช่วง early Lacan กับวิธีการทางทอพอโลยี ในช่วง late Lacan คือวิธีคิดแบบทอพอโลยี สามารถที่จะอธิบายขยายความขอบเขตของในเรื่องนั้นๆ ให้กว้างขวางออกไปได้อีก เปรียบได้กับการศึกษา ซึ่งต้องการความสามารถในการเข้าใจในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวในระบบการศึกษา ส่วนวิธีการทางพีชคณิตสำหรับการศึกษาทางทอพอโลยี คือ place ขององค์ประกอบต่างๆอันมีความเกี่ยวข้องกับเซต นักคิดที่มีความคิดแบบทอพอโลยีจะให้ความสนใจว่า ผลกระทบใดที่เปลี่ยนแปลงรูปร่างของ knot เช่น สนใจว่าจะมีผลกระทบใดที่เกิดบนความสัมพันธ์ระหว่างส่วนที่แตกต่างกันบน knot ดังนั้นการศึกษาเรื่อง Borromean knot⁶⁶ ของลากรองจึงสอดคล้องกันกับการศึกษาทอพอโลยีของบาดิยู สิ่งที่สำคัญใน Borromean knot คือการแปรรูปจำเพาะของห่วงแต่ละห่วงซึ่งมีความสัมพันธ์กันกับห่วงอื่นๆ การเปลี่ยนแปลงดังที่กล่าวมานี้สามารถเกิดขึ้นได้กับแต่ละเส้นใน knot โดยไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของ Borromean knot

⁶⁵ place (place) ในงานที่มีชื่อว่า *Theory of the Subject* บาดิยูมองว่าพื้นที่ (place) นั้นเป็นพื้นที่ของเหตุการณ์ (event) ที่เหตุการณ์ดังกล่าวไม่มีพื้นที่ (place) ในสถานการณ์ (situation)

ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน

Ibid., p. xxxiv.

⁶⁶ Borromean knot (noeud borroméen) ปรากฏในชิ้นงานของลากรองในระยะแรก (early Lacan) คือราวช่วงปี ค.ศ.1950 จนกระทั่งในช่วงปี ค.ศ.1970 ลากรองจึงได้เริ่มต้นที่จะวิเคราะห์ปมต่างๆจากมุมมองของทอพอโลยี ซึ่งลากรองได้พัฒนาทฤษฎีของเขาให้ลึกซึ้ง แต่ในทางกลับกันก็มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น โดยวิธีคิดแบบทอพอโลยีได้เพิ่มมุมมองในการตรวจสอบในเรื่องระเบียบของสัญลักษณ์ (symbolic order) และการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างสิ่งจริง (the real) กับจินตภาพ (imaginary).

ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน

Dylan Evans, *An Introductory Dictionary of Lacanian Psychoanalysis*, p. 19.

ดูรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่อง ระเบียบของสัญลักษณ์ (symbolic order) และการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างสิ่งจริง (the real) และจินตภาพ (imaginary) ได้ในบทที่มีชื่อว่า RSI ใน

ชฎานันท์ ศุภชลาศัย, ผ่าคส์ ลากรอง : 10 มโนทัศน์ในพรมแดนชีวิต.

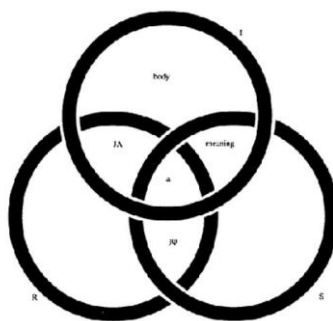

Figure 1 The Borromean knot

รูปที่ 3 Borromean knot

ที่มา Dylan Evans, *An Introductory Dictionary of Lacanian Psychoanalysis*
, (London and New York : Routledge, 1996), p.20.

อย่างไรก็ตามบาดิยูก็ยังเน้นความสำคัญในจุดที่มีความแตกต่างระหว่างพีชคณิตและทอพอโลยี เพราะเขาคิดว่าทั้งสองวิธีการนี้จัดวางตำแหน่งของสิ่งจริงในที่ๆ แตกต่างกัน อีกสิ่งหนึ่งที่มีความแตกต่างคือวิธีคิดแบบพีชคณิตในช่วง early Lacan นั้น เกี่ยวกับรูปสัญลักษณ์และผลผลิตของรูปสัญลักษณ์ ส่วนวิธีคิดแบบทอพอโลยีในช่วง late Lacan เกี่ยวพันกับ knot และห่วง (string) ซึ่งทั้งสองวิธีการที่กล่าวมานี้เป็นการนำเสนอ 2 แนวทางในการพิจารณาเกี่ยวกับสิ่งจริง จากจุดนี้เองถึงแม้ว่าบาดิยูได้แยกความแตกต่างระหว่างลาก็องทั้งสองช่วงแล้ว เรายังเห็นได้ว่าสิ่งจริงยังคงดำรงอยู่ในแต่ละช่วงระยะเวลา และบาดิยูได้ทำการอภิปรายเกี่ยวกับเรื่องสิ่งจริงในงานของลาก็องว่ามี 2 มโนทัศน์ และเรื่องของสิ่งจริงนี้มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องขององค์ประธาน คือ

1. สิ่งจริงในฐานะที่สูญหายไป ซึ่งเป็นหัวข้อของการอภิปรายเชิงพีชคณิตในเรื่องขององค์ประธาน
2. สิ่งจริงที่แสดงออกในรูปของ knot ซึ่งอยู่ในฐานะที่มีความสอดคล้องกันกับวิธีคิดแบบทอพอโลยี

บาดิยูได้ปฏิบัติตามความคิดเห็นในเรื่องนี้จากสัมมนาของลาก็องที่มีชื่อว่า *The Purloined Letter* ซึ่งเป็นถ้อยแถลงเกี่ยวกับตำแหน่งของสิ่งจริง ในสัมมนาในช่วงบาดิยูเรียกว่า early Lacan ที่ว่า

“ในระยะเริ่มต้น สิ่งที่เกี่ยวข้องกับอัตวิสัยนั้น ไม่มีความสัมพันธ์กับสิ่งจริง แต่มีความสัมพันธ์กันกับวากยสัมพันธ์ (syntax) ซึ่งเกิดขึ้นในการทำเครื่องหมายเชิงสัญลักษณ์ของสิ่งจริง”⁶⁷

นั่นหมายความว่ายังมีสิ่งจริงที่อยู่ในฐานะที่สูญหายไป แต่สิ่งจริงนั้นยังมีอยู่ เพียงแต่ยังไม่ได้รับการถูกเปิดเผย ซึ่งแน่นอนว่าสิ่งจริงดังกล่าวนี้มีถูกแสดงออกในเรื่องของระเบียบสัญลักษณ์ (symbolic order) และการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างสิ่งจริง (the real) และจินตภาพ (imaginary) และเกี่ยวข้องโดยตรงกับการอภิปรายเชิงพีชคณิต

2.1.2.4 สิ่งจริง (Real) กับการต้านระเบียบสัญลักษณ์

คือ ข้อเรียกร้องจากองค์ประธาน

หากว่าสิ่งจริง (Real) คืออย่างเดียวกันกับความบริสุทธิ์ผุดผ่อง และเป็นธรรมชาติของ “โลกในฐานะที่มันเป็น” (the world as it is) มากกว่า “โลกที่ถูกกำหนดให้เป็น” ซึ่งขาดความเป็นธรรมชาติถ้าหากเราเชื่อว่าโลกที่ “เราถูกทำให้เห็น” คือความจริง เราก็จะมีสภาพไม่ต่างกับเป็นหุ่นยนต์ตัวหนึ่งที่ถูกโปรแกรมให้เชื่อ และคิดเช่นนั้น สภาพก็จะไม่ต่างกับเป็น “อมนุษย์” เพราะเป็นเพียงแค่เครื่องกลไม่ใช่คน เราไม่ได้ใช้ชีวิตอยู่กับ “โลกที่มันเป็น” แต่กลไกของภาษา และระเบียบสัญลักษณ์ทำให้เราใช้ชีวิตอยู่กับ “โลกที่ถูกทำให้เห็น” ข้อคำนึงดังกล่าวนำมาสู่การต่อต้านระเบียบสัญลักษณ์ ซึ่งเอาเข้าจริงแล้วก็คือการสำนึกในคุณค่าของความเป็นองค์ประธาน (subject)⁶⁸ ให้หลุดพ้นจากการถูกครอบงำโดยวาทกรรมของ สิ่งอื่น/คนอื่น เพราะเอาเข้าจริงแล้วองค์ประธานแทบไม่ได้มีโอกาสในการแสดงตัวหรือได้กระทำการใดๆ ตามที่องค์ประธานที่แท้จริงต้องการ เป็นการปฏิบัติตามสืบเนื่องกันมาจากความต้องการของสิ่งอื่น/คนอื่น นั่นเอง

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดและจะนำมายกเป็นตัวอย่างเรื่องการต่อต้านระเบียบสัญลักษณ์ในที่นี้คืองานของเมสซารอส (István Mészáros, 1930-ปัจจุบัน) ศาสตราจารย์ชาวฮังการี ที่มีชื่อว่า *The Power of Ideology* (2005) ซึ่งเมสซารอสได้กล่าวไว้ในงานชิ้นนี้ว่า

“จะมีอะไรที่นอกเหนือไปจากวัตถุประสงค์ของพจนานุกรม? แท้จริงแล้ว อะไรคือสิ่งที่ควรจะเป็นและมากยิ่งขึ้นไปกว่าวัตถุประสงค์รวมไปถึงการ ‘ปราศจากอุดมการณ์’ ของความเป็นพจนานุกรมสำหรับกรณีนี้เป็นเช่นเดียวกับตารางเวลาของรถไฟ พจนานุกรมควรจะมีผลผลิตข้อมูลข้อเท็จจริงที่บริสุทธิ์เพื่อตอบสนองความต้องการของพวกเขา แทนที่จะทำการรับและขนส่งผู้โดยสารที่ไว้วางใจไปในทิศทางที่ตรงกันข้ามกับจุดหมายปลายทางที่เขาหรือเธอนั้นเลือก”⁶⁹ อุดมการณ์ที่ครอบงำระบบสังคม

⁶⁷ Jacques Lacan, *Écrits*, Trans. Bruce Fink, (New York: Norton & Company, 2006), p. 38.

⁶⁸ ชญานันท์ ศุภชลาศัย, *นักคิด ลาก้อง : 10 มโนทัศน์ในพรมแดนชีวิต*, หน้า 135.

⁶⁹ Istvan Meszaros, *The Power of Ideology: Updated Edition*, (London: Zed Books, 2005), p. 3.

ที่สถาปนาตนขึ้นให้มีกำลังยืนยันทัวเองในทุกระดับ⁷⁰ เราอาจจะจำได้ในบริบทนี้ว่าบางส่วนของ ปัญญาชนที่มีชื่อเสียงที่สุด ได้ทำการถกเถียงกันอยู่ในบรรดาเนื้อหาของหนังสือและการศึกษาเชิง วิชาการของพวกเขาที่ ‘ล้ำสมัย’ ความแตกต่างระหว่างทางการเมืองซ้ายและขวาทำให้เกิดความ ไร้อำนาจใดๆ ในความ ‘ก้าวหน้า’ ของสังคม เป็นที่รู้จักกันดีในภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดโดย เหล่าผู้ที่จัดการความเปลี่ยนแปลง (manipulators) และแพร่กระจายด้วยความช่วยเหลือจากเหล่า สถาบันทางการศึกษาและวัฒนธรรม ในการให้บริการอันเป็นประโยชน์ต่ออุดมการณ์และค่านิยมที่ พวกเขากำหนดขึ้น⁷¹ ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงสำหรับการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันดังกล่าวระหว่าง ‘การทำให้ทันสมัย’ และ ‘ความสามานย์’ กลายมาเป็นจารีตประเพณีในการอ้างถึงผู้แทนจากฝ่ายขวา ว่า คือ ‘ผู้มีข้อคิดเห็นที่ไม่รุนแรง’ ในขณะที่ผู้ที่อยู่ในด้านซ้ายถูกกำหนดให้เป็น ‘พวกหัวรุนแรง’, ‘ความเชื่อหรือความคิดเห็นที่ไร้ข้อพิสูจน์’”⁷²

หากอธิบายตามแบบของซิเซค ก็คือ

“ความเป็นสากลนั้นเกิดขึ้นภายใต้ความเฉพาเจาะจง เมื่อสิ่งที่เป็นสาระของความเฉพา บางอย่างได้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนสำหรับความเป็นสากลในส่วนของขาดแคลน ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ความเป็นสากลนั้นจะเกิดขึ้นมาได้ ก็ต่อเมื่อความเฉพาเจาะจงนั้นมีการแยกตัวเอง”⁷³ ดังนั้นการ แยกตัวออกของความเฉพาเจาะจงเพื่อที่จะให้เกิดเป็นความเป็นสากลนั้น เราอาจกล่าวได้ว่าเป็นการทำ สิ่งที่เป็นอัตวิสัย (subjective) ของปัจเจกชนบางบุคคล ให้กลายเป็นภววิสัย (objective)

เมื่อเกิดการแยกตัวของความเฉพาเจาะจงดังกล่าวมาถึงองค์ประธาน สิ่งก็ตามมาคือความ แปรลกสภาวะ (alienation) ซึ่งมโนทัศน์เรื่องความแปลกแยกของลาท็องนีแตกต่างจากเรื่องความ แปรลกแยกของมาร์กซ์ที่กล่าวไว้ใน *Economic & Philosophic Manuscripts of 1844* ซึ่งมาร์กซ์ได้ กล่าวไว้ว่าความแปลกแยกมีลักษณะ 3 ประการด้วยกัน คือ

- ความแปลกแยกของแรงงานที่มีต่อผลผลิตของแรงงานเอง
- ความแปลกแยกของแรงงานต่อการลงมือกระทำการผลิต
- ความแปลกแยกของมนุษย์ที่มีต่อธรรมชาติ, ต่อความเป็นมนุษย์ และต่อมนุษยชาติ⁷⁴

⁷⁰ Ibid., p. 3.

⁷¹ Ibid., pp. 3-4.

⁷² Ibid., p. 4.

⁷³ Slavoj Žižek, *The ticklish subject*, (London and New York: Verso, 1999), p. 176.

⁷⁴ ทวีป วรดิลก, *ปรัชญาว่าด้วยความแปลกแยก*, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพ : มูลนิธิเด็ก, 2545), หน้า 31-35.

หากอธิบายในมโนทัศน์แบบลากรองเรื่องความแปลกแยกคือเมื่อมาถึงจุดหนึ่งเมื่ออัตตา (ego) ได้ทำการสถาปนาตัวโดยการหาเอกลักษณ์กับสิ่งที่มีความคล้ายคลึงกัน (counterpart) การสังเคราะห์ (synthesis) ในแรกเริ่มของอัตตา คือ ความเป็นสารัตถะในการเปลี่ยนแปลงของอัตตา อัตตาได้เกิดความแปลกแยก (alienated) ดังนั้นความแปลกแยกจึงเป็นส่วนหนึ่งของระเบียบจินตภาพ (imaginary) ดังที่ ลากองได้กล่าวไว้ว่า “ความแปลกแยกคือการสถาปนาของระเบียบจินตภาพ ความแปลกแยกคือจินตภาพดังที่กล่าวมานี้”⁷⁵

ความแปลกแยกนั้นมีผลกระทบโดยตรงกับองค์ประธาน อาจกล่าวได้ว่า ความเป็นองค์ประธานถูกกำหนดโดยสัญลักษณ์หลัก ในสัมมนา 17 (Seminar 17) *The Other Side of Psychoanalysis* สัมมนาที่ลากองพูดถึงบทบาทของสัญลักษณ์หลัก ว่ามันหมายถึง “สัญลักษณ์ที่นำเสนอตัวคนกับสัญลักษณ์อื่นๆ” (the signifier that represents subject for other signifiers) กล่าวคือ ไม่ว่าจะเป็สิ่งใดก็ตาม คนต้องให้ความเคารพต่อสัญลักษณ์หลักของสังคม เพราะสัญลักษณ์หลักปกคลุมอยู่ ณ ตำแหน่งของวาทกรรมผู้เป็นนาย (discourse of the master) โดยที่ประชาชนอยู่ในสถานะเป็นบ่าว (ในภาษาแบบเฮเกลเลียนของลากอง) ที่เราจะต้องให้ความเคารพกับสัญลักษณ์ของผู้เป็นนายอย่างไม่สามารถขัดแย้งได้ เช่น ความเคารพที่เรามีต่ออุดมการณ์ทางการเมือง ผู้ใหญ่ของบ้านเมืองและของสังคม ความเคารพต่อวัตถุสิ่งของ ความเคารพต่อสัญลักษณ์ ฯลฯ ดังนั้นพื้นที่ในการแสดงตัวของสัญลักษณ์อื่นๆ รวมไปถึงมโนทัศน์ในเรื่องของความแปลกแยก (alienation) ในแบบของมาร์กซ์ได้ถูกทำให้กลายเป็นความแปลกแยกตามความหมายของลากองในจินตภาพ (imaginary)

“ความแปลกแยก” คือ สิ่งที่ถูกระเบียบของรูปสัญลักษณ์หลัก (Master-signifier) ทางสังคมเบียดขับโดยการทำให้เป็นมิติทางอัตวิสัยนั่นเอง แท้จริงแล้วการให้ความหมายหรือคำนิยามดังกล่าวก็เป็นการขยายสาระของความเฉพาะเจาะจง หรือเป็นการแผ่ขยายความเป็นอัตวิสัยของกลุ่มคนบางกลุ่ม เพื่อให้มีความเป็นสากล แต่ในทางกลับกันแล้วสิ่งจริงที่ยังไม่ปรากฏ (void) กลับกำลังรอการเข้ารหัสอยู่ ซึ่งสิ่งนี้เองที่ได้ทำการคัดง้างกับการพยายามที่จะระบุตำแหน่งของความเป็นภววิสัยดังที่บาติเยได้ยกตัวอย่างว่า

ตามทีบาติเยได้เน้นว่าวิธีการปฏิบัติเหล่านี้เป็นปรากฏการณ์ที่แท้จริง (real phenomena) หน่วย/พรรคการเมือง/กลุ่ม คือบางสิ่งที่เป็น “อัตวิสัย” ที่มาในสภาวะการณ์เกิดขึ้นทางประวัติศาสตร์ เป็นเครือข่ายในการดำเนินงานของตน โดยการมุ่งเน้นหาสิ่งที่แปลกใหม่ สถาบัน (institution) มิใช่สิ่งอื่นใดนอกจากเปลือกที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน เราจะเรียก “ภววิสัย” ว่าเป็นการบังคับให้ระบุงวางตัวเอง ดังนั้นตัวมันจึงเป็นกระบวนการที่ไม่ “บริสุทธิ์” ยิ่งไปกว่านั้น เราสามารถพูดได้ว่าการมีอยู่ของ force

⁷⁵ Jacques Lacan, *The Seminar of Jacques Lacan Book III (1955-1956) The Psychoses*, Russell Grigg trans. (London and New York: W.W. Norton Press, 1997), p. 146.

คือการแบ่งตัวมันเองไปยังความเป็น “ภาววิสัย” และ “อัตวิสัย”⁷⁶ ชั้นชนกระฎุมพี (bourgeoisie) นั้นไม่มีทางที่จะลดการควบคุมรัฐและกำไรทางเศรษฐกิจให้น้อยลง⁷⁷ ชั้นชนกระฎุมพีสร้างการเมืองที่นำไปสู่การต่อสู้ทางชนชั้น (class struggle) ไม่ใช่เพียงแต่จากมุมมองของการแสวงหาผลประโยชน์หรือการขูดรีด (exploitation) ไม่ใช่การบังคับ (coercion) แต่ชนชั้นกระฎุมพีได้สร้างองค์ประธาน (subject) ขึ้นมา⁷⁸

จะเห็นได้ว่าว่าการที่ชนชั้นกระฎุมพีได้สร้างองค์ประธานขึ้นมานั้น เป็นการบ่งถึงการอธิบายในเรื่องขององค์ประธานที่เกิดขึ้นความเฉพาะท้องถิ่น โดยความเชื่อตรงที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ขององค์ประธาน ได้สร้างองค์ประธานแบบกระฎุมพีและสืบเนื่องให้เกิดองค์ประธานแบบกรรมมาชีพขึ้น หากพิจารณาในแบบพีชคณิตซึ่งมีเกี่ยวกับการจัดวางองค์ประกอบต่างๆ ก็คือองค์ประกอบต่างๆ ได้เชื่อมต่อกันเข้าในห่วงโซ่ ซึ่งทำให้เป็นไปตามกฎของการจัดวางองค์ประกอบ สุดท้ายแล้วองค์ประธานที่มีความจำกัดและอยู่ภายใต้สถานการณ์นั้นๆ จึงมีความเป็นเฉพาะท้องถิ่นเอง

สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่ง เกี่ยวกับเรื่องขององค์ประธาน คือ บาดิยูได้พัฒนามโนทัศน์เรื่อง ของ “atonal”⁷⁹ ซึ่งขาดตกบกพร่อง (lack) ในการแทรกแซงโดยรูปสัญลักษณ์ ในการกำหนดระเบียบ (order) ความสำคัญไปยังความหลากหลาย (multiplicity) ที่ถูกทำให้สับสนกับความเป็นจริง (reality)⁸⁰ คุณลักษณะพื้นฐานของโลกหลังสมัยใหม่ (postmodern world) คือ ตัวมันพยายามที่จะแจกจ่ายให้กับตัวแทน (agency) ของการสั่งรูปสัญลักษณ์ ทุกๆ รูปสัญลักษณ์หมายถึงการกำหนดระเบียบแบบแผนบางอย่างที่ต้องถูกรื้อหรือโครงสร้าง (deconstruction) คำแก้ตัวที่ทันสมัยสำหรับ “ความซับซ้อน” ที่เกิดขึ้นบนโลก.....นั้นไม่มีอะไรนอกเหนือจากความปรารถนา (desire) ที่ถูกทำให้เป็นความปรารถนาโดยทั่วไปสำหรับ atony⁸¹

การพัฒนาโนทัศน์เรื่อง atonal ของบาดิยูจะทำให้เราเห็นภาพของผู้คนและตัวตนที่สามารถอยู่ในโครงสร้างของสังคมที่ถูกกำหนดไว้ ได้อย่างมีความอิสระมากยิ่งขึ้น เปรียบได้กับดนตรี

⁷⁶ Alain Badiou, *Theory of the Subject*, p. 41.

⁷⁷ Ibid., p. 42.

⁷⁸ Ibid., p. 42.

⁷⁹ Atonal. In music composed prior to about 1700, however, this relationship of notes to a central key did not always exist, and since about 1900 many composers have deliberately avoided it. Strictly speaking, tonality and atonality (literally, “without tonality”) are matters of degree. Thus, the works of Wagner and Debussy, although still tonal, show features of atonality—chords do not always resolve into the basic key, for example. The first completely atonal musical compositions were those of Schoenberg, written about 1909. Schoenberg considered all twelve notes of the chromatic scale equally important, instead of emphasizing one or another as atonal center. He himself disliked the term “atonal,” preferring pantonal (“all tones”). About 1920, Schoenberg proposed the twelve-tone system as a substitute for tonality. Some prefer the term nontonal.

ดู Christine Ammer, *The Facts on File Dictionary of Music*, (New York: Facts On File, 2004), p. 16.

⁸⁰ Slavoj Žižek, *Violence: Six Sideways Reflections*, (New York: Picador, 2008), p. 34.

⁸¹ Ibid., p. 35.

แบบ atonal ที่เน้นความสำคัญใหม่ไปที่เรื่องของ “จังหวะ” และ “อารมณ์” โดยไม่ใส่ใจในเรื่องของ คีย์หรือโครงสร้างพื้นฐานของดนตรีแบบทั่วไป ซึ่งเราอาจกล่าวได้ว่า สำหรับบาติยูแล้ว สิ่งนี้เป็นการ อธิบายให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการเปิดออกสู่ความเป็นไปได้ในแบบใหม่โดยองค์ประธาน ผ่านการ เกิดขึ้นเหตุการณ์ (event)

2.1.2.5 ความเห็นเรื่ององค์ประธานแห่งการปฏิบัติของอแลง บาติยู

สำหรับบาติยูแล้ว สิ่งเอนไซม์ทางปรัชญาจะนำไปสู่การสร้างความจริงในแบบใหม่ เขามองว่า หากว่าโลกใบนี้เป็นบางสิ่งที่ดูราวกับเหมือนมีระเบียบที่สร้างขึ้นเพื่อคอยจัดการกับความเหมือนและความแตกต่างขององค์ประกอบต่างๆ และภายในระบบระเบียบของโลก ระบบระเบียบดังกล่าวนี้ ได้ กำกับการทั้งในส่วนของการดำรงอยู่และไม่ดำรงอยู่ของสรรพสิ่งต่างๆ เช่นเดียวกับที่โลกไม่ได้มีแค่ เพียงใบเดียว หากแต่ยังมีความเป็นไปได้ที่จะเราจะคำนึงถึงโลกใบอื่นได้ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงโลก จึงเป็นสิ่งที่มีความเป็นไปได้ และการเปลี่ยนแปลงนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการทำให้สิ่งที่ไม่ดำรง อยู่ ได้ปรากฏขึ้นและสามารถที่จะดำรงอยู่ได้ เมื่อระบบระเบียบของโลกหรือแม้แต่ตัวโลกเองนั้นได้ถูก ทำให้เปลี่ยนแปลงไป บาติยูเรียกการเปลี่ยนแปลงโลกดังกล่าวที่เกิดขึ้นนั้นว่าเหตุการณ์ (event) ซึ่งการ เปลี่ยนแปลงโลกนั้น หมายรวมเอาถึงการเปลี่ยนแปลงองค์ประธานไปด้วย ในทางกลับกันแล้ว ถ้า กล่าวให้ชัดเจนยิ่งไปกว่านั้น คือ องค์ประธานนี้เองที่เป็นส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงโลก ซึ่งบาติยู มองว่า องค์ประธานทางการเมืองมีอยู่มากมายหลายชื่อ⁸² เขายกตัวอย่างเช่น ‘พลเมือง’ ที่มีได้มี ความหมายเพียงว่า เป็นองค์ประธานทางการเมืองที่เป็นผู้มีสิทธิในการเลือกตั้งสมาชิกสภาแต่เพียง เท่านั้น หากแต่ในบริบทของการปฏิบัติฝรั่งเศส พลเมือง คือ นักปฏิบัติมืออาชีพ และนักเคลื่อนไหวใน ระดับรากหญ้า (grass-roots) ไม่ต้องสงสัยเลยว่า พวกเราอาศัยอยู่ในช่วงเวลาที่ชื่อขององค์ประธาน นั้นยังไม่มีแก่นแท้ เราอยู่ในช่วงเวลาที่ชื่อขององค์ประธานกำลังถูกค้นหา⁸³ ซึ่งมโนทัศน์เรื่องของ องค์ประธานของบาติยูมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับอีก 2 มโนทัศน์ นั่นคือ เหตุการณ์ (event) กับความจริง (truth) แน่แน่นอนว่าองค์ประธานนั้นอยู่ในระบบที่กำลังสร้างความจริง สิ่งทีบาติยูวิพากษ์ เกี่ยวกับมโนทัศน์ทางอภิปรัชญาเรื่ององค์ประธาน คือ องค์ประธานนั้น ได้รังสรรค์ (creation) หรือได้ สร้าง (construction)⁸⁴ บาติยูมองว่าปัจเจกบุคคล (individual) กับ องค์ประธาน ไม่ใช่สิ่งเดียวกัน และไม่เหมือนกัน ถึงแม้ว่าท้ายที่สุดแล้วทั้งสองจะเป็นรากฐานที่อยู่ตรงข้ามโดยสมบูรณ์กับสิ่งอื่น ถึงแม้ว่าปัจเจกบุคคลจะกลายมาเป็นองค์ประธาน หรือถูกรวมเข้าด้วยกันกับองค์ประธาน มันคือการ

⁸² Alain Badiou, *Infinite Thought*, (London: Continuum, 2005), p. 56.

⁸³ Ibid., pp. 56-57.

⁸⁴ Alain Badiou and Peter Engelmann, *Philosophy and the Idea of Communism: Alain Badiou in conversation with Peter Engelmann*, (Cambridge: Polity, 2015), p. 5.

กู่เรียก (summons) ในแบบการเคลื่อนไหวตามธรรมชาติ (natural movement) การกู่เรียกดังกล่าวนี้จะปรากฏขึ้นผ่านกระบวนการอันแท้จริง ซึ่งอาจเป็นกระบวนการทางการเมือง หรือเป็นกระบวนการอื่นๆ เช่นกระบวนการทางศิลปะ ในกรณีทั้งหมดนี้ เป็นการกู่เรียกทางอ้อม⁸⁵ เพราะหากคุณกำหนดองค์ประธานให้เป็นปัจเจกบุคคล, สัตว์มนุษย์ เมื่อองค์ประธานถูกรวมเข้าด้วยกันกับกระบวนการแห่งความจริง (truth procedure) (ในแบบความหมายที่ปรากฏในงานที่มีชื่อว่า *Logics of Worlds* หรือเมื่อใดก็ตามที่มีการกำหนดองค์ประธานตามแบบที่ปรากฏในงานที่มีชื่อว่า *Being and Event* คือเป็นตำแหน่งเฉพาะท้องที่ของกระบวนการแห่งความจริง คุณจะเข้าใจทันทีว่า องค์ประธานจะต้องเผชิญหน้ากับความไม่สิ้นสุด (infinite) เสมอ ด้วยเหตุผลที่ว่าความไม่เสร็จสิ้นและความไม่สิ้นสุด นั้นเป็นธรรมชาติของทุกๆ สิ่ง⁸⁶

2.1.2.6 ปรัชญาของอแลง บาติยู กับความคิดของซามูเอล เบคเกตต์ (Samuel Beckett)

หากกล่าวถึงปัญญาชนฝรั่งเศสแล้ว น้อยคนนักที่จะไม่รู้จักงานเขียนหรือละเลยชื่อของ ซามูเอล เบคเกตต์ (Samuel Barclay Beckett, 1906–1989) ไปได้ สิ่งที่น่าสนใจประการหนึ่งคือ เรารู้จักเบคเกตต์ในฐานะที่เป็นนักเขียนวรรณกรรม avant-garde, ผู้เขียนบทละคร, ผู้กำกับละครเวที หรือกวีคนสำคัญคนหนึ่ง ไม่ใช่ในมุมมองที่เห็นว่าเขาเป็นนักปรัชญา ซึ่งฟังดูก็สมเหตุสมผล ดังคำกล่าวของเขาที่ว่า

“ข้าพเจ้า (เบคเกตต์) ไม่ใช่ นักปรัชญา” (I am not a philosopher)⁸⁷

แต่ในทางกลับกันแล้ว กลับมีนักปรัชญาผู้มีชื่อเสียงอย่างธีโอดอร์ ออดอร์โน (Theodor W. Adorno, 1903–1965) ที่ได้รับอิทธิพลทางความคิดจากเขา หรือแม้แต่ฌ็อง-ปอล ซาทร์ (Jean-Paul Charles Aymard Sartre, 1905–1980) ที่ให้ความยกย่องกับความคิดของเขาเช่นกัน แน่หนอนว่าการที่นักคิดหรือนักปรัชญาได้รับอิทธิพลทางความคิดจากปัญญาชนที่มีความรู้อันหลากหลายสาขาวิชานั้นย่อมไม่ใช่เรื่องแปลกแต่อย่างใด และสิ่งที่คุณจำเป็นต้องการศึกษาในส่วนนี้ของวิทยานิพนธ์คือ กระแสธารความคิดจากเบคเกตต์ ที่ส่งต่อถึงปรัชญาของอแลง บาติยู

⁸⁵ Ibid., pp. 5-6.

⁸⁶ Alain Badiou and Jean-Claude Milner, *Controversies: Politics and Philosophy in our Time*. (Cambridge: Polity, 2014), p. 74.

⁸⁷ Samuel Beckett, *Samuel Beckett: The Critical Heritage*. (New York: Routledge, 1999), p. 219.

บาติยูได้เริ่มต้นจากการพิจารณาว่าเขาเบคเกตต์ เป็นนักเขียนเกี่ยวกับความไร้สาระ, ความสิ้นหวัง, ท้องฟ้าที่ว่างเปล่า, การไม่สามารถสื่อสารกับผู้อื่น และการอยู่อย่างโดดเดี่ยวชั่ววันจันทร์⁸⁸ บาติยูได้เริ่มจากสิ่งที่เขาเห็นว่าเป็นคำสอนของเบคเกตต์ ที่เบคเกตต์ได้มาจากในช่วงปลายคริสต์ทศวรรษ 1950⁸⁹ ซึ่งบาติยูได้อธิบายเกี่ยวกับผลงานของเบคเกตต์ อันปรากฏอยู่บนปกหลังของงานของเขาที่มีชื่อว่า *Beckett, l'incroyable désir* (1995) ต่อมาถูกแปลเป็นภาษาอังกฤษมีชื่อว่า *On Beckett* (2003) ว่า ผลงานทางศิลปะของเบคเกตต์นั้นไม่ใช่สิ่งใดที่สามารถกล่าวถึงมันได้ตลอดเวลา มันคือความสิ้นหวัง, ความไร้สาระของโลก, ความวิตกกังวล, การอยู่อย่างโดดเดี่ยว และการค่อยๆ เสื่อมสภาพของโลกใบนี้⁹⁰ (ข้อความจากปกหลังในฉบับภาษาอังกฤษ) สำหรับบาติยูแล้ว เขามองงานศิลปะของเบคเกตต์ในฐานะที่ถูกขัดจังหวะด้วยความลึกลับและการหยุดชะงัก ซึ่งเกิดขึ้นในระหว่างที่งานศิลปะกำลังถูกประกอบขึ้นจากชุดของนามธรรมต่างๆ อันเป็นต้นแบบเสมอ และชุดของความ เป็นนามธรรมต่างๆ เหล่านี้ได้ถูกผลักดันให้ก้าวไปข้างหน้า เพื่อไปสู่การลดรูปในเชิงปรากฏการณ์วิทยา⁹¹ งานศิลปะของเบคเกตต์ คือ ปรากฏการณ์วิทยาของสิ่งที่อยู่ตรงข้ามกับภรณ์ดังกล่าว เพราะมันไม่ใช่เป็นเพียงแค่โลกที่วัตถุต่างๆ ได้กลายเป็นเพียงสิ่งที่ปรากฏแก่จิตสำนึก (consciousness) ซึ่งหากกล่าวเช่นนั้นจะถือเป็นการ “ถูกลดรูป” ลงไป หากแต่มันคือเรื่องเกี่ยวกับอัตวิสัย เมื่อมันคือสิ่งที่สามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสบนโลกใบนี้⁹² ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าบาติยูมุ่งไปยังจารีตการวิพากษ์แบบส่วนทั้งหมด (whole) ซึ่งสำหรับบาติยูแล้วเบคเกตต์เป็นผู้มีความคิดว่าโลกนี้ไร้สาระ (absurdist) และเป็นผู้สมานทานสกุลความคิดอัตถิภาวนิยม (existentialist)⁹³ ในขณะที่บาติยูต้องการที่จะเปิดพรมแดนทางการโต้แย้ง อันเป็นช่องว่างระหว่างตัวของเขาเองกับผู้ที่มีสกุลความคิดแบบหลังโครงสร้างนิยม (post-structuralist)⁹⁴ กับเหล่าผู้ที่มีความคิดแบบเบคเกตต์หลังสมัยใหม่ (postmodern Beckettians) แต่ตัวของเขาเองกับผู้ที่มีสกุล

⁸⁸ Alain Badiou, *On Beckett*, trans. Alberto Toscano, (Clinamen Press: Manchester, 2003), p. 38.

⁸⁹ Jean-Michel Rabaté, *Philosophizing with Beckett*, in *A Companion to Samuel Beckett*, S. E. Gontarski Ed., (Wiley-Blackwell: UK, 2010), p. 105.

⁹⁰ Alain Badiou, *On Beckett*, trans. Alberto Toscano, (back of the cover).

⁹¹ Jean-Michel Rabaté, *Philosophizing with Beckett*, in *A Companion to Samuel Beckett*, p. 105.

⁹² *Ibid.*, p. 108.

⁹³ Andrew Gibson, *Beckett and Badiou: The Pathos of Intermittency*, (Oxford University Press: USA, 2007), p. 117.

⁹⁴ กับจารีตแบบสกุลความคิดหลังโครงสร้างนิยม (post-structuralism) บาติยูปฏิเสธความคิดที่ว่าตัวตนเป็นเพียงภาพมายา (illusion) ที่ต้องการการรื้อโครงสร้าง (deconstruction) บาติยูเริ่มต้นด้วยการต่อต้านการเคลื่อนไหวของนักจิตนิยม (idealist) ในเรื่องความสัมพันธ์ทางความคิดที่เชื่อว่าตัวตนคือความเป็นจริงที่เฉพาะเจาะจงซึ่งถูกจัดเตรียมกับความรู้ และต่อต้านการระบุตำแหน่งของตัวตนซึ่งได้จากประสบการณ์กับความ เป็นมนุษย์อันตั้งอยู่ ก่อนความเป็นภววิสัยรวมไปถึงต่อต้านในประวัติศาสตร์ของการมีอยู่ (history of being หรือ บาติยูเรียกว่า destiny)

ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน

Bruno Besana, *The subject*, in *Alain Badiou: Key Concepts*, p. 39.

ความคิดแบบหลังโครงสร้างนิยมและเหล่าผู้ที่มีความคิดแบบเบคเกตต์หลังสมัยใหม่ก็มีพื้นฐานที่ใช้ร่วมกัน

บาดิยูต้องการที่จะประยุกต์งานของเบคเกตต์ ให้มีความแตกต่างมากยิ่งขึ้นไปกว่าที่เหล่าผู้ที่มีความคิดแบบเบคเกตต์ ได้นำงานของเบคเกตต์ไปประยุกต์ใช้ เช่นเดียวกันกับที่พวกเขาได้ทำความเข้าใจงานของเบคเกตต์ในฐานะที่พวกเขามีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย ไม่ใช่เพียงแคในทางปฏิบัติหรือเพียงแคในการพินิจวิเคราะห์ทางทฤษฎี แต่อาจกล่าวได้ว่ามันคือ “โครงการทางความคิด” ซึ่งมีความแตกต่างกันในทางคำศัพท์ ซึ่งท่าทีของความหมายนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับทางจริยศาสตร์อันสูงสุดผ่านการมองโลกในแบบของบาดิยู ท้ายที่สุดแล้วความแตกต่างที่สำคัญระหว่างบาดิยูกับเหล่าผู้ที่มีความคิดแบบเบคเกตต์ นั้นอยู่ที่การยืนยันถึงความว่างเปล่าอย่างสุดขีด (radical) ในแบบของเบคเกตต์ ซึ่งใจความสำคัญของความแตกต่างดังกล่าวอยู่บนพื้นฐานในการแตกหักออกจากโลกของศิลปะในแบบเบคเกตต์ กล่าวได้ว่าสอดคล้องกับโมโนทัศน์ทางตรรกะแห่งการเปลี่ยนให้สลับกัน (logic of reversal) ในงานของเบคเกตต์ ที่ชุดของคำศัพท์ที่อยู่ตรงข้ามกันนั้นสามารถมีการแลกเปลี่ยนกันได้ มันคือการทำให้เกิดการระเบิดและมีปฏิสัมพันธ์กันอยู่ภายในของชุดคำอันไม่สามารถที่จะแบ่งแยกออกจากกัน โดยสถาปนิกที่ทำการเชื่อมมันให้ติดกันได้ดำรงอยู่ในตำแหน่งที่เกิดการเผชิญหน้ากันอย่างรุนแรงระหว่างด้านที่อยู่ตรงข้าม การปะทะกันดังกล่าวนี้เองที่ทำให้ชุดคำเกิดการแยกออกเป็นชิ้นๆ ข้อต่อของมันเกิดการติดตัวอย่างอิสระ ส่งผลให้ไม่สามารถกำหนดคำศัพท์ให้กับมันได้ และนั่นคือการเริ่มต้นที่จะมีบทบาทในการแสดงตนกับระบบภาษา เราอาจกล่าวได้ว่าเบคเกตต์มองเห็นถึงสิ่งนี้ก่อนคนอื่นๆ (เช่น แดร์ริดา)⁹⁵ ซึ่งเขาสามารถอธิบายมันออกมาได้อย่างมีความหลักแหลมดังที่ได้กล่าวมา ไม่ว่า ณ ตำแหน่งใดที่มีความสัมพันธ์กันกับความคิดของเบคเกตต์ ตำแหน่งนั้นจะแสดงให้เห็นถึงการขาดหายไปของความหมายของคำ และแสดงให้เห็นถึงความไร้สาระ (absurd)⁹⁶ ซึ่งในการพิจารณานั้นต้องมุ่งไปที่คำถามเกี่ยวกับความหมายที่มีอยู่ก่อนแล้วนั้นให้เป็นเสาหลักในการพินิจวิเคราะห์ ในทางกลับกันสำหรับบาดิยูแล้วเขาเห็นว่าการอธิบาย และถกเถียงกันในทางปรัชญานั้นแยกกันออกไปคนละทิศทางกับการตีความ (hermeneutics) และมันได้นำไปสู่การปรากฏขึ้นของเซตอันจำกัด (finite set) ในทางความสัมพันธ์ทางคณิตศาสตร์ การอธิบายทางปรัชญาคือการสร้างมูลบท (axiom) ซึ่งอยู่เหนือไปกว่าการตีความ บาดิยูไม่ได้อ่านเบคเกตต์ในแบบทำลายล้าง (destruction) แต่สำหรับเขาแล้วคำสอนที่มีน้ำหนักนั้นก็ถือเป็นการยึดครองพื้นที่ทางความคิด (อย่างกตซี) ด้วยเช่นเดียวกัน และเขาได้ทำความเข้าใจเบคเกตต์ในฐานะที่ใช้แรงงาน (labouring) ภายใต้การกดขี่นั้น⁹⁷ อีกประการหนึ่ง คือ สำหรับบาดิยูแล้วเบคเกตต์ได้สร้างรู (holes) ในความรู้ บาดิยูมุ่ง

⁹⁵ Andrew Gibson, *Beckett and Badiou: The Pathos of Intermittency*, p. 119.

⁹⁶ Ibid., p. 120.

⁹⁷ Ibid., p. 120.

ความสำคัญไปที่บทบาทในการต่อต้าน ที่ว่า ความคิดนั้นไม่ได้ถูกถอนออกไปจากจิตวิญญาณ⁹⁸ สำหรับบาติเยแล้ว เขาไม่ได้ใช้ความคิดของเบคเกตต์เพื่อทำลายสิ่งใดจนสิ้นซาก หรืออาจกล่าวได้ว่า สำหรับเขาแล้วเป็นการสืบค้นเพื่อวินิจฉัยเกี่ยวกับโครงสร้างในความหมายของคำ⁹⁹

คำศัพท์ที่สำคัญจากหนังสือ *On Beckett* ของบาติเย คือ การถอนออก (subtraction) หากกล่าวทางด้านผลกระทบแล้วการถอนออก คือ สิ่งที่บาติเยทำให้สมดุลย์กันกับตรรกะแห่งการเปลี่ยนให้สลับกัน (logic of reversal) สำหรับบาติเยแล้วนับตั้งแต่เพลโต (Plato) ปรัชญาได้แยกส่วนออกจากความเห็น (notion) และสำหรับนักปรัชญาแล้วทุกๆ สิ่งอันเป็นสิ่งที่มีความเห็นร่วมกันเป็นสิ่งที่ต้องสงสัย¹⁰⁰ ความจริงจะปรากฏขึ้นในฐานะที่ถูกถอนออกจากความเห็น สิ่งดังกล่าวไม่ใช่ความรู้ที่เป็นภววิสัย แต่รู (holes) ได้สร้างมันขึ้นในระบบระเบียบของความรู้ และได้วางตัวเป็นตัวแทนของความรู้เหล่านั้น¹⁰¹ ซึ่งสอดคล้องกับลากรอง (Jacques Marie Émile Lacan, 1901–1981) ในเรื่องเกี่ยวกับจิตใจ บาติเยเรียกระบบนี้ว่าการลดรูปของความรู้ เพราะความจริงต่างๆ นั้น ไม่สามารถทำลายความรู้ที่มีมาก่อนนั้นได้ มันได้ตัดผ่านและทำให้ความรู้ที่นั่นแตกแยกออก¹⁰² ปรัชญาได้ถือกำเนิดขึ้นขึ้นจากการถอนออก อันเป็นมโนทัศน์ของการมีอยู่ตนเอง¹⁰³ กล่าวได้ว่ามันคือการวัดซึ่งเป็นระบบระเบียบ ในขณะที่การทำลายล้าง (destruction) ไม่ได้เป็นเช่นนั้น¹⁰⁴ เบคเกตต์มีความตระหนักดีถึงการถอนออกดังกล่าว ในฐานะที่เป็นกรกฎข้อบังคับ¹⁰⁵ ซึ่งเขาได้กล่าวว่า ข้าพเจ้า (เบคเกตต์) ตระหนักดีว่าหนทางของข้าพเจ้านั้นอยู่ในหนทางแห่งความเสื่อม อยู่ในความขาดตกบกพร่องของความรู้ อยู่ใน การแยกออกไปในทิศทางอื่น ซึ่งเป็นการถอนออกไป มากกว่าที่จะเป็นการเพิ่มเข้าไป¹⁰⁶ และจากที่ได้กล่าวมานั้นทำให้เบคเกตต์ได้ปฏิวัติวงการนักเขียนบทละคร เป็นเพราะเขาเห็นว่า คำต่างๆ นั้น ไร้ประสิทธิผล ไม่สามารถสื่อความหมาย ความคิด ได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์แบบนั่นเอง

ดังนั้นหากเรากล่าวถึงเบคเกตต์ในเรื่องความสัมพันธ์ในเรื่องเกี่ยวกับอัตวิสัย นั้นค่อนข้างที่จะแตกต่างจากของบาติเย สิ่งที่น่าพิจารณาคือคุณลักษณะ (character) ในแบบของเบคเกตต์ นั่นคือการเป็นตัวแทนขององค์ประกอบต่างๆ โดยทั่วไปเกี่ยวกับอัตวิสัย แต่สำหรับบาติเยแล้ว ไม่มีความเป็นสากล (universal) ของตัวตน (subject) และตัวตนไม่ใช่ตัวตนที่มีคุณลักษณะแบบทั่วไปที่ถูกหรือโครงสร้าง (deconstruction) อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (ตามแบบของนักคิดอย่างแดร์ริดา (Jacques

⁹⁸ Ibid., p. 120.

⁹⁹ Ibid., p. 120.

¹⁰⁰ Ibid., p. 120.

¹⁰¹ Ibid., p. 120.

¹⁰² Ibid., p. 120.

¹⁰³ Ibid., p. 120.

¹⁰⁴ Ibid., p. 121.

¹⁰⁵ Ibid., p. 121.

¹⁰⁶ Ibid., p. 121.

Derrida, 1930–2004) (สิ่งที่แปลกเกี่ยวกับประเด็นนี้คือการรื้อโครงสร้างนั้นไม่รู้จักจบสิ้นในการจัดวางสิ่งใดๆ ที่ไม่ใช่ความเชื่อในระเบียบของการรื้อโครงสร้างเอง) ดังนั้นการศึกษาในแบบมุกกว้างของเบคเกตต์ และกลไกการแสดงในแบบของเขานั้น สามารถพัฒนาการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ของนักแสดง เพื่อให้เกิดความเข้าใจเชิงลึกในละครเกี่ยวกับความไร้สาระ (Theatre of Absurd) อันเป็นสิ่งสำคัญที่จะขาดไปไม่ได้สำหรับการอธิบายละครเวทีร่วมสมัย สำหรับเบคเกตต์แล้วละครเวทีสามารถทำการพิสูจน์ทางด้านหลักการเรื่องกราฟต์ (graft)¹⁰⁷ ในแบบผู้มีสกุลความคิดแบบแดร์ริดา (Derridean) คือสามารถพรรณนาจากเหตุการณ์ต่างๆ โดยที่ผลกระทบจากการทำซ้ำนั้นจะโน้มเอียงไปสู่ความเฉื่อยชา ซึ่งเป็นสิ่งเตือนใจเกี่ยวกับเรื่องของการตาย อันนำไปสู่การเขียนเกี่ยวกับทุกๆ ชีวิตบนโลกใบนี้ เช่นเดียวกับที่บาติยูยืนยันถึงเหตุการณ์ (event) ต่างๆ ว่า เราไม่สามารถที่จะทำนายได้ ไม่สามารถกำหนดเหตุการณ์นั้นๆ ได้ และเหตุการณ์นั้นอยู่นอกเหนือไปจากกฎต่างๆ อันจะเป็นส่วนเสริมไปยังสถานการณ์ (situation) ที่เกิดขึ้น

2.1.2.7 มโนทัศน์เรื่องวิภาษวิธี (dialectic) ของอแลง บาติยู

บาติยูปฏิเสธในทุกๆ ประวัติศาสตร์ซึ่งอยู่พ้นไปจากโลกที่เฉพาะเจาะจง ในฐานะที่มันเป็นนิทานทางอุดมการณ์เกี่ยวกับความคิดอันเป็นรากฐานของสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง สิ่งหนึ่งที่บาติยูไม่เคยปล่อยให้สูญหายไป คือในข้อวินิจฉัยของเขา ไม่มีทฤษฎีที่สามารถใช้ได้โดยทั่วไป (general) ทางประวัติศาสตร์ ซึ่งการกล่าวเช่นนี้มีค่าไม่ต่างกับการเลิกล้มวัตถุนิยมประวัติศาสตร์ (historical materialism) ของผู้ที่นิยมความคิดแบบมาร์กซ์ กล่าวคือระหว่างที่เหล่านักคิดในกลุ่มผู้ที่นิยมความคิดแบบมาร์กซ์ในศตวรรษที่ 20 ได้สนับสนุนวัตถุนิยมประวัติศาสตร์โดยปราศจากวัตถุนิยมวิภาษวิธี (dialectical materialism) (ปฏิเสธวัตถุนิยมวิภาษวิธีในฐานะที่พวกเขาคิดว่าวัตถุนิยมวิภาษวิธี เป็นวิธีที่ทำให้สกุลความคิดแบบมาร์กซ์ ถอยหลังกลับไปสู่โลกทัศน์ของผู้ที่มีความคิดแบบวัตถุนิยม)¹⁰⁸ บาติยูได้มุ่งไปยังวัตถุนิยมวิภาษวิธี (หรือจะให้ชัดไปกว่านั้นคือวิภาษวิธีของผู้ที่มีความคิดแบบวัตถุนิยม) โดยปราศจากวัตถุนิยมประวัติศาสตร์ กล่าวคือไม่มีตำแหน่งของวัตถุนิยมประวัติศาสตร์ในทฤษฎีอันสง่างามของบาติยู ซึ่งไม่ใช่ศาสตร์ในฐานะอันเป็นเรื่องเล่าทางจินตนาการ

¹⁰⁷ ในงานที่มีชื่อว่า *Dissemination* แดร์ริดาเสนอให้เขียนความหมายให้เป็นการย้ายเพาะ (graft) สำหรับแดร์ริดาแล้วงานเขียน (ทั้งลักษณะภายนอกที่เป็นปกติ และทั้งในแบบที่ขยายความ หรือความหมายของคำในแบบทั่วไปนั้นถูกให้รายละเอียดในการพิจารณาเพิ่มเติมด้วยการรื้อสร้าง (deconstruction) อันเป็นสิ่งสำคัญของการย้ายเพาะ การเขียนทั้งหมดเกี่ยวข้องกับอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้กับการตัด (cutting), การทำเครื่องหมาย (marking) และการผ่าตัด (incision) ในตัวภาษา (เพราะการเขียนเป็นสิ่งที่ได้เกิดขึ้นโดยตรงไปตรงมาจากภายในของภาษา ในฐานะที่เป็นชนิดหนึ่งของคอปายพท์ที่ประกอบขึ้นด้วยตนเอง) ซึ่งการผ่าตัดหรือสิ่งที่จารึกไว้มันต้องประกอบไปด้วยความหลากหลาย (différance), ร่องรอย (trace) และส่วนเพิ่มเติม (supplement) เสมอ

ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่

Simon Morgan Wortham, *The Derrida Dictionary*, (London: Continuum, 2010), p. 69.

¹⁰⁸ Slavoj Žižek, *Living in the End Times*, (London: Verso, 2011), p. 185.

ของประวัติศาสตร์ และไม่ใช่ศาสตร์เชิงปฏิฐานนิยม (positivism) ของประวัติศาสตร์ ที่อยู่ในฐานะเป็นขอบเขตความรู้ของการดำรงอยู่ (being) (หรือในฐานะที่เป็นความจริงในเชิงสังคม) แต่มันคือศาสตร์ของสิ่งจริง (Real) เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เช่นเดียวกับบทวิจารณ์ของเศรษฐศาสตร์การเมือง ในฐานะที่เป็นศาสตร์ของความจริงในเรื่องของการวิเคราะห์ระบบทุนนิยม¹⁰⁹

ในบทความที่มีชื่อว่า *Affirmative Dialectics: from Logic to Anthropology* (2013) บาดิยูเสนอมนทัศน์เรื่องวิภาษวิธีแห่งการยอมรับ (Affirmative Dialectics) เขามองว่าปัญหาทางปรัชญาในปัจจุบันนี้ที่ต้องนำมาขบคิด คือ การค้นหาตรรกะในแบบใหม่ บาดิยูมองว่าเราไม่สามารถเริ่มต้นจากการพิจารณาทางการเมือง, ชีวิต, ความคิด หรือการกระทำ หากแต่เราควรเริ่มต้นจากการอธิบายตรรกะในแบบใหม่ หากกล่าวให้ชัด คือ การเริ่มต้นโดยการอธิบายถึงวิภาษวิธีในแบบใหม่¹¹⁰ เขากลับไปพิจารณาในกรณีของมาร์กซ์ ที่เป็นบุคคลแรกนับจากหลังเพลโต (Plato) มา ที่สร้างสรรค์ความสัมพันธ์อันแจ่มชัดระหว่างการเมืองแห่งการปฏิบัติกับกรอบแนวคิดวิภาษวิธีในแบบใหม่¹¹¹ ซึ่งแน่นอนว่าตรรกะดังกล่าวเป็นการตื่นจากวิภาษวิธีแบบเฮเกิล เขามองว่าทุกวันนี้เราประสบปัญหาเดียวกัน เพราะแน่นอนว่าเราต้องเปลี่ยนบางสิ่งบางอย่างภายหลังจากที่การเมืองแห่งการปฏิบัติล้มเหลว และภายหลังจากที่รูปแบบของรัฐสังคมนิยมนั้นล้มเหลวด้วย¹¹² แน่นอนว่าเมื่อใดก็ตามที่ตรรกะแห่งการกระทำทางการเมืองนั้นเป็นแบบวิภาษวิธีแบบดั้งเดิม ที่มีพื้นฐาน คือ การปฏิเสธ (negation) เราจะพบว่าการต่อสู้ทางการเมืองจะมีรากฐาน คือ ‘การปฏิวัติต่อต้าน’, ‘ด้านตรงข้ามกันกับ’, ‘การปฏิเสธของ’ และความใหม่ มันคือการสร้างสรรค์รัฐในแบบใหม่ หรือการคิดค้นกฎในแบบใหม่ อันเป็นผลลัพธ์จากกระบวนการแห่งการปฏิเสธ¹¹³ ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดในแบบเฮเกิล ที่จะมีความสัมพันธ์ระหว่างการยอมรับ (affirmation) และการปฏิเสธ, การสร้างและการปฏิเสธ ในที่ซึ่งหลักการที่แท้จริงของการเคลื่อนไหว และหลักการที่แท้จริงในการสร้างสรรค์ คือ การปฏิเสธ ดังนั้น คำนิยามของชนชั้นแห่งการปฏิบัติ คือ การต่อต้านรัฐ หรือต่อต้านกฎที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันขณะ ด้วยความรู้สึกแบบจิตสำนึกแห่งการปฏิวัติอันแจ่มชัด ดังเช่นที่เลนินกล่าวว่า โดยปกติแล้วจิตสำนึกคือสิ่งที่ยืนหยัดในความสัมพันธ์แห่งการปฏิเสธระเบียบที่ปรากฏอยู่¹¹⁴ วิภาษวิธีแห่งการยอมรับ (Affirmative Dialectics) สำหรับบาดิยู คือการยอมรับในสถานการณ์ (situation) ที่เป็นอยู่ หากแต่มิใช่ยอมรับเพื่อการสยบยอม แต่เป็นการยอมรับเพื่อการเปิดรับสู่ความเป็นไปได้ในแบบใหม่ที่จะเกิดมีขึ้น เพราะ

¹⁰⁹ Ibid., p.185.

¹¹⁰ Alain Badiou, *Affirmative Dialectics: from Logic to Anthropology*, in *The International Journal for Badiou Studies Vol.2, No.1 (2013)*, p. 1. <http://badioustudies.org.ipower.com/cgi-bin/ojs-2.3.6/index.php/ijbs/article/view/34/pdf>

¹¹¹ Ibid., p. 1.

¹¹² Ibid., p. 1.

¹¹³ Ibid., p. 2.

¹¹⁴ Ibid., p. 2.

สำหรับเขาแล้ว การเกิดขึ้นของเหตุการณ์ (event) ถือเป็น การหักล้างโลกอย่างที่เป็นอยู่ หรือที่เขาเรียกว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงโลกนั่นเอง

2.2 การวิเคราะห์วิกฤตเศรษฐกิจทุนนิยมตามแนวทางของอแลง บาติยู

2.2.1 วิกฤตทุนนิยมกับสิ่งมาร์กซ์เรียกว่า

‘the icy water of egotistical calculation’

Badiou is right: anti-capitalism cannot be directly the goal of political action - in politics, one opposes concrete political agents and their actions, not an anonymous "system." However, if one may apply here the distinction between goal and aim, if not goal, it should be its ultimate aim, the horizon of all its activity.

Slavoj Žižek

On Alain Badiou and *Logiques des mondes*

สำหรับบาติยูแล้ววิกฤตทุนนิยมโลกนั้นถูกอธิบายผ่านสิ่งที่เปรียบเหมือนกับเป็นภาพยนตร์อันเลวร้าย ที่ก่อร่างสร้างตัวขึ้นจนเป็นภาพตื่นเต้นแห่งความหายนะ¹¹⁵ การแสดงออกถึงภาพอันน่าตื่นเต้นของตลาดหลักทรัพย์จาการ์ตานั้นเป็นฉากเช่นเดียวกับตลาดหลักทรัพย์นิวยอร์ก¹¹⁶ ธนาคารต่างๆ มุ่งไปในทิศทางเดียวกัน ผลสะท้อนถึงกันที่ส่งถึงกันแลดูเป็นสิ่งที่น่ากลัว ทุกสิ่งทุกอย่างกำลังล่มสลาย¹¹⁷ หากแต่ยังเหมือนกับมีความหวัง จากกลุ่มคนเพียงเล็กน้อยที่มีอิทธิพลในศูนย์กลางอำนาจรัฐ¹¹⁸ สิ่งที่เป็นความร่วมมือกันของปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจนี้ เป็นการรวมเข้าด้วยกันของความปัจเจกบุคคล ที่สถาปนาความจริงขึ้นเป็นฉากหน้าของปรากฏการณ์ การสร้างภาพแห่งความหายนะเหมือนเป็นการต่อเติมให้ความเป็นสัญญาณหลักของวิกฤตนั้นมีความกลวงเปล่าชัดเจนยิ่งขึ้น แท้จริงแล้วภาพมายาอันลวงหลอนนั้นนอกจากจะเป็นเรื่องของเสรีภาพในระบบทุนนิยมที่ผู้คนในสังคมกลับมองว่ามั่นเป็นเสรีภาพที่แท้จริงนั้น มาพร้อมกับความหวาดกลัวไปกับภาพของความล่มสลายที่จะเกิดขึ้น เพราะทุนนิยมในทางเศรษฐศาสตร์ (economy) และประชาธิปไตยแบบรัฐสภาในทางการเมือง เป็นสิ่งที่ฉันทามติรักษาไว้ วิกฤตได้สร้างความจำเพาะไว้อย่างชัดเจน ทุกๆ คน ต่างยอมรับในการรักษาเศรษฐกิจเอาไว้ไม่ให้ล่มจม และพยายามรักษาค้ำจุนเสถียรภาพของธนาคารไว้ เท่าเทียม

¹¹⁵ Alain Badiou, *Communist Hypothesis*, (London: Verso, 2010), p. 91.

¹¹⁶ Ibid., p. 91.

¹¹⁷ Ibid., p. 91.

¹¹⁸ Ibid., p. 91.

กับความคิดที่ตอบรับโดยตรงกับการสั่นสะเทือนในระบบการเงิน¹¹⁹ ประเด็นที่ผู้วิจัยเห็นว่าสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการพิจารณาเกี่ยวกับเรื่องของวิกฤต คือ เรื่องของเงิน และความสัมพันธ์ของคนในสังคมที่มีต่อเงิน (ซึ่งผู้วิจัยจะทำการอภิปรายในหัวข้อถัดไป) อีกประการหนึ่งที่สำคัญ คือ การมองทุนนิยมว่าเป็นวิกฤต แล้วนำพาไปสู่การปฏิเสธ (negate) สภาพสังคมอันสืบเนื่องมาจากวิกฤตนั้น สำหรับบาดียูแล้ว ไม่ใช่การปฏิเสธโดยมุ่งไปที่ปัญหาของเศรษฐกิจ หากเป็นการมุ่งไปยังเรื่องของการเมือง ดังข้อเสนอของบาดียูที่ว่า การเมือง คือ กิจกรรมทางอัตวิสัยที่เข้มข้น และมีความสามารถพิเศษในการสร้างความจริงใหม่ๆ¹²⁰

ดังนั้นการมองเรื่องของวิกฤตจึงต้องพิจารณาไปยังการทำความเข้าใจในเรื่องของความขัดแย้ง (contradiction) บาดียูเสนอในบทความที่มีชื่อว่า *La crise : vraie et fausse contradiction du monde contemporain* (2015) ซึ่งต่อมาได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษ โดย เดวิด โบรเดอร์ (David Broder) ในชื่อ *Alain Badiou: True and false contradictions of the crisis* (2015) ว่าเราต้องกลับไปพิจารณาเรื่องความขัดแย้งให้ถูกต้องเสียก่อน ก่อนที่จะทำการปฏิเสธสภาพของการเมืองและเศรษฐกิจอันจะนำไปสู่การสร้างความจริงในรูปแบบใหม่

ในรูปแบบก่อนทุนนิยม (pre-capitalist formation) ผลรวมทั้งหมดของภาพตัวแทน บ่งชี้ถึงการสร้างการเบียดขับ (exclusion) ส่วนที่ไม่ได้เป็นส่วน (part of no-part) คือ องค์ประกอบที่ถึงแม้จะเป็นส่วนหนึ่งของระบบ หากแต่ไม่เคยมีพื้นที่ๆ เหมาะสมในส่วนนั้น และการเมืองแห่งการปลดปล่อยได้แทรกแซงจากองค์ประกอบแห่งความมากล้น ซึ่งแม้จะเป็นส่วนของสถานการณ์ แต่ก็ไม่สามารถที่จะพิจารณาได้ในชุดเดียวกัน¹²¹ บาดียูมองว่า ในเวลาต่อมา ความเป็นสมัยใหม่ คือ อันดับแรกของสิ่งที่เรียกว่าความเป็นจริงเชิงปฏิเสธ (negative reality) ทั้งหมด อันเป็นสิ่งที่แตกหักกับจารีตดั้งเดิมอย่างทรงประสิทธิภาพ มันคือการสิ้นสุดของโลกที่แบ่งชนชั้นหรือกลุ่มคนในสังคมแบบเก่า , คนชั้นสูง, ข้อผูกมัดทางศาสนา¹²², ตำนานความเชื่อของท้องถิ่น, การยินยอมอยู่ใต้อำนาจต่อเพศชายของเพศหญิง, อำนาจเป็น ล้นพ้นของบิดาที่มีอยู่เหนือกว่าลูกหลานของเขา, และการแบ่งอย่างเป็นทางการระหว่างกลุ่มชั้นปกครองขนาดเล็กกับมวลชน ไม่มีสิ่งใดที่จะทำให้กระบวนการดังที่กล่าวมานั้นย้อนกลับไปเป็นแบบเดิมได้อีกแล้ว กระบวนการดังกล่าวเริ่มต้นอย่างชัดเจนนับได้ตั้งแต่ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Renaissance) อันถูกรวมเป็นหนึ่งในยุคส่องสว่างทางปัญญา (Enlightenment) แห่ง

¹¹⁹ Alain Badiou, *Philosophy and the Event*, (Cambridge: Polity, 2013), p. 9.

¹²⁰ Ibid., p. 4.

¹²¹ Slavoj Žižek, *On Alain Badiou and Logiques des mondes*.

<http://www.lacan.com/zizbadman.htm>

¹²² Alain Badiou: True and false contradictions of the crisis, Trans. David Broder, 29 May 2015.

<http://www.versobooks.com/blogs/2014-alain-badiou-true-and-false-contradictions-of-the-crisis>

ศตวรรษที่ 18¹²³ และถูกทำให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นในการไม่เคยปรากฏขึ้นมาก่อนของการค้นพบอันยิ่งใหญ่ของเทคนิคทางการผลิต และความละเอียด ถี่ถ้วนคงที่ในการวัด รวมไปถึงการเกิดขึ้นของวงจรแห่งการสื่อสาร¹²⁴ เชมองว่าการที่บอกว่าทุนนิยมนั้นเกิดวิกฤต และพลังของวิกฤตนั้นนำพาให้เกิดทางเลือก ระหว่าง “ตะวันตก กับอนารยธรรมอื่นๆ” เป็นความขัดแย้งที่ผิดพลาด (false contradiction) บาดิยูมองว่าแท้จริงแล้วการแตกหักออกจากโลกในแบบดั้งเดิม ด้วยความเป็นโลกสมัยใหม่ ได้ส่งผลเป็นเหมือนพายุที่ได้พัดผ่านมนุษยชาติไปแล้ว¹²⁵ วิกฤตที่แท้จริงไม่ใช่วิกฤตของทุนนิยมทางการเงิน ทุนนิยมได้แผ่ขยายไปยังทุกๆ แห่งทั่วทั้งโลก¹²⁶ เชมองว่าการสะสมเงิน และการขยายตัวของทุน เป็นเพียงการเพิ่มปริมาณของทุนให้มากยิ่งขึ้น ไม่มีการต่อสู้ทางเศรษฐกิจครั้งใดที่จะนำพาให้ผู้คนออกจากวังวนของวิกฤตได้ และนั่นเป็นการมองปัญหาในการแก้ไขวิกฤตทางเศรษฐกิจที่ไม่ตรงตามความคิดของเขา หากกล่าวในมิติของการจัดการเชิงสัญลักษณ์ของมนุษยชาติแล้ว บาดิยูหยิบยกคำกล่าวของมาร์กซ์ ในสิ่งที่มาร์กซ์เรียกว่า ‘the icy water of egotistical calculation’ ที่ปรากฏใน *The Communist Manifesto* และอธิบายขยายความว่า การทำให้เป็นสัญลักษณ์ (symbolization) ในแบบดั้งเดิมทั้งหมดนั้น ขึ้นอยู่กับสิ่งที่โครงสร้างนั้นเรียกร่อง ซึ่งกำหนดให้เกิดพื้นที่ (place) ของปัจเจกบุคคล และเกิดขึ้นซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ที่เกิดขึ้นนั้น การแตกหักออกจากจารีตที่ได้กล่าวมานั้น สามารถยกตัวอย่างได้ คือ ในกรณีของทุนนิยม ที่อยู่ในฐานะสิ่งที่ถูกทำให้เป็นระบบการผลิตที่เป็นจริง ทุนนิยมไม่ใช่ข้อเท็จจริงที่ก่อให้เกิดการทำให้เป็นสัญลักษณ์แบบใหม่ หากแต่มันก่อให้เกิดเศรษฐศาสตร์ของปัจเจกบุคคลที่โหดร้าย ก่อให้เกิดการระบบการปกครองอันโหดร้ายเชิงสัญลักษณ์¹²⁷ ซึ่งก็คือ สิ่งที่มาร์กซ์เรียกว่า ‘the icy water of egotistical calculation’ นั่นเอง ดังนั้นแล้วโฉมหน้าของวิกฤตที่อยู่ภายใต้ฉากหน้าของอิสรภาพ ที่ไม่มีสิ่งใดในจักรวาลเทียบเท่าความเป็นอิสรภาพได้ดีไปกว่าเงิน¹²⁸ และไม่มีสิ่งใดที่ดีไปกว่ารูปแบบของอิสรภาพที่เรียกว่าเสรีนิยม ‘ประชาธิปไตย’¹²⁹ ที่ก่อให้เกิดปฏิกิริยาย้อนกลับไปเป็นการทำให้เป็นสัญลักษณ์แบบ

¹²³ Alain Badiou: True and false contradictions of the crisis, Trans. David Broder , 29 May 2015

<http://www.versobooks.com/blogs/2014-alain-badiou-true-and-false-contradictions-of-the-crisis>

¹²⁴ Alain Badiou: True and false contradictions of the crisis, Trans. David Broder , 29 May 2015

<http://www.versobooks.com/blogs/2014-alain-badiou-true-and-false-contradictions-of-the-crisis>

¹²⁵ Alain Badiou: True and false contradictions of the crisis, Trans. David Broder , 29 May 2015

<http://www.versobooks.com/blogs/2014-alain-badiou-true-and-false-contradictions-of-the-crisis>

¹²⁶ Alain Badiou: True and false contradictions of the crisis, Trans. David Broder , 29 May 2015

<http://www.versobooks.com/blogs/2014-alain-badiou-true-and-false-contradictions-of-the-crisis>

¹²⁷ Alain Badiou: True and false contradictions of the crisis, Trans. David Broder , 29 May 2015

<http://www.versobooks.com/blogs/2014-alain-badiou-true-and-false-contradictions-of-the-crisis>

¹²⁸ Alain Badiou: True and false contradictions of the crisis, Trans. David Broder , 29 May 2015

<http://www.versobooks.com/blogs/2014-alain-badiou-true-and-false-contradictions-of-the-crisis>

¹²⁹ Alain Badiou: True and false contradictions of the crisis, Trans. David Broder , 29 May 2015

<http://www.versobooks.com/blogs/2014-alain-badiou-true-and-false-contradictions-of-the-crisis>

ลำดับชั้น (hierarchical) ด้วยเหตุผลที่กล่าวมานี้ การมองทุนนิยมว่าเกิดวิกฤติในลักษณะดังกล่าว จึงไม่ใช่สิ่งที่บาดีอุมองว่าเป็นการมองความขัดแย้งได้อย่างถูกต้อง เพราะการมองความขัดแย้งเช่นนั้น จะนำไปสู่ทางเลือก คือ นำพาไปสู่อนารยธรรมอื่นๆ อย่างไม่รู้จักรับสิ้น ดังที่เขาได้กล่าวว่า เราสามารถกล่าวได้ว่าทุนนิยมกำลังเกิดวิกฤติ และวิกฤติดังกล่าวได้ส่งอิทธิพลถึงทางเลือก คือ “อนารยธรรมตะวันตก หรืออนารยธรรมอื่นๆ” (the West or else barbarism) ภายใต้แสงสว่าง แห่งการเป็นเผด็จการ (fascism) ที่เพิ่มมากยิ่งขึ้น รวมไปถึงสงครามที่ไม่สิ้นสุด ทางเลือกดังกล่าว ได้ ก่อให้เกิดการปรากฏขึ้นซึ่งความเร่งรีบ (urgent) ที่มากยิ่งขึ้นทั้งหมด¹³⁰ สำหรับบาดีอุแล้วการมอง เรื่องความขัดแย้งอย่างถูกต้อง คือ สิ่งที่อยู่ตรงข้ามกันกับมุมมองที่กล่าวมา นั่นคือสิ่งที่อยู่ตรงข้าม ระหว่างทัศนวิสัยเชิงสัญลักษณ์ของทุนนิยมตะวันตก (Western capitalism’s a-symbolic vision) ที่ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมขึ้น กับ ทัศนวิสัยที่เรียกว่า ‘คอมมิวนิสต์’ นับตั้งแต่มาร์กซ์ และความคิด อันร่วมสมัยของเขา อันเสนอถึงการสร้างสรรค์สัญลักษณ์ โดยยึดหลักความเสมอภาคของมนุษย์ทุกคน¹³¹

บาดีอุมองว่า การสถาปนาตัวตนของผู้คนในสังคม (subjectivation) นั้น ได้เกิดมีขึ้นระหว่าง การเมือง (politics) กับประวัติศาสตร์, ระหว่างเอกภาวะ (singularity) และการส่งต่อจากเอกภาวะ ไปสู่ความสมบูรณ์เชิงสัญลักษณ์ (symbolic) ปราศจากความเป็นวัตถุและการสถาปนาตัวของ สัญลักษณ์ (symbolizations) อันไม่สามารถบรรลุถึงสถานะของการตัดสินใจ คำว่าคอมมิวนิสต์มี สถานะเป็นความคิด ความหมาย คือ ในทันทีที่การรวมเข้าด้วยกันนั้นมีตำแหน่งจากภายในขอบเขต ของการสถาปนาตัวตนของผู้คนในสังคมการเมือง ความหมายของคอมมิวนิสต์ได้แสดงออกถึงบท สังเคราะห์ (synthesis) ทางการเมือง ประวัติศาสตร์ และอุดมการณ์ นั่นคือเหตุผลที่ว่า เพราะเหตุใด เราจึงสามารถทำความเข้าใจมั่นในสถานะของการปฏิบัติการได้ดีกว่าการทำความเข้าใจในเชิง มโนทัศน์ ความคิดคอมมิวนิสต์ปรากฏตัวออกมาที่พรมแดนระหว่างปัจเจกบุคคลและกระบวนการ ทางการเมือง (political procedure) ในฐานะที่องค์ประกอบของการสถาปนาตัวตนของผู้คนนั้น ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการวางแผนในเชิงประวัติศาสตร์การเมือง ความคิดคอมมิวนิสต์ คือ สิ่ง ที่สถาปนาองค์ประธาน (subject) ทางการเมืองที่กำลังจะมีขึ้น (becoming) ในขณะเดียวกันกับการ วางแผน (projection) ของเขาและเธอจะกลายเป็นประวัติศาสตร์¹³²

¹³⁰ Alain Badiou: True and false contradictions of the crisis, Trans. David Broder , 29 May 2015

<http://www.versobooks.com/blogs/2014-alain-badiou-true-and-false-contradictions-of-the-crisis>

¹³¹ Alain Badiou: True and false contradictions of the crisis, Trans. David Broder , 29 May 2015

<http://www.versobooks.com/blogs/2014-alain-badiou-true-and-false-contradictions-of-the-crisis>

¹³² Alain Badiou, *Communist Hypothesis*, p. 236.

2.2.2 ความเห็นเกี่ยวกับเรื่องเงินของอแลง บาติยู

ก่อนที่จะเริ่มทำการอภิปรายเกี่ยวกับเรื่องเงิน ตามความคิดของอแลง บาติยู ผู้วิจัยเห็นว่า ข้อเสนอของชโรเดอร์ (Jeanne Lorraine Schroeder) ในงานที่มีชื่อว่า *The Four Lacanian Discourses: or Turning Law Inside Out* (2010) เป็นการสรุป และบ่งชี้ถึงเรื่องของเงิน ในงานของนักคิดร่วมสมัย ที่เห็นว่าความคิดในการพิจารณาเกี่ยวกับเรื่องของสัญลักษณ์ (symbolic) นั้นเป็นสิ่งสำคัญในการพิจารณาเกี่ยวกับเรื่องของสังคม ซึ่งแน่นอนว่าหมายถึงนักวิชาการทั้งสองท่านที่วิทยานิพนธ์นี้มุ่งทำการเปรียบเทียบด้วย ชโรเดอร์ได้สรุปเป็นประโยคสั้นๆ ความว่า

“ตัวอย่างที่ยอดเยี่ยมที่สุดของรูปสัญลักษณ์หลัก (Master signifier) คือ เงิน ในระบบเศรษฐกิจแบบตลาด”¹³³

สำหรับบาติยูแล้ว เขามองว่าสามารถพิจารณาในเรื่องของเงินโดยมองว่าเงินอยู่เทียบเท่ากับทุกๆ สิ่ง เงินคือสิ่งที่เทียบเท่ากับสิ่งอื่นๆ ในทุกๆ ทาง¹³⁴ สิ่งนี้เองที่เป็นแรงปรารถนาทำให้เงินเกิดขึ้นมา เป็นเพราะแรงปรารถนาดังกล่าว จึงทำให้เงินเป็นสิ่งทุกอย่างที่เราต้องการ เพื่อทุกสิ่งทุกอย่างอันเป็นความปรารถนาของพวกเรา หากเรากล่าวว่าเงินนั้นปรากฏอยู่เบื้องหน้าของความปรารถนา และหากว่าความหมายของมันคือเพื่อเติมเต็มความพึงพอใจให้กับความปรารถนา ท้ายที่สุดแล้วตัวของเงินเองจะหมายถึงตัวของความปรารถนาอย่างแรงกล้าในตัวเอง ส่งผลให้วัตถุแห่งความปรารถนา (object of desire) ปรากฏในฐานะที่มันเป็นความปรารถนาที่คลุมเครือ (vague desire) และความปรารถนาในทุกๆ ทางนี้เอง ที่เป็นความปรารถนาของทุกๆ สิ่ง¹³⁵ นี่คือเหตุผลที่ว่าเพราะเหตุใดเงินจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่พ้นจากเรื่องของความรุนแรง เพราะในทางปฏิบัติแล้ว มันคือความปรารถนาที่ไม่สามารถกำหนดได้ เป็นความปรารถนาที่สามารถกล่าวในขณะเดียวกันได้ว่าสมบูรณ์ และใช้ได้ในทุกๆ ทาง¹³⁶ เป็นความปรารถนาที่นำไปสู่การแข่งขัน¹³⁷ มันคือสังคมแห่งเงิน แต่ในขณะเดียวกันมันคือสังคมแห่งการแข่งขัน¹³⁸ และเงินคือสิ่งที่คอยจัดการการแข่งขัน และนี่คือสาเหตุที่ทำให้ความรุนแรง

¹³³ Jeanne Lorraine Schroeder, *The Four Lacanian Discourses: or Turning Law Inside Out*, (New York: Routledge, 2008), p. 12.

¹³⁴ Alain Badiou, [Alain Badiou explains money, desire and the fictions of capitalism. August 3, 2013.](http://www.heathwoodpress.com/alain-badiou-explains-money-desire-fictions-capitalism/)

¹³⁵ Alain Badiou explains money, desire and the fictions of capitalism. August 3, 2013
<http://www.heathwoodpress.com/alain-badiou-explains-money-desire-fictions-capitalism/>

¹³⁶ Alain Badiou explains money, desire and the fictions of capitalism. August 3, 2013
<http://www.heathwoodpress.com/alain-badiou-explains-money-desire-fictions-capitalism/>

¹³⁷ Alain Badiou explains money, desire and the fictions of capitalism. August 3, 2013
<http://www.heathwoodpress.com/alain-badiou-explains-money-desire-fictions-capitalism/>

¹³⁸ Alain Badiou explains money, desire and the fictions of capitalism. August 3, 2013

เข้าครอบงำการมีอยู่ (being) ของมวลมนุษยชาติ¹³⁹ ภาษาที่เกี่ยวกับเงินจึงเป็นภาษาที่อวดอ้างว่าไม่มีขีดจำกัด มันจึงเป็นภาษาที่ผิดเพี้ยน มันคือภาษาที่อวดอ้างว่าโลกนั้นไม่มีขอบเขตจำกัด บนโลกแห่งความปรารถนาที่ถูกจำกัด โดยเฉพาะในเรื่องของเงินที่สามารถนำมาสร้างเงินต่อได้ เพราะเงินคือสิ่งที่จะเรียกหาเงินที่จำนวนมากกว่าเสมอ¹⁴⁰

การมองว่าตัวอย่างที่ยอดเยียมที่สุดของรูปสัญลักษณ์หลัก (Master signifier) คือ เงินในระบบเศรษฐกิจแบบตลาด ส่งผลให้ทุนเข้าครอบงำความรู้สึกนึกคิดของผู้คน ซึ่งแน่นอนว่าบาติเยมองวิกฤตทางการเมืองเป็นดังภาพยนตร์ที่แสดงให้เห็นถึงความหายนะอย่างไม่รู้จักจบสิ้น เพื่อให้ทุกคนรักษาความมีเสถียรภาพของธนาคารไว้ นั่นเองเป็นสิ่งที่ทำให้เกิด the icy water of egotistical calculation เป็นการปกครองอย่างโหดร้ายที่สุดในเชิงของสัญลักษณ์ ที่ทุนนิยมถูกนับเป็นหนึ่งใน (count-for-one) ให้อยู่ภายในเซต (set) ที่บาติเยเรียกว่าสถานการณ์ (situation)

2.3 การแตกหักออกจากความคิดของฝ่ายซ้ายแบบดั้งเดิมของอแลง บาติเย

สำหรับบาติเยแล้ว เขาต่อต้านระบบของฝ่ายซ้าย (แบบดั้งเดิม) ที่ยึดถือวิภาษวิธีอย่างสุดขั้วระหว่างมวลชน, ชนชั้น, รัฐ หรือ แม้แต่ระหว่างความคิดแบบคอมมิวนิสต์ กับ สกฤตความคิดแบบมาร์กซ์ ดังนั้นเขาจึงสามารถสร้างสิ่งที่เรียกว่า การวิพากษ์เหตุผลของฝ่ายซ้ายอันบริสุทธิ์ (critique of pure leftist reason) ได้ ดังนี้

ประการแรก การวิพากษ์เหตุผลของฝ่ายซ้ายอันบริสุทธิ์ เป็นสิ่งแรกของการเปลี่ยนแปลงทางปรัชญา ที่อยู่ตรงข้ามกันกับ place และ force หรือโครงสร้างและความโน้มเอียง (tendency) ในฐานะที่มีการถกเถียง (discuss) ใน *Theory of Contradiction and Ideology* ฝ่ายซ้ายเพิกเฉย (ignored) ต่อข้อเท็จจริง (fact) ที่ทุกๆ พลัง (force) คือ สิ่งที่ถูกกำหนดโดยระบบของ place ซึ่งสามารถพบได้ใน space (splace ?) องค์ประกอบเชิงโครงสร้างดังกล่าวนี้ มีอยู่อย่างเป็นปกติวิสัยในทุกๆ ความโน้มเอียง อันเป็นการละเลยต่อการสนับสนุนมุมมองที่บริสุทธิ์ซึ่งไม่จำกัด และเป็นการยืนยันความเหมาะสมในฐานะที่มันอยู่กับนักเคลื่อนไหวทางสังคม อันมีจุดเริ่มต้นจากเหตุการณ์ May 1968

[://www.heathwoodpress.com/alain-badiou-explains-money-desire-fictions-capitalism/](http://www.heathwoodpress.com/alain-badiou-explains-money-desire-fictions-capitalism/)

¹³⁹ Alain Badiou explains money, desire and the fictions of capitalism. August 3, 2013

<http://www.heathwoodpress.com/alain-badiou-explains-money-desire-fictions-capitalism/>

¹⁴⁰ Alain Badiou explains money, desire and the fictions of capitalism. August 3, 2013

<http://www.heathwoodpress.com/alain-badiou-explains-money-desire-fictions-capitalism/>

ประการที่สอง ในการเปลี่ยนแปลงเชิงศีลธรรม พวกเรามีทวินิยมแห่งอิสรภาพ (dualism of freedom) หรือเกี่ยวกับการปกครองตนเอง (autonomy) และความคิดแบบกำหนด (determinism) ซึ่งสำหรับบาติเยแล้ว สถานการณ์ (situation) ปัจจุบัน เกี่ยวกับหน้าฉากของปรัชญา นั้นมาจากสิ่งที่ซ่อนเร้นในสกุลความคิดแบบคานท์ (Kantian) ผ่านผู้เขียนงานอย่าง Aniti-Oedipus (Deleuze and Guattari) แต่บาติเยเห็นว่าการพบทวินิยมทางศีลธรรมนั้น เป็นการเน้นความสำคัญไปที่คู่ตรงข้ามระหว่างองค์ประธาน-กลุ่ม (subject-groups) กับกลุ่มปราบปราม (subjugated groups) เช่นเดียวกันกับระหว่าง the molecular & the molar

ประการที่สาม ในความหลากหลายทางการเมือง เราสามารถพบทวินิยมแห่งสามัญชน กับ รัฐ, เหล่านักศึกษา กับ ตำรวจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเหตุการณ์ May 1968 และสิ่งนี้เป็นสิ่งที่บาติเยไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง การวิพากษ์เกี่ยวกับธรรมชาติของรัฐ สามารถสั่งสอนกันได้อย่างไม่รู้จักจบสิ้นทางด้านคุณงามความดี (virtue) ของมวลชน หรือประชาสังคม โดยปราศจากความชื่นชมในอำนาจที่ไม่มีวันสิ้นสุดในการบีบบังคับของรัฐ และจักรกลแห่งการครอบงำ (hegemonic machinery)

ประการสุดท้าย บาติเยพิจารณาว่า พวกเราต้องรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายทางจิตวิทยา ในแบบเดียวกันกับทวินิยมแห่ง Tuche¹⁴¹ และ automaton¹⁴² เกี่ยวกับกฎเกณฑ์แห่งความเป็นจริง (reality principle) ในงานที่มีชื่อว่า *Can Politics Be Thought?* บาติเยไม่เพียงแต่เขียนเกี่ยวกับสิ่งนี้ตามแนวทางผู้มีสกุลความคิดแบบอริสโตเติล (Aristotelian) ควบคู่ไปกับแนวทางของลากรอง แต่เขายังประยุกต์มันเข้ากับการโต้แย้งในเชิงรื้อสร้าง (deconstruction) ของฌอง ลูค นงซี (Jean-Luc Nancy, 1940-ปัจจุบัน) และฟิลลิป ลาคู-ลาบาร (Philippe Lacoue-Labarthe, 1940-2007) เพื่อพิจารณาเกี่ยวกับสัญญาณอันถลอลทางการเมือง ในฐานะที่รักษาไว้ซึ่งการไหลเลื่อนไปสู่บริเวณที่อยู่ไกลห่างออกไป ซึ่งมักจะสูญและนำพาพวกเราไปสู่ช่วงเวลาอันแสนโหดร้าย ระหว่างโชคชะตาและ

¹⁴¹ ในงานที่มีชื่อว่า *The Four Fundamental Concepts of Psychoanalysis* ลากรองอธิบายเกี่ยวกับเรื่องของเหตุบังเอิญ และการเกิดขึ้นของเหตุบังเอิญ ในชุดคำศัพท์ของอริสโตเติล (Aristotle, 384 – 322 BC) ที่บ่งชี้ว่าเหตุบังเอิญนั้น สามารถนำไปสู่การเกิดขึ้นขององค์ประธาน

ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน

<http://art3idea.psu.edu/locus/TUCHE.pdf>

¹⁴² tuche คือ การอธิบายถึงช่วงเวลาแห่งการเผชิญหน้ากับสิ่งจริง, automaton คือ การซ้อนทับกันของการยืนยันหรือซ้ำรูปสัญลักษณ์กับหลักการแห่งความพึงพอใจในแบบของฟรอยด์

ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน

Jacques Lacan, *The Seminar of Jacques Lacan: The Four Fundamental Concepts of Psychoanalysis*, Ed. Jacques-Alain Miller, Trans. Alan Sheridan, (New York: W. W. Norton & Company, 1998), p. 53-64.

การแข่งขัน ระหว่าง Tuche และ automaton ในกรณีนี้การรอคอยอย่างมีความคาดหวังเกี่ยวกับเงื่อนไขเชิงอรรถวิสัยแห่งความเป็นไปได้ของเหตุการณ์ที่ไม่สามารถคาดเดาได้ การกระทำที่สุดซั่ว หรือการปะทะกันอย่างแท้จริงกับสิ่งจริง ซึ่งเป็นเงื่อนไขของความเป็นไปได้ คือ สิ่งที่เข้าแทนที่เพื่อการขัดขวางที่แท้จริงของ automatism of capital¹⁴³

จากการสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมผู้วิจัยพบว่า บาดิยูตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับธรรมชาติของสฤลความคิดแบบมาร์กซ์ในงานของเขาที่มีชื่อว่า *Theory of the Subject* ซึ่งคัดค้านอย่างหนักแน่นว่า

เราต้องไม่ละทิ้งความคิดที่ว่า "สฤลความคิดแบบมาร์กซ์ คือ วาทกรรมที่กรรมวิชาชีพษาตัวเองไว้ในฐานะขององค์ประธาน (subject)" สฤลความคิดแบบมาร์กซ์ไม่ได้เป็นความรู้ในรูปแบบอื่นๆ ที่อ้างว่าสามารถผลิตความเป็นภววิสัยขึ้นมาได้ จงปล่อยหน้าที่การผลิตความเป็นภววิสัยในรูปแบบนั้นทิ้งไว้กับวิทยาศาสตร์ ถึงส่วนรวมทั้งหมด (totality) นั้นมากเกินไปที่จะสถาปนาขึ้นโดยประวัติศาสตร์ แต่เราก็ไม่สามารถที่จะพิจารณาโดยออกจากรอบแนวคิดการอ้างอิงช่วงเวลาที่ยุคคอมมิวนิสต์เป็นส่วนประกอบของกระบวนการทางประวัติศาสตร์โดยแท้จริง¹⁴⁴ หรือกล่าวให้ชัดเจนยิ่งกว่านั้นสำหรับบาดิยูแล้ว ความคิดคอมมิวนิสต์ในแบบที่เขายอมรับมีฐานอยู่ที่ภววิทยาแห่งความหลากหลาย (ontology of multiplicity) ไม่ได้เป็นแบบส่วนรวมทั้งหมด¹⁴⁵

¹⁴³ Bruno Bosteels, *Badiou and Politics*, (Durham: Duke University Press Books), p. 283.

¹⁴⁴ Bruno Bosteels, *Badiou and Politics*, (Durham & London: Duke University Press Books, 2011), p. 280.

¹⁴⁵ Alain Badiou and Alain Finkielkraut, *Confrontation: A Conversation with Aude Lancelin*, (Cambridge: Polity, 2014), p. 122.

บทที่ 3

การวิเคราะห์วิกฤตเศรษฐกิจทุนนิยมตามแนวทางของสลาวอย ชิเชค

3.1 ประวัติภูมิหลังและบริบททางสังคม/วิชาการ ของสลาวอย ชิเชค

สลาวอย ชิเชค (Slavoj Žižek, 1949-ปัจจุบัน) นักปรัชญาสกุลความคิดแบบมาร์กซ์ชาวสโลเวเนีย เขาเกิดในครอบครัวที่มีความเป็นอยู่ที่ดีพอสมควร บิดาของเขา คือ โจเซ่ ชิเชค (Jože Žižek) เติบโตในสโลเวเนียตะวันออก และทำงานทางด้านเศรษฐศาสตร์ เว็นซ่า (Vensa) มารดาของเขา ทำงานทางด้านเลขานุการ ทั้งบิดาและมารดาของเขาไม่เชื่อว่าพระเจ้ามีอยู่จริง ช่วงชีวิตในวัยเด็กของเขาส่วนใหญ่อาศัยอยู่ที่ Portorož ชิเชคเคยให้สัมภาษณ์กับเฮเลน บราวน์ (Helen Brown) แห่ง *Telegraph* ว่าตอนเขาอายุ 15 ปี แท้จริงแล้วเขาอยากเป็นผู้กำกับภาพยนตร์ แต่หลังจากที่เขาได้ดูภาพยนตร์ที่ดีในฝั่งทวีปยุโรปแล้ว เขายอมรับว่าเขาไม่สามารถทำได้ หลังจากนั้นในช่วงที่เขาอายุ 17 ปี เขาจึงตั้งใจว่าเขาจะเป็นนักปรัชญา¹⁴⁶ เขาได้รับ Doctor of Arts in Philosophy จาก University of Ljubljana และศึกษาทางด้านจิตวิเคราะห์ที่ University of Paris VIII กับฌาคส์-อแลง มิลแยร์ (Jacques-Alain Miller, 1944-ปัจจุบัน) และฟรังซัว เรกโนล (François Regnault, 1938-ปัจจุบัน) ปัจจุบัน ชิเชคแต่งงานมาแล้ว 3 ครั้งแรกกับเรนาตา ซาเลค (Renata Salecl, 1962-ปัจจุบัน) นักปรัชญาคนสำคัญชาวสโลเวเนีย, ครั้งที่ 2 กับอนาเลีย ฮูนี (Analia Hounie) นางแบบผู้เป็นลูกสาวของนักจิตวิเคราะห์สายลาถ็องชาวอาร์เจนตินา และครั้งที่ 3 กับเจลา เครซิช (Jela Krečič, 1979-ปัจจุบัน) นักวารสารชาวสโลเวเนีย ผู้เป็นลูกสาวของนักประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมชาวสโลเวเนีย¹⁴⁷

ชิเชคสนใจในภาพยนตร์ฮอลลีวูดเพราะเขาไม่ชอบภาพยนตร์เหล่านั้น เช่นเดียวกันกับที่เขาไม่ชอบภาพยนตร์และวรรณกรรมในประเทศของเขา สำหรับเขาแล้ว ศิลปะในสโลเวเนียมักเจือปนด้วยอุดมการณ์ของพรรคคอมมิวนิสต์ หรือไม่ก็เจือปนด้วยอุดมการณ์ของพวกชาตินิยมปีกขวา (right-wing nationalism) ส่วนความสนใจทางด้านวัฒนธรรม ชิเชคพัฒนาปรัชญาของเขานับตั้งแต่ที่เขาารู้ตัวว่าอยากเป็นนักปรัชญา ในช่วงที่เขาศึกษาอยู่ที่ *University of Ljubljana* ชิเชคจัดพิมพ์หนังสือเล่มแรกของเขาตอนเขาอายุ 20 ปี เขาได้รับ Bachelor of Arts ทางด้าน philosophy and sociology ในปี ค.ศ. 1971 และได้รับ Master of Arts (philosophy) ในปี ค.ศ.1975 จาก *University of Ljubljana* วิทยานิพนธ์ของเขามีชื่อว่า *The Theoretical and Practical*

¹⁴⁶ <http://www.egs.edu/faculty/slavoj-zizek/biography/>

¹⁴⁷ <http://www.egs.edu/faculty/slavoj-zizek/biography/>

Relevance of French Structuralism ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ทำให้เขาได้ทำการศึกษาความคิดของลาท็อง, แดร์ริดา (Jacques Derrida), คริสเตวา (Julia Kristeva, 1941-ปัจจุบัน), เลวี-สโตรส (Claude Lévi-Strauss, 1908-2009), เดอเลูซ (Gilles Deleuze, 1925-1995) เพิ่มขึ้น¹⁴⁸ และในปี ค.ศ. 1981 เขาได้รับ Doctor of Arts in Philosophy จาก *University of Ljubljana* เช่นเดียวกัน ในช่วงปี ค.ศ. 1977 ชิเซคได้เข้าร่วมกับกลุ่มนักวิชาการสโลเวเนียเพื่อศึกษาทฤษฎีของลาท็อง ในกลุ่มศึกษาดังกล่าวนี้นักวิชาการที่มีชื่อเสียงอย่าง มลาเดน โดรา (Mladen Dolar, 1951-ปัจจุบัน) และเรนาตา ซาเลคัล ภรรยาคนที่สองของเขา¹⁴⁹

ชิเซคได้กลายเป็นนักทฤษฎีร่วมสมัยคนสำคัญ นับตั้งแต่แต่งงานภาษาอังกฤษของเขาที่มีชื่อว่า *The Sublime Object of Ideology* ได้ถูกจัดพิมพ์ในปี ค.ศ. 1989 งานของเขาเป็นแรงผลักดันอันสำคัญให้โลกวิชาการกลับไปพิจารณาเรื่ององค์ประธานแบบเดส์คาร์ต (Cartesian subject) นอกจากนั้นแล้วงานของเขายังนำกลับไปสู่การพิจารณาอุดมการณ์เยอรมัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับงานของเฮเกล (Georg Wilhelm Friedrich Hegel), ค้านท์ (Immanuel Kant) และเชลลิง (Friedrich Wilhelm Joseph Schelling) งานของชิเซคเขียนบนพื้นฐานของความเข้าใจในจิตวิเคราะห์สายลาท็อง และทำการเชื่อมโยงเข้ากับประเด็นทางปรัชญาและประเด็นเกี่ยวกับการเมืองสมัยใหม่ ที่สำคัญคือ ชิเซคได้กลับไปพิจารณาเกี่ยวกับเรื่องของจิตวิญญูณแห่งการปฏิบัติของเลนิน และมาร์กซ์¹⁵⁰

3.2 ปรัชญาและวิธีวิทยาของสลาวย ชิเซค

3.2.1 ปรัชญาของสลาวย ชิเซค กับจิตวิเคราะห์สายลาท็อง เรื่องความสำราญใจส่วนเกิน (surplus-enjoyment)

ในงานที่มีชื่อว่า *How to Read Lacan* (2007) ชิเซคอภิปรายว่าพรอยด์ไม่เคยกล่าวอ้างถึง triad แห่ง Imaginary, Symbolic และ Real¹⁵¹ เขาไม่เคยสนทนาเกี่ยวกับเรื่อง ‘the big Other’ ใน

¹⁴⁸ CHRONOLOGY, Slavoj Žižek-His Life.

<http://www.lacan.com/zizekchro1.htm>

¹⁴⁹ CHRONOLOGY, Slavoj Žižek-His Life.

<http://www.lacan.com/zizekchro1.htm>

¹⁵⁰ <http://www.egs.edu/faculty/slavoj-zizek/biography/>

¹⁵¹ Imaginary, Symbolic, (the) Real

Imaginary หมายถึง จินตนาการและความเข้าใจที่คนมีต่อตนเองซึ่งเกิดขึ้นได้ตั้งแต่วัยเด็ก โดยจินตนาการของเด็กเริ่มจากช่วงที่เด็กเริ่มส่องกระจก และมองเห็นเงาตนเองในกระจก เด็กรับรู้เพศของตนเองผ่านการส่องกระจก และเงาในกระจกที่เด็กเห็นยังส่งผลให้เด็กเริ่มเปรียบเทียบความแตกต่างทางร่างกายของตนเองกับคนใกล้ตัว เช่น พ่อ แม่ พี่ ฯลฯ การส่องกระจกของเด็กเกิดขึ้นในช่วงเวลาใกล้เคียงกันที่เด็กเริ่มเรียนรู้ภาษาพูด เด็กเริ่มที่จะเรียนรู้การเรียกชื่อคนใกล้ตัว เริ่มที่จะเรียนรู้ชื่อตนเองและเรียกชื่อสิ่งไม่มีชีวิต

Imaginary สัมพันธ์กับ Symbolic ซึ่งหมายถึงสัญลักษณ์ทางสังคมที่เป็นตัวจัดระเบียบแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคม เช่น ห้องน้ำชายที่แยกจากห้องน้ำหญิง ห้องนอนพ่อแม่ที่แยกจากห้องนอนลูก ห้องพักครูที่แยกจากห้องเรียนของนักเรียน วัดวาอารามและพระราชวังที่เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และที่

ฐานะที่เป็นระเบียบสัญลักษณ์ (symbolic order) พรอยด์กล่าวถึงเรื่องเกี่ยวกับอัตตา (ego) แต่ไม่ได้กล่าวถึงในเรื่องขององค์ประธาน (subject)¹⁵² ซึ่งการรับความคิดของลาโก้มาใช้ คือ การประสานเข้ากับสกุลความคิดแบบมาร์กซ์ โดยเชื่อมโยงเข้ากับเรื่องของมูลค่าส่วนเกิน (surplus-value) ที่พัฒนาต่อมาเป็นมโนทัศน์เรื่องความสำราญใจส่วนเกิน (surplus-enjoyment)

การอภิปรายถึงเรื่องความสำราญใจส่วนเกิน เราอาจย้อนกลับไปพิจารณาเริ่มจากประวัติศาสตร์ของสกุลความคิดแบบมาร์กซ์ (marxism) ที่มีการอ้างอิงถึงทฤษฎีทางจิตวิเคราะห์ (psychoanalysis) ส่วนที่สำคัญและเห็นได้ชัดคือการอธิบายว่า เพราะเหตุใดผู้คนในสังคมจึงไม่คำนึงถึงสภาพการณ์ต่างๆ ที่มีลักษณะเป็นภววิสัยอันสนับสนุนการเปลี่ยนรูปแบบของการปฏิบัติ เพราะเหตุใดปัจเจกบุคคลทั้งหลายจึงมีความเต็มใจที่จะคงอยู่ในความเป็นทาส (enslavement) และยินดียอมรับในอุดมการณ์ที่ได้ครอบงำพวกเขาอยู่ (ตัวอย่างเช่น เพราะเหตุใดพวกเขาจึงปรารถนาจะอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของกลุ่มคนอีกกลุ่มหนึ่ง รวมไปถึงการวินิจฉัยและพบว่าเพราะเหตุใดพวกเขาจึงมีความพึงพอใจอย่างไม่มีเหตุผลกับการอยู่ใต้การบังคับบัญชาของคนเหล่านั้น) ทำไมมวลชน (masses) จึงให้ความสำคัญกับการล่อใจของฟาสซิสต์ (fascist)¹⁵³

เราสามารถเริ่มต้นจากอธิบายเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว ในเชิงวิชาการในแบบอภิจิตวิทยา (metapsychological) ตามแบบของพรอยด์ ซึ่งส่งอิทธิพลมาถึงลาโก้เพื่อวินิจฉัยและพิสูจน์ในเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับความสำราญใจในฐานะที่เป็นปัจจัยหนึ่งทางการเมือง (enjoyment as a political factor) ซึ่งการเข้าไปมีส่วนร่วมของทฤษฎีจิตวิเคราะห์ดังกล่าวส่งผลให้มีการทบทวนใหม่ในทฤษฎีการเมืองซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการก่อร่างสร้างตัวในการปฏิเสธสภาพสังคมที่เป็นอยู่ในทางกลับกันแล้ว วาทกรรมต่างๆ ในแบบเศรษฐศาสตร์การเมือง ส่วนของเศรษฐศาสตร์ได้แสดงความเข้มข้นทางภววิทยา (ontology) ซึ่งในกรณีนี้ไม่ได้รับอิทธิพลสนองตอบกันกับจิตไร้สำนึก

สูงศักดิ์กว่าบ้านคนธรรมดา ฯลฯ เช่นนั้นแล้ว Symbolic จึงหมายถึงระเบียบสัญลักษณ์ (symbolic order) ของโลกสมัยใหม่ที่เป็นตัวกำหนดมารยาทและแบบแผนปฏิบัติแก่สังคมเพื่อความมีอารยธรรม ระเบียบสัญลักษณ์ยังบ่งชี้ถึงความแตกต่างและบ่งชี้ถึงลำดับชั้นวรรณะของคนในสังคม เช่น ความแตกต่างทางเพศ ความแตกต่างระหว่างลูกกับพ่อแม่ ความแตกต่างระหว่างคนธรรมดากับพระ ความแตกต่างระหว่างคนธรรมดากับเจ้าขุนมูลนาย นอกจากนี้ อารยธรรม และแบบแผนของโลกสมัยใหม่ยังรวมไปถึงการเริ่มเรียนรู้ความเป็นชาติ การเริ่มเรียนรู้ยกย่องคุณงามความดีของบุคคลสำคัญ ฯลฯ ดังนั้น การรับรู้ตัวตนจึงไม่อาจแยกออกจากขั้นตอนการรับรู้ตั้งแต่วัยเด็กที่สืบทอดมาจนถึงขั้นตอนของการเริ่มเรียนรู้สัญลักษณ์ต่างๆ ที่สังคมกำหนดขึ้น

ส่วน (the) Real หมายถึงความจริงที่ปรากฏเป็นทางการไม่ได้ ถ้าหาก Symbolic หมายถึงสัญลักษณ์ที่ปรากฏผ่านภาษาที่เป็นทางการ เช่นเพลงชาติ บทสวดมนต์ บทราลึกลับคุณ ฯลฯ (the) Real จะหมายถึงความจริงที่คนบางกลุ่มเลือกที่จะไม่รับอารยธรรมที่เป็นทางการเหล่านี้ (the) Real สื่อถึงความคิดจริงของพวกคนไม่รับอารยธรรมซึ่งเป็นความจริงที่ปรากฏเป็นทางการไม่ได้ เพราะถ้า (the) Real เป็นทางการได้จริง สังคมจะต้องมีบทเพลงไม่รักชาติ-เพื่อคนไม่รักชาติ และจะต้องมีบทสวดต่อต้านศาสนา-เพื่อคนไม่เอาศาสนา ฯลฯ ดังนั้น (the) Real จึงฟ้องถึงความไม่สมบูรณ์ของภาษาที่เป็นทางการ เหตุเพราะภาษาที่เป็นทางการที่ใช้กันทุกวันนี้ ครอบคลุมไม่ถึงความคิดจริงที่อยู่จริงของพวกคนไม่เอาอารยธรรม Symbolic แม้เป็นระเบียบแบบแผนของภาษาทางการเพื่อความมีอารยธรรม แต่ก็เป็นความขาดกลางต่อความจริง

ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน

ชฎานันท์ ศุภชลาศัย, นักคิด ลาก้อง : 10 มโนทัศน์ในพรมแดนชีวิต.

¹⁵² Slavoj Žižek, *How to Read Lacan*, (London: W. W. Norton & Company, 2007), p. 4.

¹⁵³ Slavoj Žižek, *Psychoanalysis in post-marxism: The case of Alain Badiou*, *The South Atlantic Quarterly*; Durham; Spring 1998.

(unconscious) และผลกระทบที่ทำให้เกิดความไม่มั่นคงในทางเศรษฐกิจ ซึ่งจิตไร้สำนึกได้ถูกปฏิเสธอย่างแนบแน่นโดยความคิดทางเศรษฐศาสตร์สำนักที่มีอำนาจเหนือกว่าผ่านทฤษฎีมนุษยนิยม ที่เสนอว่าองค์ประธานของมวลมนุษยชนนั้นต้องมีความมีเหตุผลในเชิงเศรษฐศาสตร์¹⁵⁴

จิตวิเคราะห์ไม่ใช่ศาสตร์ที่ถูกคิดค้นขึ้นมาเพื่อต่อต้านระบบทุนนิยม โดยแท้จริงแล้วมีนักวิเคราะห์มากมายที่ประเมินค่าจิตวิเคราะห์สกุลฟรอยด์ในแง่ลบ เกี่ยวกับลักษณะแบบจิตนิยมของจิตวิเคราะห์สกุลฟรอยด์ ที่นำมาใช้ร่วมกับความคิดแบบสังคมนิยม ว่าส่งผลให้เกิดเป็นวิมตินิยมบริสุทธิ์ตามแบบของนักจิตวิเคราะห์ แต่ในทางกลับกันแล้วงานวิชาการที่เป็นแบบนามธรรมของทฤษฎีจิตวิเคราะห์นั้นก็ก่อให้เกิดความเข้าใจในเชิงลึกเกี่ยวกับเรื่องของอัตวิสัย (subjectivity) ในแบบร่วมสมัย และนี่เองคือจุดที่ทำให้สามารถรวมเอาจิตวิเคราะห์และสกุลความคิดแบบมาร์กซ์เข้าด้วยกันได้ ในงานวิจัยชิ้นนี้ที่มุ่งเน้นในการศึกษาเปรียบเทียบการวิเคราะห์ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมของอแลง บาติยู กับ สลาวอย ชิเชค จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องกลับไปอธิบายถึงมโนทัศน์หลักที่สำคัญของจิตวิเคราะห์สายลาก็อง เพราะทั้งบาติยู และชิเชค ต่างก็ได้รับอิทธิพลทางความคิดจากลาก็องอย่างยิ่ง

สำหรับลาก็องแล้ว สภาวะในความเป็นมนุษย์ถูกสถาปนาขึ้นโดยวิภาษวิธีอันซับซ้อนระหว่างความขาดตกบกพร่อง (lack) และความมากเกินไป (excess) ความขาดตกบกพร่องนั้นเกิดขึ้นเพราะว่าภาษาได้สร้างอุปสรรคระหว่างองค์ประธาน (subject) กับโลกของสิ่งต่างๆ (things) กระบวนการในการทำให้เป็นสัญลักษณ์ได้ให้กำเนิดช่องว่างระหว่างภาษาที่ใช้ในการทำให้เป็นสัญลักษณ์กับวัตถุ (object) ที่การทำให้เป็นสัญลักษณ์นั้นอ้างอิงถึง ลาก็องเรียกช่องว่างดังกล่าวนี้ว่าสิ่งจริง (The Real) สิ่งจริงดังกล่าวไม่เพียงแต่ทำให้เกิดความขาดตกบกพร่อง แต่มันได้ก่อกำเนิดความมากเกินไปด้วย นั่นเป็นเพราะว่าความขาดตกบกพร่องดังกล่าวนี้เหมือนมีอำนาจจะไบบางอย่างที่จะควบคุมและรักษาตัวของมันเองไว้ ซึ่งการควบคุมและรักษาตัวของมันเองดังกล่าวนี้มีผลกับความเชื่อในจิตไร้สำนึกที่อยู่ในส่วนช่วงเวลาก่อนที่จะเกิดความขาดตกบกพร่อง นั่นคือองค์ประธานอยู่ในสภาวะที่ค้นหาสิ่งอันสูญหายไปเหล่านั้นกลับคืนมา ทั้งๆ ที่เป็นไปไม่ได้ที่จะเติมเต็มทั้งหมดกับสิ่งเหล่านั้นที่อยู่กับพวกเขาก่อนที่จะเข้าสู่ระบบภาษา ลาก็องเรียกสิ่งนี้ว่าความสำราญเหนือกว่าปกติ (jouissance)

ถึงแม้ความสำราญเหนือกว่าปกติ มักจะถูกแปลว่าเป็นภาษาอังกฤษว่า enjoyment (ความสำราญใจ) แต่เอาเข้าจริงแล้วมันไม่ได้มีความหมายเพียงเท่านั้น หรือมีความหมายเพียงแค่ความพึงพอใจ (pleasure) ยิ่งไปกว่านั้นแล้วความสำราญเหนือกว่าปกติ ควรจะหมายถึงความพึงพอใจที่

¹⁵⁴ Ceren Özselçuka and Yahya M. Madrab, Enjoyment as an economic factor: Reading Marx with Lacan, *Subjectivity* 3, 323–347. doi:10.1057/sub.2010.13, p. 2.

มากเกินไป (excessive) และมันยังรวมเอาองค์ประกอบต่างๆ ของการกระทำผิดเกี่ยวกับเรื่องเพศ และการได้รับความทุกข์ทรมานจากความสำเร็จที่ล้นเกินเหล่านั้นด้วย¹⁵⁵

ระเบียบของการรื้อโครงสร้าง (deconstruct) เกี่ยวกับมโนทัศน์เรื่องความสำเร็จเหนือกว่าปกตินี้ สามารถเริ่มต้นวิเคราะห์โดยแยกออกได้เป็นสองส่วน โดยไม่มีความแตกต่างกันในประเด็นเกี่ยวกับภาคประธานของภาษา ส่วนแรกคือขอบเขตของจินตภาพที่เกี่ยวกับความสำเร็จเหนือกว่าปกติ ก่อนที่จะถูกเขียนขึ้นเป็นตัวอักษร ซึ่งคือขอบเขตที่เป็นองค์รวมอันเป็นประสบการณ์ของร่างกาย (body) ส่วนที่สองได้ปรากฏขึ้นในฐานะการตอบสนองต่อการปฏิเสธสิ่งที่ดูแล้วน่าจะเป็นไปไม่ได้ เหล่านี้ผ่านภาพฝันบำบัดอารมณ์ (fantasy) ดังนั้น ความสำเร็จเหนือกว่าปกติ คือ การสร้างภาพฝันบำบัดอารมณ์ (fantasmatic creation) ซึ่งเกิดขึ้นโดยการเข้าสู่ระบบของภาษา

อย่างไรก็ตาม องค์ประธานของมนุษย์ก็ยังคงพยายามที่จะกลับคืนมาสู่โลกแห่งความเป็นจริง ถึงแม้ว่าความพยายามเหล่านั้นจะประสบกับความล้มเหลว แต่ในทางกลับกันแล้วทุกครั้งที่เกิดความล้มเหลวก็ก่อให้เกิดความสำเร็จเหนือกว่าปกติส่วนเกิน (surplus-jouissance) ด้วย ดังนั้นซีเชคจึงได้อธิบายว่าไม่มีความสำเร็จเหนือกว่าปกติ สำหรับองค์ประธานของมนุษย์ก่อนที่ความสำเร็จเหนือกว่าปกติส่วนเกินจะมีขึ้น เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วการวิเคราะห์สังคมจึงต้องมุ่งไปที่การวิเคราะห์ในส่วนของขอบเขตของจินตภาพที่เกี่ยวกับความสำเร็จเหนือกว่าปกติ ก่อนที่จะถูกเขียนขึ้นเป็นตัวอักษร มากกว่าที่จะมุ่งไปวิเคราะห์ส่วนที่ปรากฏขึ้นในฐานะการตอบสนองต่อการปฏิเสธ ผ่านภาพฝันบำบัดอารมณ์ (fantasy) หากพินิจวิเคราะห์กันให้ละเอียดมากยิ่งขึ้นจะพบว่า ไม่ใช่แค่เพียงประเด็นที่ว่ารูปแบบภาพฝันบำบัดอารมณ์ (fantasmatic form) ของความสำเร็จเหนือกว่าปกติถูกเบียดขับออกไปแต่เพียงเท่านั้น แต่เราต้องทำการวิเคราะห์เกี่ยวกับสิ่งที่ความสำเร็จเหนือกว่าปกติ ได้ทำการชดเชยให้กับสิ่งที่ขาดตกบกพร่องอันเกิดขึ้นพร้อมๆ กันกับจินตภาพ (imaginary) และสิ่งจริง (Real)

ส่วนเกิน-ความสำเร็จเหนือกว่าปกติ เกิดจากการทำให้สิ่งที่เป็นนามธรรมดูเป็นรูปเป็นร่างขึ้นผ่านตัวก่อความปรารถนา (objet a) ซึ่งตัวก่อความปรารถนา สามารถที่จะพิจารณาได้จากส่วนที่เป็นสิ่งตกค้างของกระบวนการทำให้เป็นสัญลักษณ์ (symbolization) มันคือ “x” ที่ไม่สามารถเข้าถึงได้ ซึ่งหลบหลีกความเป็นสัญลักษณ์เช่นนั้นตลอดไป และนอกจากนั้นแล้วมันยังได้ทำการสร้างความหลากหลายในเรื่องของการตอบสนองต่อสัญลักษณ์ต่างๆ ผ่านในที่ว่า องค์ประธานของมนุษย์ได้ทำการค้นหาเพื่อที่จะกำหนดรูปแบบต่างๆ ให้กับสิ่งเหล่านั้น ในลักษณะเช่นนี้ ตัวก่อความปรารถนา ได้ถูกสร้างขึ้นให้เป็นส่วนที่เหลืออยู่ พร้อมๆ กับการหยุดลักษณะแบบองค์รวม มันคือการสูญเสียไปโดยเปล่าประโยชน์ที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริงอันเนื่องมาจากการทำให้เป็นสัญลักษณ์ ในทางกลับกันตัวก่อ

¹⁵⁵ Disavowed Foundations, *Zizek's Marxism: From Surplus-Value to Surplus-Jouissance*, Discussions around the political implications of psychoanalysis by Chris McMillan, a doctoral student at Massey University, Albany, New Zealand, Tuesday, April 08, 2008

จาก <http://sewersociety.blogspot.com/2008/04/zizeks-marxism-from-surplus-value-to.html>

ความปรารถนา ได้เชื่อมต่อกับความขาดตกบกพร่อง, สิ่งจริง และความมากเกินไปของความสำราญเหนือกว่าปกติ เพราะมันได้ก่อให้เกิดทั้งความปรารถนาเชิงวัตถุ (object-cause) และวัตถุแห่งความปรารถนา (object of desire) นั่นเอง¹⁵⁶

การอธิบายถึงภาวะที่คล้ายคลึงกันระหว่าง ความสำราญใจส่วนเกิน (surplus-enjoyment) และ มูลค่าส่วนเกิน (surplus-value) อาจต้องเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจในจิตวิเคราะห์ในประเด็นที่มีความแตกต่างในทางภววิทยา (ontology) ซึ่งเป็นความแตกต่างจากทฤษฎีที่ได้รับความนิยมอื่นๆ ซึ่งไม่ยอมรับความเห็นต่างๆ เกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ เพราะจิตวิเคราะห์นั้นทำให้เราสามารถวิเคราะห์ถึงมิติของความเป็นมนุษย์ได้ถึงในระดับของความเฉพาะตนสำหรับซีเชคแล้วในระดับศูนย์องศา (zero-degree) ของความเป็นมนุษย์นั้น คือสิ่งที่ฟรอยด์เรียกว่าสัญชาตญาณแห่งความตาย (death drive) ซึ่งซีเชคได้อธิบายไว้ว่า

แนวทางที่ยังคงใช้การได้เป็นอย่างดีคืออยู่เสมอเกี่ยวกับจิตวิเคราะห์สำหรับสิ่งที่แปลกประหลาดของชีวิต สำหรับแรงกระตุ้นที่ยังคงอยู่เหนือกว่าวัฏจักรในเชิงชีววิทยาของชีวิตและความตาย นั่นคือบทเรียนอันเป็นพื้นฐานของจิตวิเคราะห์ได้บอกให้เราเห็นว่าชีวิตของมนุษย์ไม่ได้เป็นเพียงแค่ชีวิตมวลมนุษย์ไม่ได้เพียงแค่ดำรงชีวิตอยู่เพียงแค่นั้น แต่พวกเขาถูกรอบงำโดยแรงขับอันแปลกประหลาดซึ่งทำให้ชีวิตของพวกเขาเหล่านั้นพลิกผันในพฤติกรรมที่เกินขอบเขต มีความพอใจกับความต้องการอันรุนแรงที่ล้นเกินเหล่านี้ ซึ่งทำให้ความเป็นไปของสิ่งต่างๆ ไม่เป็นไปอย่างปกติราบเรียบนั่นเอง¹⁵⁷

มโนทัศน์ทางจิตวิเคราะห์เกี่ยวกับความแตกต่างในเชิงภววิทยานี้ เป็นสิ่งชี้้นำให้ซีเชคพัฒนาความคิดในเรื่องความสำราญใจส่วนเกิน ซึ่งเป็นมโนทัศน์ที่ลากีองได้พัฒนาความคิดมาจากมโนทัศน์เรื่องมูลค่าส่วนเกิน (surplus-value) ของมาร์กซ์ และมูลค่าส่วนเกินนี้เองที่ได้สร้างการผลิตแบบของนายทุนที่ก่อให้เกิดความสำราญใจส่วนเกิน อันนำมาซึ่งวัตถุแห่งความปรารถนาของมนุษย์ (object-cause of human desire) ที่ลากีองเรียกว่าตัวก่อความปรารถนา (*objet petit a*) (*objet a*)¹⁵⁸

¹⁵⁶ Disavowed Foundations, *Zizek's Marxism: From Surplus-Value to Surplus-Jouissance*, Discussions around the political implications of psychoanalysis by Chris McMillan, a doctoral student at Massey University, Albany, New Zealand, Tuesday, April 08, 2008.

<http://sewersociety.blogspot.com/2008/04/zizeks-marxism-from-surplus-value-to.html>

¹⁵⁷ Kirk Boyle, The Future of Marxist Theory: Slavoj Žižek's Psychoanalytic Marxism, *International Journal of Zizek Studies Vol 2.1*, p. 8.

<http://zizekstudies.org/index.php/ijzs/article/viewFile/70/163>

¹⁵⁸ มโนทัศน์ other (*objet a*) เป็นมโนทัศน์ที่มีความสำคัญและน่าสนใจมากอีกมโนทัศน์หนึ่งที่พัฒนาขึ้นมาตั้งแต่ปี 1955 โดยลากีอง จนถึงทุกวันนี้มโนทัศน์ *objet a* ยังไม่มีคำแปลอย่างเป็นทางการในแวดวงการศึกษาจิตวิเคราะห์ในยุโรปตะวันตกและในอีกหลายๆ แห่งของโลก ฉะนั้น จึงมีความสับสนไม่น้อยที่จะแปล *objet a* ออกมาอย่างชัดเจน อีกเหตุผลหนึ่งเป็นเพราะลากีองให้คำแนะนำด้วยตนเองว่าเขาปรารถนา other ที่เขียนเป็น *objet a* ของเขาให้คงรูปแบบเช่นนี้มากกว่าที่จะมีการแปลความหมายของมันออกมาอย่างเป็นทางการ ส่วนสาเหตุที่ลากีองต้องการให้ *objet a* คงรูปแบบนี้ไว้โดยที่ไม่จำเป็นต้องแปลความหมายออกมานั้น เพราะ *objet a* ไม่ใช่แนวคิดที่หยุดนิ่งถึงขนาดที่จะสามารถหาคำแปลอันเหมาะสมให้กับมันได้

ความหมายโดยกว้างแล้ว *objet a* หมายถึง วัตถุแห่งความปรารถนา (object cause of desire) ความฟุ้งฝัน (fantasy) ความสำราญที่มากเกินไป (surplus enjoyment) และความคล้ายคลึง (semblance) มโนทัศน์นี้ได้รับการพัฒนาชนิดไม่เคยหยุดนิ่ง เพราะลากีองพัฒนาความหมายของมัน

สำหรับลาโก้แล้วมูลค่าส่วนเกินได้กลายมาเป็นมูลเหตุในการสร้างกรณีตัวอย่างอันเป็นผลตามมาของความสำราญใจส่วนเกิน อันเป็นความหมายที่ปรากฏขึ้นในฐานะที่เป็นสภาวะซึ่งคงอยู่อย่างไม่เปลี่ยนแปลงในอัตถิภาวะของมนุษย์¹⁵⁹

3.2.2 มโนทัศน์เรื่ององค์ประธาน (subject) ของสลาวย ชีเซ็ค

ความเห็นของชีเซ็คเกี่ยวกับเรื่องขององค์ประธานนั้นได้รับอิทธิพลอย่างยิ่งยวดจากความคิดแบบจิตนิยมเยอรมัน (German idealism) โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากเฮเกิล (Georg Wilhelm Friedrich Hegel, 1770–1831) และการปฏิเสธมโนทัศน์ในเรื่ององค์ประธานอูตรวิสัย (transcendental subject) แบบคานท์ (Immanuel Kant, 1724–1804) เขาได้รับมโนทัศน์ในเรื่องขององค์ประธานสัมบูรณ์ (Absolute subject) ของเฮเกิล และมององค์ประธานแบบเฮเกิล (Hegelian subject) ในฐานะที่ถูกสถาปนาโดยภาคปฏิเสธ (negativity) ซึ่งจากจุดนี้เองที่ทำให้เขามองว่าตัวมนุษย์นั้นประกอบไปด้วยความแตกต่างอันสมบูรณ์ที่ต่อมาได้กลายมาเป็นองค์ประธาน (subject) ของมนุษย์¹⁶⁰

การกล่าวว่างค์ประธานเป็นสิ่งที่ถูกสถาปนาโดยการปฏิเสธมีค่าเท่ากับกล่าวว่าการเป็นปฏิปักษ์ที่เกิดขึ้นทางจิตใจนั้นเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแก้ไขได้ ชีเซ็คเริ่มต้นทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยมองว่า การพักคอยอยู่กับการปฏิเสธ (tarrying with the negative) เป็นพลังอันเยี่ยมยอด ที่ทำให้องค์ประธานได้กลายมาเป็นการมีอยู่ (being) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องความเท่าเทียมระหว่าง ‘สิ่ง’ (substance) และองค์ประธาน บนพื้นฐานที่ใช้ร่วมกันในการปฏิเสธแบบเฮเกิลนั้น ส่งอิทธิพลต่อความคิดเรื่ององค์ประธานของเขาอย่างยิ่งยวด แกนความคิดเรื่ององค์ประธานแบบเฮเกิล คือ สิ่ง-องค์ประธาน (substance-subject) เป็นสิ่งที่ยืนยันถึงความแตกต่างระหว่างฉัน (I) กับ สิ่งอื่น/ผู้อื่น (object)¹⁶¹ สำหรับชีเซ็คแล้ว รอยแตกระหว่างพวกเรา (องค์ประธาน) และความสัมบูรณ์ (absolute) คือ หนทางอันแท้จริงที่บ่งชี้ว่าความสัมบูรณ์นั้นอยู่กับพวกเรา กล่าวอีกแบบหนึ่ง คือ อะไรที่นำ ‘สิ่ง’ (ความเป็นจริง) ให้เกิดขึ้นพร้อมกันกับ ‘องค์ประธาน’ (จิตสำนึก) สิ่งนั้น คือ การแยกออก (splitting) อย่างแท้จริง ซึ่งป้องกันทั้งสองความเห็นไม่ให้ทับกันสนิทด้วยตัวของมันเอง ดังนั้นองค์ประธานแบบ

แตกต่างกันออกไปตามกาลเวลาของทุกปีงานสัมมนา (seminars) ตัวอย่างเช่น ในปี 1957 ลาโก้ นำเอาแนวคิดเรื่อง objet a เชื่อมโยงกับความเพ้อฝัน จนพอมานปี 1963 ลาโก้ก็ปิดฝุ่นมันอีกครั้งด้วยการพัฒนาเชื่อมโยงต่อไปว่าเอาเข้าจริงแล้ว objet a คือสาเหตุของความวิตกกังวล (anxiety) ขึ้นภายในจิตใจคน

ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน

ชฎานันท์ ศุภชลาศัย, นักคิด ลากี้อง : 10 มโนทัศน์ในพรหมแดนจิต.

¹⁵⁹ Kirk Boyle, The Future of Marxist Theory: Slavoj Žižek's Psychoanalytic Marxism, *International Journal of Zizek Studies* Vol.2.1, p. 8. <http://zizekstudies.org/index.php/ijzs/article/viewFile/70/163>

¹⁶⁰ Slavoj Žižek, *What Rumsfeld Doesn't Know That He Knows About Abu Ghraib*, 2004
ดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่ <http://www.lacan.com/zizekrumsfeld.htm>

¹⁶¹ Fabio Vigli and Heiko Fender, From subject to politics: The Žižekian field today, in *Subjectivity* 3, 31-52 (April 2010), pp. 32-33.

เฮเกล คือ ชื่อที่ใช้ภายนอกของตัว ‘สิ่ง’ เอง เพื่อที่จะแยกออกเมื่อ ‘สิ่ง’ ได้กลายเป็นสิ่งที่แปลกแยกกับตัว ‘สิ่ง’ เอง¹⁶²

อีกประการหนึ่งในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่ององค์ประธานแบบซิเซ็ค คือ ถึงแม้ว่าท้ายที่สุดแล้วองค์ประธานจะเกิดจากการปฏิเสธอันเป็นนามธรรม แต่ซิเซ็คกลับมองว่าองค์ประธานในแบบดังกล่าวสามารถเพียงทำความเข้าใจด้ว้ผ่านความสัมพันธ์เชิงวัตถุสิ่งที่เป็นการปฏิเสธ ถึงจุดนี้แล้วซิเซ็คกลับไปอ้างอิงกับมโนทัศน์เรื่อง objet a ของลาแกงที่สถาปนาองค์ประธานเผชิญหน้ากับตัวเองในการกลายเป็นจริงที่มากขึ้นของสิ่งอื่น¹⁶³ สำหรับซิเซ็คแล้ว องค์ประธานของพวกเราได้มีปฏิสัมพันธ์กันกับสังคมอยู่ตลอดเวลา นั่นเป็นเพราะองค์ประธานได้แตกแยกออก (split) อันเป็นผลจากการที่องค์ประธานนั้นไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์กับองค์ประธานที่แท้จริงของพวกเราเอง (ซิเซ็คได้รับอิทธิพลทางความคิดเรื่ององค์ประธานที่แยกออกจากลาแกง-ผู้วิจัย) เราอาจกล่าวได้ว่าสิ่งที่กล่าวมานี้เป็นความแปลกประหลาดที่เกิดขึ้นในสังคมและเป็นธรรมชาติอันขัดแย้งซึ่งไม่สามารถแก้ไขได้โดยง่าย มันคือความแปลกประหลาดเป็นอันดับแรกในตัวฉัน (me) ซึ่งท้ายที่สุดแล้วนั้น ไม่มีความแตกต่างระหว่างความแปลกแยก (alienation) กับตนเอง (self) (หากกล่าวให้ชัดไปกว่านั้นคือจิตไร้สำนึก (unconscious) ได้หลีกเลี่ยงตัวฉัน ออกจากการเข้าถึงความจริงแท้เกี่ยวกับตนเอง) และความแปลกแยกของตนเองกับสังคม ดังที่เขาได้กล่าวไว้ในงานที่ชื่อว่า *Interrogating the Real* (2005) ดังนี้

“การทำให้เป็นมิติทางอัตวิสัย (subjectivization) ได้กำหนดการเคลื่อนไหวผ่านที่ซึ่งองค์ประธานได้รวมในสิ่งที่กำหนดให้พวกเขาไปสู่ความเป็นสากล (universal) ของความหมาย, การรวมกัน (integration) เช่นนี้มักจะทำให้ผลสุดท้ายต้องล้มเหลว (fails) อยู่เสมอ ภายในนั้นต้องมีสิ่งที่ยึดค้างไว้ซึ่งไม่สามารถรวมตัวกันไปสู่ความเป็นสากลของสัญลักษณ์ (symbolic) มันคือวัตถุประสงคหนึ่งซึ่งต่อต้านการทำให้เป็นมิติทางอัตวิสัย และองค์ประธานนั้นมีความเกี่ยวพันกันอย่างแน่นนอนกับวัตถุประสงคนี้ ในอีกความหมายหนึ่งองค์ประธานมีความเกี่ยวพันกันกับขอบเขต (limit) อันจำกัดของตัวเอง ซึ่งส่งผลไปยังรากฐานซึ่งไม่สามารถทำให้เป็นมิติทางอัตวิสัย มันคือชื่อของสิ่งที่ไม่เคยปรากฏซึ่งไม่สามารถเติมเต็มกับการทำให้เป็นมิติทางอัตวิสัย องค์ประธานคือตำแหน่งของความล้มเหลวของการทำให้เป็นมิติทางอัตวิสัย”¹⁶⁴

ดังนั้นคำว่า “ฉัน” สำหรับซิเซ็ค คือ พื้นที่อันว่างเปล่า (the cogito is an empty space) ที่จากไปในขณะที่ส่วนที่เหลือของสรรพสิ่งได้ถูกขับไล่ออกไปจากตัวของมันเอง ระเบียบสัญลักษณ์

¹⁶² Ibid., p. 33.

¹⁶³ Fabio Vighi and Heiko Fender, A Subject that Matters: Žižek's Ideology Critique Today, in *International Journal of Žižek Studies*, Vol. 4, No. 1 (2010), p. 5.

¹⁶⁴ Slavoj Žižek, *Interrogating the Real*, (New York: Continuum International Publishing Group, 2005), p. 276.

(symbolic order) คือสิ่งที่เป็นตัวแทนของสรรพสิ่งที่สูญหายไปอย่างฉับพลัน และมันคือตำแหน่งของ “การไม่ปรากฏขององค์ประธาน” (void of the subject) ที่ถูกแทนที่เข้าไปโดยระบบของการทำให้เป็นมิติทางอัตวิสัย¹⁶⁵ การแทรกแซงที่เกิดขึ้นนี้ได้ทำให้เกิดสิ่งจริง (Real) แต่ไม่สามารถปรากฏโฉม (the non-existence of the existence) ขณะเดียวกันตัวมันก็ท้าทายการจัดระเบียบสภาพความจริงของสังคมที่จัดการทุกอย่างผ่านระบบภาษา, อุดมการณ์ และความคิด ซึ่งสิ่งที่อุดมการณ์สถาปนาตัวขึ้นเป็นสัญลักษณ์นั้นได้เกิดสภาวะของความขาดตกบกพร่องในความหมาย (lack) และอาจกล่าวได้ว่าส่วนหนึ่งที่ขาดไปนั้นก็คือจิตไร้สำนึก (unconscious) นั่นเอง

3.3 การวิเคราะห์วิฤตเศรษฐกิจทุนนิยมตามแนวทางของสลาวย ชีเซค

3.3.1 องค์ประกอบในการวิพากษ์ทุนนิยมของสลาวย ชีเซค

หากว่าสิ่งที่มุ่งหมายทางปรัชญาของชีเซคได้เผยสิ่งที่เคยเป็นปริศนาของเฮเกลและลาโก้ รวมทั้งเป็นการเชื่อมต่อทางปรัชญาของทั้งสองท่านเข้าด้วยกันแล้ว ย่อมเป็นการเพิ่มความแจ่มแจ้งในจุดมุ่งหมายทางการเมืองของการวิพากษ์ระบบทุนนิยมโลก ในการพิจารณาสกุลความคิดแบบมาร์กซ์ ผ่านการมองเช่นผู้มีความคิดแบบลาโก้-เฮเกล (Lacanian-Hegelian) ชีเซคไม่ได้รวมทุกสิ่งทุกอย่างเข้าไปโดยตรงกับการวิพากษ์เชิงปทัสสถานในแบบของการผลิตซ้ำเชิงวัตถุ (material reproduction) และไม่ใช้การทำความเข้าใจในเชิงประจักษ์เกี่ยวกับทุนนิยมให้มากยิ่งขึ้น การพิจารณาเกี่ยวกับวิภาษวิธีเชิงอุดมการณ์และความสำราญใจ (enjoyment) แบบวิพากษ์ของเขา การต่อสู้ทางชนชั้น และการผลิตซ้ำในเชิงโครงสร้างของทุน ดูราวกับว่าเป็นการผลักดันให้เกิดการคิดใหม่อีกครั้งอย่างซับซ้อนเกี่ยวกับกฎต่างๆ (methods) ผ่านจุดที่ทุนนิยมกำลังเจริญรุ่งเรืองและเป็นโอกาสที่ดีที่จะหยุดสิ่งที่ดูเหมือนว่าจะเป็นการผลิตซ้ำอย่างไม่มีที่สิ้นสุดลงชั่วคราว¹⁶⁶

ถึงแม้ว่าการวิพากษ์ระบบทุนนิยมจะป็นจุดที่ชีเซคให้ความสนใจแรกในการค้นคว้าทางการเมืองของเขา แต่มันก็ปรากฏเด่นชัดในงานเขียนของเขาในช่วงหลังด้วยเช่นกัน “ทุน” คือจุดเริ่มต้นในการอภิปรายในงานของชีเซคในช่วงแรก แต่เป็นประเด็นที่กว้างใหญ่และเป็นตัวอย่างที่ดีอันมีความสำคัญสำหรับการแทรกแซงเข้าไปยังสกุลความคิดแบบมาร์กซ์ รายละเอียดในการวิเคราะห์สถานะของทุนของเขาปรากฏขึ้นในการอภิปรายโต้แย้งกับจูดิธ บัทเลอร์ (Judith Butler, 1956-ปัจจุบัน) และเออร์เนสโต ลาเคลลา (Ernesto Laclau) ในงานที่มีชื่อว่า *Contingency, Hegemony, Universality: Contemporary Dialogues on the Left* (2000) และ *The Parallax View* (2010)

¹⁶⁵ <http://www.lacan.com/zizekchro1.htm>

¹⁶⁶ Chris McMillan, Capitalism, in *The Žižek Dictionary*, Ed. Rex Butler, (Durham: Acumen, 2014), p. 27.

และในงานที่มีชื่อว่า *In Defense of Lost Causes* (2009) ที่ระบบทุนนิยมโลก ได้กลายมาเป็นจุดสนใจที่มีความแตกต่างในการวิพากษ์การเมืองของซิเซ็ค และจุดสนใจนั้นได้ปรากฏอีกครั้งในงานที่มีชื่อว่า *Living in the End Times* (2011) และ *Less Than nothing* (2013) ซึ่งมีองค์ประกอบในการวิพากษ์ คือ ทางเลือกแห่งความปรารถนา และความสำราญใจ (เรื่องความสำราญใจ สามารถดูได้ในส่วนของปรัชญาของสลาวย ซิเซ็ค กับจิตวิเคราะห์สายลาก้องเรื่องความสำราญใจส่วนเกิน (surplus-enjoyment) ที่ได้กล่าวถึงไปแล้วในตอนต้น, ความขัดแย้งต่างๆ ที่เป็นสิ่งจริง (Real) ของการต่อสู้ทางชนชั้น¹⁶⁷ ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไปข้างหน้า ส่วนองค์ประกอบที่สำคัญในการวิพากษ์อีกองค์ประกอบหนึ่ง คือ ตรรกะเชิงสัญลักษณ์เกี่ยวกับการผลิตซ้ำตัวตน-การปฏิวัติ (self-revolutionary) ซึ่งผู้วิจัยมองว่าในเรื่องของตรรกะเชิงสัญลักษณ์เกี่ยวกับการผลิตซ้ำตัวตน-การปฏิวัตินั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นการมองถึงเรื่องขององค์ประธานแห่งการปฏิวัติ ซึ่งจากการสืบค้นข้อมูลผู้วิจัยพบว่าบาติเยวและซิเซ็ค ต่างมองเรื่องขององค์ประธานแห่งการปฏิวัติไปในทิศทางเดียวกัน คือ เราอยู่ในบริบทที่องค์ประธานแห่งการปฏิวัตินั้นกำลังถูกค้นหา

3.3.2 ความขัดแย้งต่างๆ ที่เป็นสิ่งจริง (Real) ของการต่อสู้ทางชนชั้น

ซิเซ็คมองว่าเครือข่าย ‘อการเมือง’ ของความสัมพันธ์เชิงสังคม จากตลาดการค้าจนถึงครอบครัว ไม่ว่าที่ใดก็ตามที่ต้องการการเปลี่ยนแปลงในแบบที่สามารถรับรองได้ว่าไม่ใช่การปฏิรูปทางการเมือง แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางสังคมทางการผลิต พวกเราไม่สามารถให้คะแนนเสียงกับคนเหล่านั้นได้ หรือแม้แต่เกี่ยวกับเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างเหล่าผู้ใช้แรงงานในโรงงาน สิ่งทีกล่าวมาทั้งหมดนี้ได้ออกไปจากพื้นที่ทางการเมือง และกลายเป็นดังภาพมายาที่ว่าสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงได้โดยการทำให้ประชาธิปไตยนั้นขยายตัวออก¹⁶⁸ การเปลี่ยนแปลงอย่างสุดขีดจะสามารถสร้างได้ในบริเวณที่อยู่นอกพื้นที่ที่เป็นเครื่องมือของประชาธิปไตย เช่น สิทธิทางกฎหมาย ฯลฯ¹⁶⁹ หากแต่มันคือสิ่งที่ก่อให้เกิดกลไกประชาธิปไตย ที่เป็นส่วนหนึ่งของกลไกรัฐกระฎุมพี ที่กำหนดให้เป็นเหมือนการทำงานที่ไม่สามารถขัดขวางหรือรบกวนการผลิตซ้ำ (reproduction) ของนายทุน¹⁷⁰ ซิเซ็คเห็นด้วยกับบาติเยวกล่าวที่ว่าชื่อของศัตรูที่สูงสุดในวันนี้ไม่ใช่ทุนนิยม, จักรวรรดินิยม, การชู้ตริต หรือสิ่งอื่นใด หากแต่ คือ ประชาธิปไตย ภาพมายาของประชาธิปไตย การตอบรับกลไก

¹⁶⁷ Ibid., p. 27.

¹⁶⁸ Slavoj Žižek, *Democracy is the enemy*, 28 October 2011.

<http://www.lrb.co.uk/blog/2011/10/28/slavoj-zizek/democracy-is-the-enemy/>

¹⁶⁹ Slavoj Žižek, *Democracy is the enemy*, 28 October 2011.

<http://www.lrb.co.uk/blog/2011/10/28/slavoj-zizek/democracy-is-the-enemy/>

¹⁷⁰ Slavoj Žižek, *Democracy is the enemy*, 28 October 2011.

<http://www.lrb.co.uk/blog/2011/10/28/slavoj-zizek/democracy-is-the-enemy/>

ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นความหมายอันชอบธรรมของการเปลี่ยนแปลง ซึ่งขัดขวางการเปลี่ยนรูปอันแท้จริงในความสัมพันธ์ทุนนิยม¹⁷¹

ดังนั้น ปัญญาชนและการปฏิบัติการณ์ของปัญญาชนจึงเดินทางมาถึงทางตัน ซึ่งฝ่ายซ้ายในปัจจุบันยังคงยึดติดกับผลลัพธ์ที่ไม่ได้มาจากความล้มเหลวอันเกิดจากความไม่เป็นประชาธิปไตยเพียงพอ หากแท้จริงแล้วมันเกิดจากการที่ทำให้เกิดการบูชาประชาธิปไตย (fetishization of democracy) ดังเช่นซิเชคเสนอในงานที่มีชื่อว่า *In Defense of Lost causes* ที่ว่า หากถามว่าเพราะอะไร ที่ทำให้เกิดการหลีกเลี่ยงการตั้งคำถามแบบสุดขั้วต่อระบบทุนนิยม คำตอบ คือ ความเชื่อในรูปแบบของประชาธิปไตยในการต่อสู้ด้านทุนนิยม ประชาธิปไตยไม่ใช่รูปแบบทางการเมืองที่ก่อโครงสร้างขึ้นมาจากการเป็นปฏิปักษ์ (antagonism) หากแต่มันคือหนทางเพื่อหลีกเลี่ยงการเป็นปฏิปักษ์ การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในแบบปฏิวัตินั้นยืนยันในความเป็นปฏิปักษ์ และยืนยันในความต้องการที่จะให้เกิดการทำให้เป็นองค์ประธานของรูปแบบประชาธิปไตย¹⁷²

สำหรับซิเชคแล้ว ทุนไม่ใช่วัตถุเหมือนกับสิ่งอื่นๆ การปฏิบัติการณ์ของทุนนิยมคือ (การขาดหายไปของ) เบื้องหลังการต่อต้านการตอบสนองทางสังคมทั้งหมด เป็นการสร้างขีดจำกัดของสิ่งจริง (Real) เพื่อสร้างความเป็นไปได้ในการกระทำทางการเมือง จุดนี้เองคือที่มาของการวิพากษ์วิจารณ์อันสำคัญ ด้วยข้อเสนอในการสร้างทุนนิยมภายในขอบเขต ชิเชคลดรูปการเมืองไปสู่ความเป็นไปไม่ได้อย่างสุดขั้ว (impossible radicality) สำหรับซิเชคแล้ว ไม่ว่าจะอย่างไรก็ตามความสุดขั้วดังกล่าวนี้ก็เป็นสิ่งอ้างอิงไปยังการกระทำในแบบผู้มีสกุลความคิดแบบลาแก็อง (Lacanian Act) ซึ่งเป็นสิ่งตอบรับที่จำเป็นกับสถานการณ์ (situation) ซึ่ง “เป็นการง่ายต่อการจินตนาการถึงตอนจบของโลกมากกว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างสงบเรียบร้อยของแบบวิถีการผลิต (mode of production) หากว่าระบบทุนนิยมเสรี คือ “สิ่งจริง” ที่สามารถอยู่รอดได้ไม่ว่าด้วยวิธีใดก็ตามภายใต้เงื่อนไขต่างๆ ของความหายนะเชิงนิเวศวิทยาของโลก

ในงานที่มีชื่อว่า *Living in the End Times* (2011) ชิเชคพิจารณาในเรื่อง สัญลักษณ์แห่งการล่มสลายของระบบทุนนิยมโลกที่ใกล้จะเกิดขึ้น รวมไปถึงเรื่องของวิกฤตทางนิเวศวิทยา ผลจากการปฏิวัติในทางไบโอเจเนติก (biogenetic) ความไม่สมบูรณ์ของตัวระบบ และการเจริญเติบโตขึ้นของการจัดหมวดหมู่ทางสังคม ชิเชคเสนอว่าจิตสำนึกทางสังคม (social consciousness) จะถูกทำให้เปลี่ยนผ่านโดยวิกฤตที่กำลังจะเกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกันกับทฤษฎีของ คับเบลอร์-รอส (Elisabeth Kübler-Ross, 1926–2004) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันได้เสนอโครงสร้างไว้ ได้แก่ การปฏิเสธ (denial)

¹⁷¹ Slavoj Žižek, *Democracy is the enemy*, 28 October 2011.

<http://www.lrb.co.uk/blog/2011/10/28/slavoj-zizek/democracy-is-the-enemy/>

¹⁷² Tod McGowan, Hegel as Marxist: Žižek's Revision of German Idealism, in *Žižek Now: Current Perspectives in Žižek Studies*, (Cambridge: Polity, 2013), p. 45.

วิกฤต, ความโกรธ (anger), การต่อรอง (bargaining), ความตกต่ำทางเศรษฐกิจ (depression), การยอมรับ (acceptance) กับวิกฤต¹⁷³ ซึ่งในบทที่ 3 (bargaining) ของหนังสือเล่มนี้ซีเชคได้ทำการวิเคราะห์ความคิดของบาติยู และทำการพิจารณาเกี่ยวกับสกุลความคิดแบบค้ำนที่ซุกซ่อน (hidden Kantianism) ในความคิดของบาติยู ซึ่งซีเชคยืนยันว่า “การทำให้บทวิจารณ์ทางเศรษฐศาสตร์การเมืองฟื้นคืนกลับมา” เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอันจะขาดเสียมิได้ (sine qua non) ของการเมืองคอมมิวนิสต์ร่วมสมัย ซึ่งเขาได้อ้างถึงงานของมอยเซ โปสโทน (Moishe Postone, 1942-ปัจจุบัน) นักปรัชญาสกุลความคิดแบบมาร์กซ์ชาวแคนาดา ที่กล่าวถึง “มาร์กซ์ที่ไม่ใช่ผู้ที่มีสกุลความคิดแบบมาร์กซ์” (non-Marxist Marx) การวิพากษ์วิจารณ์บาติยูและโปสโทนของซีเชค มุ่งไปที่สิ่งที่เขาคิดว่าทั้งสองคนยังมองไม่กระจ่างชัดในเรื่องความแตกต่าง 3 มิติ เกี่ยวกับสิ่งจริง (the Real), สัญลักษณ์ (symbolic) และจินตภาพ (imaginary) (RSI) ในแบบของ ลาก็อง ที่สามารถนำมาใช้พิจารณาได้ในเรื่องของการต่อสู้ทางชนชั้น (class struggle) ในฐานะที่เป็นสิ่งจริง (Real) ซึ่งมีอยู่เป็นปกติวิสัยในระเบียบสัญลักษณ์เชิงสังคม (sociosymbolic order)¹⁷⁴

หากกล่าวถึงจุดนี้แล้ว ผู้วิจัยมีความเห็นเช่นเดียวกับซีเชค เนื่องจากการมองปัญหาทางด้านวิกฤตเศรษฐกิจนั้น ไม่สามารถที่จะละเลยการวิเคราะห์ทางด้านเศรษฐกิจเชื่อมโยงกับทางด้านการเมือง กล่าวคือผู้วิจัยเห็นว่าวิธีการวิเคราะห์ตามแนวทางเศรษฐศาสตร์การเมืองแบบดั้งเดิม ที่มองถึงเรื่องปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจ ระหว่างคนกับคน ยังคงเป็นการวิเคราะห์ที่มีความสำคัญ แต่ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ หากกล่าวถึงทางด้านของบาติยูแล้ว เขาไม่เคยออกมาปฏิเสธ หรือกล่าวถึงการวิพากษ์วิจารณ์ของซีเชคในเรื่องนี้ ซึ่งผู้วิจัยมองว่า แท้จริงแล้ว การวิเคราะห์และตีความตัวบทนั้นสามารถอธิบายการตีความได้ในมุมมองที่หลากหลายในเชิงอัตวิสัย สำหรับผู้วิจัยแล้ว ในกรณีนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าบาติยูไม่ได้ละเลยในมิติทางด้านของเศรษฐกิจ หากแต่การวิเคราะห์ของเขาไม่ได้มุ่งไปที่การวิเคราะห์ปัญหาจากทางด้านเศรษฐกิจเป็นอันดับแรก การหักออกจากการวิเคราะห์ทางด้านของเศรษฐกิจไปสู่ทางด้านการเมืองของบาติยู เป็นการแสดงให้เห็นถึงการเมืองแห่งการปฏิบัติ ที่มองว่าไม่ใช่ว่าอย่างไรก็ตาม ผู้คนในสังคมไม่สามารถจะมีชีวิตที่มีความเป็นอยู่อย่างเท่าเทียมขึ้นมาได้ผ่านการต่อสู้ทางเศรษฐกิจ เนื่องจากทุกครั้งที่มีการต่อสู้ทางเศรษฐกิจ ทุนจะเรียกหาทุน และทำให้ท้ายที่สุดแล้ว ทุนจะกลับขยายตัวและมีขนาดใหญ่มากยิ่งขึ้น การเปิดออกซึ่งมิติของการเมืองแห่งการปฏิบัติของบาติยู เป็นการเปิดออกถึงพื้นที่ และความเป็นไปได้ในแบบใหม่ ที่สามารถนำพาไปสู่พื้นที่ๆ รอดพ้นจากตรรกะของทุนที่ครอบงำอยู่ ประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นว่า สามารถกล่าวได้เช่นกันว่าสิ่งที่บาติยูเสนอไม่ได้ขาดความเข้าใจในเรื่องของสิ่งจริง (the Real), สัญลักษณ์ (symbolic) และจินตภาพ (RSI) ของ

¹⁷³ Kelsey Wood, *Zizek: A Reader's Guide*, (West Sussex: Wiley-Blackwell, 2012), p. 186.

¹⁷⁴ Ibid., p. 186.

ลาก็อง หากแต่สิ่งที่บาดียูเสนอนั้นเป็นสิ่งจริง ที่สามารถเกิดขึ้นได้ในจินตภาพ (imaginary) และการสร้างสรรค์สัญลักษณ์ (symbolic) ในแบบใหม่จากการเกิดขึ้นของความเป็นไปได้ในแบบใหม่ เช่นเดียวกัน

ซิเซคจึงโต้แย้งในส่วนที่โพสทอนเสนอว่า “คงต้องถือว่าล้มเหลวแล้ว ที่จะเห็นว่าการต่อสู้ทางชนชั้น อันเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เป็นจริง เพราะส่วนประกอบตามความเป็นจริงเกี่ยวกับความเป็นจริงทางสังคมในเชิงภววิสัยนั้นได้กำหนดความจำกัดเกี่ยวกับภววิสัยในเชิงสังคม” ในขณะเดียวกันก็ได้โต้แย้งบาดียูว่า “(บาดียู) ลดรูปชนชั้นให้เป็นเพียงส่วนของกายสังคม (social body) และบาดียูลืมนบทเรียนของอัลธูแซร์ (Althusser) ในเรื่องของการต่อสู้ทางชนชั้น ซึ่งมีความย้อนแย้งกับชนชั้นต่างๆ ที่อยู่ในระดับแถวหน้า ในฐานะที่กำหนดกลุ่มต่างๆ ในสังคม ซึ่งตำแหน่งของชนชั้นและการตัดสินใจคือ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการต่อสู้ทางชนชั้น”¹⁷⁵

ในเรื่องของชนชั้นนี้ ผู้วิจัยเห็นด้วยกับซิเซค และข้อเสนอของโจดี้ ดีน (Jodi Dean) ที่ปรากฏในงานที่มีชื่อว่า *The Communist Horizon* ที่เสนอว่า ทุนนิยม คือ คำศัพท์ที่ไม่ได้เป็นส่วนเดียวกันกับการต่อสู้ทางชนชั้น ในฐานะที่เป็นถ้อยแถลงตนเองที่จะสถาปนาแบบวิถีการผลิต สำหรับซิเซคแล้ว การต่อสู้ทางชนชั้นไม่สามารถลดรูปให้เหลือเพียงความขัดแย้งระหว่างเหล่าผู้กระทำการ (agents) ที่ดำรงอยู่ภายใต้ร่มเงาของความเป็นจริงทางสังคม มันไม่ได้เป็นความแตกต่างระหว่างผู้กระทำการ (ที่สามารถอธิบายได้ด้วยความหมายจากการวิเคราะห์ในทางสังคม) แต่มันคือความเป็นปฏิปักษ์ (antagonism) ที่สถาปนาผู้กระทำการเหล่านี้ ชนชั้นไม่ได้มีอยู่ก่อนที่การต่อสู้จะสถาปนาพวกเขา การต่อสู้สามารถพบได้ในพรมแดนต่างๆ ที่ใช้ร่วมกัน เช่น วัฒนธรรม, กฎหมาย, เทคโนโลยี, เชื้อชาติ สิ่งที่อยู่ตรงข้าม (opposition) กับสิ่งที่การต่อสู้ทางชนชั้นกำหนด คือการเปิดออกซึ่งการตัดสินใจทางการเมือง อันสามารถจัดโครงสร้างในทางศาสนา, เชื้อชาติ, ประชาชนนิยม, เสรีนิยม และทิศทางอื่นๆ ความท้าทายประการหนึ่งของผู้มีสกุลความคิดแบบคอมมิวนิสต์ คือการไม่สร้างอัตลักษณ์ของผู้นำทางชนชั้นโดยเฉพาะเจาะจง แต่คือการอธิบายอย่างแจ่มชัดว่า เพราะเหตุใดความคิดแบบคอมมิวนิสต์ จึงเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดสำหรับทุนนิยม และมีปฏิสัมพันธ์ในการจัดการทางการเมืองต่อสู้ เพื่อเคลื่อนไปสู่สังคมที่ต้องการนั้น¹⁷⁶ และการต่อสู้ทางพรมแดนที่หลากหลายนี้เอง ที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นความขัดแย้งที่เป็นสิ่งจริง (Real) ของการต่อสู้ทางชนชั้น

¹⁷⁵ Ibid., p. 186.

¹⁷⁶ Jodi Dean, *The Communist Horizon*, (London: Verso, 2012), p. 89.

3.3.3 สลาวอย ชิเซค กับปรากฏการณ์ยึดวอลล์สตรีท (Occupy Wall Street) (OWS)

การเคลื่อนไหวต่อต้านสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่ไม่เท่าเทียมกันในระดับโลก เริ่มต้นขึ้นวันที่ 17 กันยายน 2011 ที่สวนซัคคอตติ (Zuccotti Park) นครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเด็นสำคัญที่ก่อให้เกิด OWS คือเรื่องความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจสังคม, ความโลภ, การคอร์รัปชันที่ได้รับอิทธิพลจากกระบวนการทำงานของบริษัท และรัฐบาล โดยเฉพาะส่วนของการให้บริการทางการเงิน OWS มีสโลแกน คือ “พวกเรา คือ 99%” ที่ถามถึงเรื่องรายได้ที่ไม่เท่าเทียม และการกระจายรายได้ ซึ่งในประเทศอเมริกานั้น คนที่รวยที่สุดมีอยู่เพียง 1% เท่านั้น เพื่อให้ได้มาซึ่งจุดมุ่งหมาย ผู้เข้าร่วมเคลื่อนไหวได้แสดงท่าที อันแสดงออกถึงความต้องการร่วมกัน จนถึงในวันที่ 15 พฤศจิกายน ค.ศ. 2011 ผู้เข้าร่วมเคลื่อนไหวต่อต้านได้เน้นจุดไปที่การยึดครองธนาคาร, บริษัทสำนักงานใหญ่ รวมไปถึงมหาวิทยาลัยต่างๆ ชิเซคตั้งคำถามว่า อะไรที่ควรจะทำหลังจากที่มีการเคลื่อนไหวหลังจากมีการเคลื่อนไหวยึดวอลล์สตรีท (OWS) เมื่อการเคลื่อนไหวต่อต้านดังกล่าวได้เริ่มแพร่กระจายออกไปทั้งในตะวันออกกลาง, กรีซ, สเปน, อังกฤษ และมีท่าทีว่าจะแพร่กระจายออกไปทั่วโลก¹⁷⁷ ซึ่งชิเซคได้กล่าวกับผู้เข้าร่วมในปรากฏการณ์ยึดวอลล์สตรีทนี้ว่า

“เราทั้งหมดคือผู้แพ้ แต่ผู้แพ้ที่แท้จริงอยู่ตรงวอลล์สตรีทนั้น พวกเขาได้รับการเติมลมหายใจเฮือกสุดท้ายให้ล้มละลายอย่างนุ่มนวลด้วยเงินเป็นพันล้านของพวกเขา เราถูกเรียกว่าพวกสังคมนิยม แต่มันก็มีสังคมนิยมเฉพาะสำหรับพวกคนรวยเสมอ พวกเขาว่าพวกเราไม่เคารพทรัพย์สินส่วนบุคคล แต่ในปี ค.ศ.2008 การล่มสลายทางการเงินสร้างความเสียหายมากกว่าไอ้สิ่งที่พวกเราทำๆ อยู่ทั้งวัน ทั้งคืนหลายอาทิตย์ที่นี้เสียอีก พวกเขาบอกว่าพวกเราเป็นพวกเพ้อฝัน แต่พวกที่เพ้อฝันจริงๆ คือพวกที่คิดว่สิ่งต่างๆ มันจะดำเนินไปอย่างที่มีมันเป็นได้เรื่อยๆ ต่างหาก เราไม่ใช่พวกเพ้อฝัน แต่เราคือผู้ตื่นจากฝันที่กลายเป็นฝันร้าย เราไม่ได้ทำลายอะไรเลย เราแค่เป็นประจักษ์พยานว่าระบบมันทำลายตัวมันเองอย่างไร เราทั้งหมดรู้จักฉากคลาสสิกจากการตุ๋นกันดี ฉากที่แมวเดินมาถึงหน้าผาแล้ววิ่งเดินต่อไปโดยไม่สนใจว่าไม่มีอะไรรองรับอยู่ใต้เท้า และกว่ามันจะได้มองลงไปและสังเกตเห็น มันก็ร่วงลงไปเสียแล้ว นี่คือนี่ที่เรา กำลังทำกันอยู่ เรากำลังบอกผู้คนในวอลล์สตรีทว่า “เฮ้ยมองลงข้างล่างสิ” ในกลางเดือนเมษายน ค.ศ. 2011 รัฐบาลจีนแบนทั้งเรื่องราวเกี่ยวกับโลกคู่ขนานและการเดินทางข้ามเวลา ทั้งในทีวีภาพยนตร์ และวรรณกรรม นี่เป็นสัญญาณที่ดีสำหรับจีน ผู้คนเหล่านี้ยังคงฝันถึงทางเลือกอื่นๆ คุณก็เลยต้องห้ามเขาฝัน ที่นี้เราไม่ต้องการการห้ามใดๆ ทั้งสิ้น เพราะระบบที่ครอบงำเราอยู่กดกระแทกศักยภาพในการฝันของเราเอาไว้ ดูหนังที่เราดูกันตลอดเวลานี้สิ มันง่ายที่จะจินตนาการถึงจุดจบของโลกอย่างอุกกาบาตพุ่งชนโลกอะไรพวกนี้ แต่คุณไม่สามารถจินตนาการถึง

¹⁷⁷ <http://www.theguardian.com/commentisfree/cifamerica/2012/apr/24/occupy-wall-street-what-is-to-be-done-next>

จุดจบของทุนนิยมได้เลย แล้วเรามาทำอะไรกันที่นี่? ผมขอเล่าเรื่องตลกเรื่องเยียมเก่าๆ จากสมัยคอมมิวนิสต์ ชายคนหนึ่งถูกส่งจากเยอรมันตะวันออกไปทำงานที่ไซบีเรีย เขารู้ว่าจดหมายของเขาที่ส่งกลับมาบ้านจะถูกอ่านและเซ็นเซอร์ เขาเลยบอกเพื่อนเขาว่า “มาตั้งรหัสกันดีกว่าวะ ถ้ามันได้จดหมายจากกูแล้วหมึกเป็นสีน้ำเงินแสดงว่าสิ่งที่กูพูดเป็นความจริง แต่ถ้าหมึกเป็นสีแดงก็แสดงว่ามันไม่จริง” หลังจากนั้นหนึ่งเดือนเพื่อนเขาก็ได้จดหมายฉบับแรกหมึกเป็นสีน้ำเงินทั้งหมด มีข้อความว่า “ทุกอย่างที่นี่เยี่ยมยอดเลยเพื่อน ร้านอาหารอร่อยๆ เพียบเลยวะ โรงหนังก็มีหนังดีๆ จากตะวันตกฉายเต็มไปหมด อพาร์ทเมนต์ที่กูอยู่ก็ใหญ่โตหรูหรา แต่สิ่งที่กูหาซื้อไม่ได้เลยคือหมึกสีแดง” นี่คือนิสัยที่เราอยู่ เรามีเสรีภาพทุกอย่างที่เราต้องการแต่เราไม่มีหมึกสีแดง เราไม่มีภาษาที่จะใช้พูดถึงความไม่มีเสรีภาพของเรา วิธีที่เราได้รับการสั่งสอนให้พูดถึงเสรีภาพอย่างการพูดถึงสงครามก่อการร้าย และเรื่องอื่นๆ ล้วนทำให้เสรีภาพเป็นเรื่องหลอกลวงและนี่คือสิ่งที่พวกคุณทำกันอยู่ที่นี่ พวกคุณกำลังมอบหมึกสีแดงให้กับพวกเราทั้งหมด”¹⁷⁸

จากคำกล่าวของซิเซ็ค ผู้วิจัยมองว่า เขามองปัญหาเรื่องเสรีภาพในการใช้ชีวิต ซึ่งไม่เคยปรากฏเป็นจริงในระบบทุนนิยม โดยกล่าวถึงเรื่องของภาษา หากกล่าวให้ชัด คือ เรื่องของสัญลักษณ์ที่สามารถใช้เป็นชุดของระเบียบสัญลักษณ์ที่สามารถค้ำยันกับระบบทุนนิยม เนื่องจากภาษาเหล่านั้นยังมีส่วนที่รอกการปะทุขึ้น สิ่งนี้เองจึงเป็นการมองปัญหาตามแนวทางของจิตวิเคราะห์สายลากรองที่มองว่าสิ่งจริง (the Real) ยังคงรอการเข้ารหัสอยู่ และมนุษย์ที่อยู่ในสภาพเศรษฐกิจสังคมที่เป็นอยู่ในปัจจุบันไม่เคยได้รับการเติมเต็มในความปรารถนาที่แท้จริงของพวกเขาเลย เพราะสำหรับซิเซ็คแล้ว แรงขับ (drive) ที่คงอยู่ในระบบทุนนิมนั้น เป็นมากกว่าส่วนที่ประกอบในรากฐาน หากแต่มันอยู่ในระดับของตัวระบบเองด้วย แรงขับ คือ สิ่งที่ขับเคลื่อนกลไกของทุนนิยม มันคือการบังคับที่ไม่มีบุคลิกลักษณะในการรวมเข้าไปกับการเคลื่อนไหวอันเป็นวงจรที่ไม่มีที่สิ้นสุดในการขยายตัวการผลิตซ้ำตนเอง เราจะสามารถเข้าถึงแบบวิถีของแรงขับในวงจรของเงินได้ ก็ต่อเมื่อทุนได้กลายเป็นสิ่งที่เบ้าจุดมุ่งหมายในตัวมันเอง (end in itself)¹⁷⁹ หนทางในการพิจารณาเกี่ยวกับโครงสร้างขององค์ประธานที่มีต่อเรื่องความสำราญใจ (enjoyment) คือการพิจารณาเรื่องความปรารถนาและแรงขับที่มีความสัมพันธ์กันกับความสำราญเหนือกว่าปกติ (jouissance) ความปรารถนาของผู้คนที่ไม่เคยถูกเติมเต็ม ความปรารถนาที่จะเข้าถึงความสำราญเหนือกว่าปกติมันไม่เคยบรรลุถึงจุดหมาย แรงขับจะผลักดันให้ความสำราญเหนือกว่าปกติพยายามที่จะบรรลุถึงเป้าหมายด้วยกระบวนการที่ซ้ำๆ เดิมๆ อันเนื่องมาจากมันไม่เคยได้สัมผัสกับความสำราญเหนือกว่าปกติ ซึ่งความสำราญใจนั้น เกิดจากตัวของกระบวนการเอง ไม่ได้มาจากการเติมเต็มที่เป้าหมายอย่างสมบูรณ์ ซิเซ็คเสนอว่า ‘หากกล่าวตาม

¹⁷⁸ <http://prachatai.org/journal/2011/10/37445>

¹⁷⁹ Jodi Dean, Still Dancing: drive as a category of political economy, in *International Journal of Žižek Studies*, ISSN 1751-8229 Volume Six, Number One, p. 2.

แบบของลาโก้แล้ว เราสามารถชี้ชัดได้ถึงความแตกต่างระหว่างความโลภของปัจเจกบุคคล และการต่อสู้ของตัวตนเอง ในฐานะที่มันเป็นความแตกต่างระหว่างความปรารถนากับแรงขับ¹⁸⁰ ดังนั้นการมองเรื่องเสรีภาพในระบบทุนนิยมของซีเซค จึงเป็นการมองว่าเสรีภาพเป็นเสรีภาพที่ลวงหลอก แม้แต่ในเรื่องของวิกฤตเศรษฐกิจเช่นเดียวกัน หากเรามองตามที่ซีเซคกล่าวว่า ‘พวกคุณกำลังมอบหมึกสีแดงให้กับพวกเราทั้งหมด’ นั้นหมายความว่าถึงแม้แต่ เรื่องของการเกิดวิกฤต และการแก้ปัญหาวิกฤตตามแบบทุนนิยมนั้น ก็เปรียบเช่นเป็นหมึกสีแดงเช่นเดียวกัน

เรื่องปัญหาของทุนนิยมนั้น ซีเซคมองว่า แท้จริงแล้ว อุดมการณ์ทุนนิยมนั้นเป็นความเชื่อที่แลดูมีคุณค่ามากล้นเกินไป เป็นทัศนคติเชิงอัตวิสัยที่อยู่ภายใน ที่ต้นทุนทางความเชื่อนั้นเราต้องจ่าย โดยการแสดงให้เห็นภายนอกพฤติกรรมของพวกเรา เป็นเวลายาวนานที่พวกเราเชื่อว่าทุนนิยมนั้นเลวร้าย พวกเราเป็นอิสระที่จะทำการแลกเปลี่ยนทุน เช่นเดียวกับที่ซีเซคมองว่าโดยทั่วไปแล้วทุนนิยมนั้น คือความเชื่อในโครงสร้างแห่งการปฏิเสธในการรับภาระ เราเชื่อว่าเงินเป็นสิ่งที่ไร้ความหมายทางคุณค่าจิตใจ หากแต่เราแสดงท่าที (act) กับมัน เฉกเช่นว่ามันเป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ ยิ่งไปกว่านั้นแล้ว พฤติกรรมของพวกเรานั้นขึ้นอยู่กับปฏิเสธความรับผิดชอบอย่างเห็นได้ชัด พวกเราสามารถที่จะทำให้อำนาจเงินเป็นสิ่งที่น่าบูชาผ่านการแสดงท่าทีของพวกเรา เพราะว่าพวกเรามีสิ่งที่กลับตาลปัตรเกี่ยวกับเรื่องเงินในหัวของพวกเรา¹⁸¹

จากการมองทุนนิยมตามที่ซีเซคเสนอนี้เอง คือสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการมององค์ประธานเป็น Homo Economicus และสอดคล้องกับที่โจดี ดีน (Jodi Dean) มองว่า เพราะการปรากฏขึ้นของ Homo Economicus ทำให้สามารถทำนาย และควบคุมผลประโยชน์ของมนุษย์เศรษฐกิจ ที่ขึ้นอยู่กับความบังเอิญในทางปฏิบัติ หากกล่าวในด้านอื่นๆ แล้ว เขาไม่สามารถที่จะทำความเข้าใจในเรื่องอื่นๆ ได้เลย อีกประการหนึ่ง คือ ความเชื่อในเรื่องของมือที่มองไม่เห็น (invisible hand) อันเป็นเงื่อนไขแห่งความมีขอบเขต ซึ่งกล่าวถึงแต่เรื่องของกำไร ในข้อเท็จจริงแล้ว เงื่อนไขแห่งความมีขอบเขตเหล่านี้ คือสิ่งที่กำหนดให้เป็นเงื่อนไขที่เป็นปัจจัยสำหรับผลกำไร สำหรับผลกำไรเป็นสิ่งที่สามารถนำไปดำเนินการกับสิ่งอื่นๆ ต่อได้อย่างชัดเจน เช่นเดียวกับกับสินค้าสาธารณะ ซึ่งมักจะล้มเหลวในความเป็นจริงเสมอ อันเนื่องมาจากการสะสมกำไรนั่นเอง มันจึงเป็นแค่เพียงการรับประกันผ่านการล่าผลประโยชน์ของปัจเจกบุคคล¹⁸² ดังนั้นแล้วปัจเจกบุคคลผู้กระทำการทางเศรษฐศาสตร์ จึงไม่สามารถที่จะมองเห็นถึงส่วนรวมทั้งหมด หรือกล่าวได้ว่าไม่สามารถที่จะมีความเป็นอธิปไตยได้ มือที่มองเห็น (visible hand) กลับกลายเป็นมือที่มองไม่เห็น และได้กลายเป็นสิ่งที่ไร้ความยุติธรรม ผิดรูปผิดร่างไป

¹⁸⁰ Slavoj Žižek, *Living in the End Times*, (London: Verso, 2011), p. 132.

¹⁸¹ Mark Fisher, *Capitalist Realism: Is there no alternative?*, (Hants: Zero Books, 2009), p. 13.

¹⁸² Jodi Dean, *The Communist Horizon*, p. 89.

จากเดิม ดังนั้นความหลากหลายของเศรษฐกิจที่มาบรรจบร่วมกันจึงล้มเหลว ส่งผลให้ไม่มีความเป็น
อธิปไตยในทางเศรษฐกิจ¹⁸³

3.3.4 มโนทัศน์เรื่องวิภาษวิธี (dialectic) ของสลาวอย ชิเชค

การพิจารณาเกี่ยวกับความคิดเรื่องวิภาษวิธีของชิเชค สามารถเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจ
ทุนนิยมในฐานะที่มันเป็นระเบียบทางสังคม ที่ก่อให้เกิดความไม่สมบูรณ์ภายในสังคมนั้นเอง นั่นเป็น
เพราะทุกๆ หลักการของชีวิตในสังคม ล้วนอยู่ในการเคลื่อนไหวเพื่อทำให้เงินสามารถอกเงยเป็นเงิน
ที่จำนวนมากขึ้น¹⁸⁴ โดยเฉพาะในระดับทุนนิยมโลก ที่คำว่า ‘สำราญใจ’ นั้น ไม่ได้เป็นเพียงแค่การที่
อุดมการณ์ ทุนนิยมชักจูงพวกเรามีความสำราญใจกับตัวสินค้า หากแต่ยังทำให้พวกเราต้องการ ‘ทุน’
เพื่อรักษาตัวความสำราญใจนั้นไว้¹⁸⁵ ดังนั้น 2 รูปแบบของความสำราญใจ ได้รวมเข้าด้วยกันเป็นหนึ่ง
ส่งผลให้เกิดความยากเย็นในการจำแนกความแตกต่างระหว่าง 2 รูปแบบของวิภาษวิธีแบบผู้มี
สกุลความคิดแบบเฮเกล-มาร์กซ์ (Hegel-Marxist)¹⁸⁶ โดยเฉพาะในเรื่องของ ‘นาย’ และ ‘บ่าว’¹⁸⁷
สำหรับชิเชคแล้ว การกล่าวอ้างว่าการขยายตัวของทุนนั้นมาพร้อมกันกับขีดจำกัดภายในอัน
นำไปสู่การล่มสลายของตัวตนเอง ถือเป็นยืนยันว่าทุนนิยมร่วมสมัยนั้น ได้สร้างความขัดแย้งที่สามารถ
เกิดปะทุขึ้นมาได้ สำหรับชิเชคแล้ว คำถามที่ถูกต้องแท้จริงสำหรับทุกวันนี้ คือ พวกเราควรที่จะรับรอง
ความเป็นธรรมชาติของทุนนิยมอย่างไร หรือทุนนิยมโลกร่วมสมัยนั้นมาพร้อมกันกับการเป็นปฏิปักษ์ที่
แข็งแกร่งเพียงพอในการป้องกันการผลิตซ้ำโดยไม่มีขอบเขตได้อย่างไร¹⁸⁸ ซึ่งชิเชคได้กลับไปพิจารณาถึง
เรื่องของวิภาษวิธีตามแบบของจิตวิเคราะห์สายลาเก็งในจินตภาพในการปฏิเสธสภาพสังคมที่เป็นอยู่
ตามที่ได้กล่าวมา ซึ่งถือเป็น dialectical materialism ตามแบบของชิเชค กุญแจที่สำคัญ คือ มโน
ทัศน์เรื่อง absolute recoil ที่ชิเชคมองว่า sublation ได้จัดวางให้ตัวเองนั้นอยู่ก่อนเงื่อนไข ซึ่งเป็น
การวางตัวให้เป็นการปฏิบัติการณ์แบบย้อนกลับ แน่แน่นอนว่าซึ่งสิ่งสำคัญ คือ ทำอย่างไรให้วิภาษวิธี
กลับไปสู่ทางหลักการสำคัญที่อยู่ก่อนเงื่อนไข อันจะนำไปสู่ความเท่าเทียมได้ โดยหักออกจาก
ประวัติศาสตร์ที่ตรรกะของทุนครอบงำอยู่

¹⁸³ Ibid., p. 90.

¹⁸⁴ Fabio Vighi, *On Zizek's Dialectics: Surplus, Subtraction, Sublimation*, (London: Continuum, 2012), p. 18.

¹⁸⁵ Ibid., p. 18.

¹⁸⁶ Ibid., p. 18.

¹⁸⁷ Ibid., p. 18.

¹⁸⁸ Ibid., p. 20.

3.4 ปัญหาของฝ่ายซ้ายในแบบดั้งเดิมตามความคิดของสลาวย ชีเซค

“เราไม่ใช่คอมมิวนิสต์ ถ้าคอมมิวนิสต์หมายถึงระบบที่ล่มสลายไปในปี ค.ศ. 1990 จงจำไว้ว่าวันนี้พวกคอมมิวนิสต์เหล่านั้นแหละที่เป็นนายทุนที่มีประสิทธิภาพที่สุด และเหยียด ในเงินทุกวันนี้เรามีทุนนิยมที่มีพลวัตยิ่งกว่าทุนนิยมอเมริกัน แต่ก็ไม่ต้องการประชาธิปไตยด้วยซ้ำ นี่หมายความว่าเมื่อคุณวิจารณ์ทุนนิยมคุณก็อย่าไปกลัวการถูกแบล็กเมลล์ว่าคุณต่อต้านประชาธิปไตย การสมรสของประชาธิปไตยและทุนนิยมมันจบแล้ว การเปลี่ยนแปลงมันเกิดขึ้นได้”¹⁸⁹

คำกล่าวของชีเซคที่กล่าวกับผู้ชุมนุมนับพันใจกลางกรุงนิวยอร์กที่มาชุมนุมหน้าวอลล์สตรีทเป็นการยืนยันอย่างดีถึงการแตกหักกับความคิดคอมมิวนิสต์แบบดั้งเดิม สำหรับชีเซคแล้ว สิ่งที่เป็นคำถามสำคัญที่สืบเนื่องมาจากขบวนการฝ่ายซ้ายในแบบดั้งเดิม คือ คำถามที่ว่าเราจะสามารถทำอะไรให้องค์ประธานนั้นมีเสรีภาพ จากแรงกดดันของเครือข่ายเชิงสังคม-สัญลักษณ์ กล่าวคือปัญหาของขบวนการฝ่ายซ้ายในแบบดั้งเดิมได้จัดวางให้สิ่งอื่น (Other) (เขียนด้วย O ตัวใหญ่) ซึ่งในกรณีนี้คือสิ่งอื่นของชนชั้นแรงงาน เป็นการชักชวนให้เขาและเธอเหล่านั้นยอมรับในการปลดปล่อยสู่เสรีภาพ (ซึ่งเป็นการเคลื่อนไหวในฐานะที่เป็นตัวแทนในการปฏิวัติ)¹⁹⁰ เราอาจกล่าวถึงเรื่องนี้ได้ว่าความปรารถนาของพวกเขาไม่เคยได้ถูกเติมเต็ม หากแต่กลับเป็นการถูกชักนำให้มีการสร้างประวัติศาสตร์ร่วมกัน โดยที่ไม่ได้คำนึงความอิสระขององค์ประธาน ที่อยู่ในบริบทแวดล้อมในช่วงนั้น แต่สำหรับขบวนการฝ่ายซ้ายในแบบใหม่แล้ว ปัญหาที่ยากเย็นในการแก้ไขยิ่งกว่า คือปัญหาที่เกิดจากประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่ฝ่ายซ้ายนั้นประสบกับความล้มเหลว¹⁹¹

ความเห็นเรื่องปัญหาของฝ่ายซ้ายในแบบดั้งเดิมตามความคิดของชีเซค สอดคล้องกับ โจดี ดีน (Jodi Dean) ที่มองว่า OWS ได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของเหตุการณ์ทางการเมือง และเป็นการเมืองในรูปแบบหนึ่ง ที่ถือได้ว่าเป็นเหตุการณ์¹⁹² (event) เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางการเมือง การปรากฏขึ้นของ OWS ได้เปลี่ยนแปลงความคิดของขบวนการฝ่ายซ้ายในอเมริกา กล่าวคือก่อนที่จะมี OWS เกิดขึ้น ฝ่ายซ้ายนั้นประสบกับภาวะแตกแยก, ซึมเศร้า และกดดัน¹⁹³ แต่หลังจากที่เกิด OWS ขึ้นแล้ว ฝ่ายซ้ายสามารถกล่าวได้ว่า ‘พวกเรา’ รู้ว่าควรจะทำแนกความแตกต่างในกลุ่มของพวกเรา ซึ่งพวกเราสามารถแสดงออก และให้ความหมายคำว่า ‘พวกเรา’ ให้ปรากฏออกมาได้¹⁹⁴ นั่นเป็นเพราะว่า การถือกำเนิดขึ้นของ OWS ส่งผลให้เราสามารถมองเห็นจินตภาพและการพิจารณาเกี่ยวกับ

¹⁸⁹ <http://prachatai.org/journal/2011/10/37445>

¹⁹⁰ Charles Wells, *The Subject of Liberation: Zizek, Politics, Psychoanalysis*. (New York: Bloomsbury, 2014), p. 36.

¹⁹¹ Ibid., p. 36.

¹⁹² Jodi Dean, *The Communist Horizon*. (London: Verso, 2012), p. 212.

¹⁹³ Ibid., p. 212.

¹⁹⁴ Ibid., p. 212.

เรื่องขององค์ประธานในแบบใหม่ที่รวมเข้าด้วยกัน¹⁹⁵ ทำให้เกิดความแตกต่างไปจากเดิม เป็นเวลานานแล้วที่พวกเราไม่ได้แก้ปัญหาอันยากจะเยียวยาของทุนนิยมอย่างแท้จริงนั้น¹⁹⁶ ความคิดแบบคอมมิวนิสต์ คือ สิ่ง que แสดงถึงพลังที่ยังขาดหายไป (absence) และเป็นพลังแห่งทางเลือก ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการแบ่งทรัพย์สินร่วม คือ การกระทำทำให้ตัวเองเป็นองค์ประธาน (subjectification) ทางช่องว่าง (gap) แห่งความปรารถนา (desire) ซึ่งการเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจและการเมืองระดับโลก ในการยึดครอง และประท้วงเพื่อความยุติธรรมในปี ค.ศ. 2011 ที่เราเรียกว่า Occupy Wall Street (OWS) นั้น หากเราทำการพิจารณาเพียงผิวเผิน ขบวนการดังกล่าวจะชี้ให้เห็นเพียงความคิดแบบอนาธิปไตย (anarchism) โดยมีความชัดเจนในเรื่องของการปกครองตนเอง (autonomy) แต่หากเรามองถึงปัญหาขององค์กรทางการเมืองของฝ่ายซ้ายในแบบดั้งเดิมแล้ว แน่นอนว่า OWS นั้นอยู่ในตำแหน่งที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ซึ่ง OWS นี้เอง จะช่วยให้พวกเรากลับมาพิจารณาในเรื่องของพรรคคอมมิวนิสต์ใหม่อีกครั้ง¹⁹⁷ ความเห็นของซิเซ็คเกี่ยวกับเรื่อง of ปัญหาฝ่ายซ้ายแบบดั้งเดิมปรากฏชัดเจนในงานที่มีชื่อว่า *Iraq: The Borrowed Kettle* (2004)

ทัศนคติที่ประณามฝ่ายซ้ายหลังสมัยใหม่ (postmodern Left) เกี่ยวกับเรื่องการปรับตัวให้มีความปรองดองนั้นถือเป็นความผิดพลาดด้วยเช่นกัน นับตั้งแต่มีการถามคำถามอันยากยิ่งก่อนหน้านี้ที่ว่า ‘อะไร คือ ข้อเท็จจริง (facts) และอะไร คือ ทางเลือก (alternative) หากว่าสิ่งที่เรียกว่าหลังการเมือง (post-politics) ทุกวันนี้ คือ เป็นแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม ซึ่งไม่มีหลักการ ดั้งนั้นแล้ว ปฏิกริยาตอบกลับของฝ่ายซ้ายที่มีอิทธิพลเหนือกว่า ย่อมสามารถให้คุณลักษณะที่ดูเหมาะสม ในฐานะที่เป็นความเหมาะสมทางหลักการ ดังเช่นในกรณีที่เกิดขึ้นหนึ่งเคยยึดติดกับสูตรเก่า (การพิทักษ์ไว้ซึ่งรัฐสวัสดิการ และอื่นๆ) และเรียกพวกมันว่า ‘หลักการ’ (principles) ซึ่งงดเว้นการวิเคราะห์รายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับเรื่องที่ว่า จะทำให้สถานการณ์ (situation) มีการเปลี่ยนแปลงไปได้อย่างไร¹⁹⁸

จากข้อความที่ผู้วิจัยยกมา จะเห็นได้ว่าทั้งซิเซ็คและดิน มองไปในทิศทางเดียวกันว่า เราจะทำอย่างไรให้สถานการณ์ปัจจุบันทางเศรษฐกิจและสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปได้อย่างไร โดยที่ออกจากวังวนในการพยายามหาทางออกโดยการเมืองแห่งการปฏิวัติตามแบบฝ่ายซ้ายดั้งเดิม ซึ่งเป็นปัญหาตามความคิดของซิเซ็ค

¹⁹⁵ Ibid., p. 213.

¹⁹⁶ Ibid., p. 213.

¹⁹⁷ Jodi Dean, *The Communist Horizon*, (London: Verso, 2012), p. 207.

¹⁹⁸ Slavoj Žižek, *Iraq: The Borrowed Kettle*, (London: Verso, 2004), p. 71.

บทที่ 4

บทสรุป

The realization of the world as global market, the undivided reign of great financial conglomerates, etc., all this is an indisputable reality and one that conforms, essentially, to Marx's analysis. The question is, where does politics fit in with all this? What kind of politics is really heterogeneous to what capital demands? - that is today's question.

Alain Badiou

Ethics: An Essay on the Understanding of Evil

หากพิจารณาตามข้อเสนอของคริสเตียน มาราซซี (Christian Marazzi, 1951-ปัจจุบัน) นักปรัชญา, นักเศรษฐศาสตร์ ชาวสวิตเซอร์แลนด์ ที่ปรากฏในบทความที่มีชื่อว่า *The Violence of Financial Capitalism* แล้ว สิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งก่อนที่จะเริ่มทำการพิจารณาวิกฤตของระบบเศรษฐกิจทุนนิยม คือ การสรุปข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเศรษฐกิจในระดับมหภาค และสถานการณ์ทางการเงินโลก ในฐานะที่เป็นผลลัพธ์จากฟองสบู่ทางอสังหาริมทรัพย์และธนาคาร หากเรามองในแบบของ มาร์ติน วูล์ฟ (Martin Wolf, 1946-ปัจจุบัน) ปัญญาชนที่สนับสนุนระบบเสรีนิยมโลกาภิวัตน์ ใน *Financial Times* ที่มองว่า เรากำลังเผชิญหน้ากับวิกฤตเชิงระบบที่ต้องการการเปลี่ยนแปลงอย่างสุดซึ้ง (radical change)¹⁹⁹ ซึ่งไม่แปลกอะไรที่จะกล่าวว่าเป็นการมองปัญหา และพยายามหาทางเยียวยาวิกฤตทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น ตามแนวทางเศรษฐศาสตร์การเมือง ที่มองว่าต้องพิจารณาในเรื่องของปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจของทุน อันมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเมือง หากแต่ความคิดทางด้านการเปลี่ยนแปลงสังคม ให้รอดพ้นจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจไม่ได้มีเพียงแต่ข้อเสนอในการการแก้ปัญหาดังกล่าวโดยมีจุดเริ่มต้นจากทางด้านเศรษฐกิจเพียงทางเดียว แน่แน่นอนว่านักคิดสกุลความคิดแบบมาร์กซ์ และนักทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์การเมือง ไม่ได้มีแต่เพียงแบบที่มุ่งเน้นไปที่การมองการแก้ไขปัญหาจากโครงสร้างส่วนล่างแต่เพียงเท่านั้น จากการศึกษาใน วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยพบว่า อแลง บาดียู และสลาวย ชีเชค ไม่ได้มองการแก้ไขปัญหา และวิเคราะห์โดยมุ่งไปที่เศรษฐศาสตร์

¹⁹⁹Christian Marazzi, *The Violence of Financial Capitalism*, in *Crisis in the Global Economy: Financial Markets, Social Struggles, and New Political Scenarios*, Ed. Andrea Fumagalli, Ed. Sandro Mezzadra, Trans. Jason Francis Mc Gimsey, (Los Angeles: Semiotext(e), 2010), p. 17.

โดยตรง หากแต่บาดิยูนั้นมุ่งไปที่เรื่องของการเมือง ที่มีความสามารถเข้ามาจัดการกับเรื่องของเศรษฐกิจ ส่วนซีเช่คุมุ่งไปที่การวิเคราะห์ทางด้านจิตใจของผู้คนที่ดำรงอยู่ในทุนนิยมสมัยใหม่ รวมไปถึงในเรื่องของการวิพากษ์วัฒนธรรม หากกล่าวให้ชัด คือ ทั้งสองท่านมุ่งการวิเคราะห์ไปที่โครงสร้างส่วนบน ซึ่งแตกต่างจากมาราซซี ที่มองปัญหาโดยการเริ่มต้นจากโครงสร้างส่วนล่าง แต่ไม่ได้หมายความว่าซีเช่และบาดิยูได้ละเลยในเรื่องของการพิจารณาในแง่มุมทางเศรษฐกิจ หากแต่ทั้งสองท่านได้มองวิธีการแก้ปัญหาและวิเคราะห์วิกฤตทุนนิยมด้วยวิธีที่แตกต่างกันออกไป สิ่งที่สำคัญในการพิจารณาประการหนึ่ง คือ ทั้งสองท่านมองว่าจิตวิเคราะห์สายลาก็อง เป็นแนวทางที่สำคัญในการใช้อธิบายปรากฏการณ์ของเศรษฐกิจ และการเมือง

จากที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบการวิเคราะห์วิกฤตระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ของอแลงบาดิยู กับสลาวอย ชิเช่ค ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ พบว่าทั้งสองท่านมีการมองปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบทุนนิยมที่แตกต่างกัน แต่สิ่งหนึ่งที่ทั้งสองท่านมองไปในทิศทางเดียวกัน คือ เราต้องยอมรับเสียก่อนว่าความคิดแบบคอมมิวนิสต์ดั้งเดิมนั้นประสบกับความล้มเหลว ดังนั้นการแก้ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจโดยการมุ่งไปที่การเปลี่ยนแปลงระบบแบบดั้งเดิม สำหรับทั้งสองท่านแล้ว ไม่สามารถที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาวิกฤตได้ แต่ในทางกลับกันแล้วทั้งสองท่านกลับมองว่าการเกิดวิกฤต ถือเป็นโอกาสดีที่จะก่อให้เกิดความเป็นไปได้ในแบบใหม่ สิ่งที่น่าสนใจจากการศึกษาในครั้งนี้ คือ ทั้งสองท่านโดยเฉพาะอแลงบาดิยู ไม่เชื่อถือในวัตถุนิยมประวัติศาสตร์ (historical materialism) อีกต่อไป หรือกล่าวให้ชัดเจน คือ เขามองว่าองค์กรประธานที่กำลังถูกคั่นหนานั้น สามารถสร้างความเป็นไปได้ในแบบใหม่ ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนแปลงโลกอย่างแท้จริง กล่าวคือการสร้างเงื่อนไขสำหรับการเปลี่ยนแปลงโลก จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ หากไม่มีการหักตัวออกจากโครงสร้างในการแบ่งแยกความเหมือนและความต่าง รวมถึงโครงสร้างของเวลาและพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ การเกิดขึ้นขององค์กรประธานประวัติศาสตร์จะสร้างความจริง (truth) และความเป็นไปได้ขึ้นมาใหม่ ซึ่งบาดิยูมองผลสรุปของกระบวนการทั้งหมดนี้คือ เหตุการณ์ (event) ดังที่เขากล่าวว่า แท้จริงแล้วความจริงไม่สามารถสถาปนาสาเหตุของการคิดค้นวัตถุนิยมประชาธิปไตย (democratic materialism) หากแต่สามารถยกเว้นมันไว้ได้ เราสามารถเสนอข้อเขียนที่เป็นจริงทางปรัชญาทั้งภายในและภายนอก-หรือที่ลาก็องเรียกว่า 'extimate'-ให้กับระเบียบการ (protocol) ของวัตถุนิยมประชาธิปไตย กล่าวคือ มีเพียงกาย (body) และภาษาเท่านั้น เว้นเสียแต่ว่าสิ่งเหล่านั้น คือ ความจริง (truths)²⁰⁰ เราอาจสรุปได้ว่านักวิชาการสองท่านที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งทำการเปรียบเทียบนั้นมีสกุลความคิดแบบหลังมาร์กซ์ ซึ่งผู้วิจัยจะอภิปรายถึงสกุลความคิดแบบหลังมาร์กซ์พอเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจ เพื่อนำไปสู่บทสังเคราะห์ที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้จากการศึกษา

²⁰⁰ Alain Badiou, *Second Manifesto for Philosophy*. (Cambridge: Polity, 2011), p. 22.

4.1 สกฤตความคิดแบบหลังมาร์กซ์ (Post-Marxism)

คำถามที่ว่า อะไรคือสกฤตความคิดแบบหลังมาร์กซ์ (Post-Marxism) จะให้สรุปได้อย่างครอบคลุมทั้งหมดคงเป็นไปได้ยาก เนื่องจากนักวิชาการที่มีสกฤตความคิดนี้ มีความคิดที่แตกต่างกัน และสมาทานความคิดที่เป็นสายธารสืบเนื่องมาอย่างมาอย่างหลากหลาย แต่อย่างไรก็ตาม ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ ได้สรุปเกี่ยวกับสกฤตความคิดแบบหลังมาร์กซ์ เอาไว้ในหนังสือที่ชื่อว่า *รื้อถอนการพัฒนาความยั่งยืนทางนิเวศและความยุติธรรมทางสังคม: บทวิพากษ์เศรษฐศาสตร์การเมือง* ว่า

นับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ท่ามกลางการพัฒนาใหม่ๆ ของทุนนิยมตะวันตก สกฤตความคิดแบบมาร์กซ์เริ่มคลี่คลายไปสู่ความคิดที่หลากหลายมากขึ้น หลักการพื้นฐานบางอย่างถูกปฏิเสธไป การปรับแนวคิดบางอย่างปรากฏให้เราเห็น ซึ่งอาจสรุปสั้นๆ ได้ดังนี้

1. เป็นไปไม่ได้แล้วที่จะบอกว่า สกฤตความคิดแบบมาร์กซ์เท่านั้น คือ สังคมนิยม Post-Marxism ยอมรับคำอธิบายจากสำนักคิดอื่นๆ
2. Post-Marxism ปฏิเสธความคิดแบบ ‘เศรษฐศาสตร์นิยม’ ที่มองว่าเศรษฐกิจ (วิธีการผลิต) เป็นตัวกำหนดหลักการของสรรพสิ่งทั้งหลาย
3. ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องอธิบายเรื่องการทุจริตโดยใช้ทฤษฎีมูลค่าแรงงาน ในโลกนี้มีการทุจริตหลายรูปแบบ Post-Marxism แนะนำให้ใช้ทฤษฎีที่หลากหลายมาอธิบาย
4. Post-Marxism เสนอ ให้มีพื้นฐานว่าด้วย ‘อำนาจ’ ซึ่งครอบคลุมแนวความคิดหลายมิติ จากเสรีนิยมไปจนถึง Postmodernism
5. จุดอ่อนที่สำคัญที่สุดของสกฤตความคิดแบบมาร์กซ์คลาสสิก คือ การละเลยเรื่องของนิเวศวิทยา และความหลงอยู่ในประโยชน์นิยมของมนุษย์ Post-Marxism ต้องการให้มีการพัฒนาไปสู่ Green Marxism²⁰¹

ในหนังสือที่มีชื่อว่า *Thinkers from Critical Theory to Post-Marxism* (2006) ผู้เขียนคือ ไชมอน ทอร์มี (Simon Tormey) และ จูเลส ทาวน์ส์เฮน (Jules Townshend) ได้เสนอเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างสกฤตความคิดแบบมาร์กซ์ (marxism) และสกฤตความคิดแบบหลังมาร์กซ์ (Post-Marxism) ไว้พอเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจ คือ

- เรื่องทฤษฎีทางประวัติศาสตร์ของมาร์กซ์ สกฤตความคิดแบบหลังมาร์กซ์มองถึงนัยยะของมุมมองมาร์กซ์เกี่ยวกับกระบวนการทางประวัติศาสตร์ ในฐานะที่เป็นการศึกษาความเป็นเหตุเป็นผล

²⁰¹ ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, *รื้อถอนการพัฒนาความยั่งยืนทางนิเวศและความยุติธรรมทางสังคม: บทวิพากษ์เศรษฐศาสตร์การเมือง*, (ชลบุรี: กลุ่มเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา, 2555), หน้า 193-194.

ทางประวัติศาสตร์ (history-as-goal) หรือในฐานะที่เป็นเรื่องเล่าขนาดใหญ่ (grand narrative) อันเป็นวิธีการพิสูจน์ว่าประวัติศาสตร์นั้นคือสิ่งที่ขึ้นอยู่กับชนชั้นแรงงาน และได้รวมเอา “ข้อเท็จจริง” ในการพัฒนาทางประวัติศาสตร์เข้าด้วยกันกับคุณค่าแห่งสังคมคอมมิวนิสต์ โดยการมุ่งพิสูจน์ว่าทุนนิยม นั้นจะต้องล้มเหลวโดยสมบูรณ์

- เรื่องตำแหน่งขององค์ประธานการปฏิวัติ นักคิดสกุลความคิดแบบหลังมาร์กซ์ มองวิธีการดังกล่าวในฐานะประวัติศาสตร์เป็นตัวกำหนด และขึ้นอยู่กับ 'พรรค' อันเป็นศูนย์กลางในการต่อต้านระบบทุนนิยม ทำให้พรรคกลายเป็นศูนย์กลางความรู้ในทางทฤษฎี และลดความสำคัญผู้กระทำการ (agent) อื่นๆ อันกลายเป็นเสมือนผู้ที่ต้องได้รับการอบรมสั่งสอน

- เรื่องจริยศาสตร์ในแบบของมาร์กซ์ การกำหนดเช่นนี้ เท่ากับเป็นการปฏิเสธความสำคัญของมนุษย์ผู้กระทำการ (human agency) และความรัดกุมในเชิงจริยศาสตร์ สิ่งที่ดีที่สุดที่สกุลความคิดแบบมาร์กซ์เสนอ คือ เรื่องของความเป็นเหตุเป็นผลที่มากเกินไป และมุมมองที่ใกล้เคียงกันกับแรงจูงใจของมนุษย์ ผู้มีสกุลความคิดแบบมาร์กซ์มีความเชื่อว่าผู้ใช้แรงงานจะรวมกันเข้าด้วยกันเพื่อเอาชนะการขูดรีดของนายทุน ในฐานะที่พวกเขาเป็นผลลัพธ์จากตรรกะของนายทุน ที่จะต้องลดค่าแรงอันแท้จริงให้มากยิ่งขึ้น และต้องเพิ่มเงื่อนไขการทำงานให้เลวร้ายมากขึ้นกับผู้ใช้แรงงานด้วย (immiseration thesis)²⁰²

- สกุลความคิดแบบมาร์กซ์กับความคิดแบบปฏิฐานนิยม สกุลความคิดแบบมาร์กซ์มีพื้นฐานวิธีวิทยาแบบปฏิฐานนิยม ซึ่งอ้างสิทธิ์ในความเป็นวิทยาศาสตร์ ซึ่งผันแปรจากเรื่องของจริยศาสตร์ และสุนทรียศาสตร์กับประสบการณ์ สกุลความคิดแบบมาร์กซ์ได้ให้สิทธิ์กับความรู้ที่ว่า พรรคการเมืองของผู้มีสกุลความคิดแบบมาร์กซ์ เป็นตัวแทนของพลังแห่งความก้าวหน้า (ชนชั้นแรงงาน) ในประวัติศาสตร์ และอ้างสิทธิ์โดยสมบูรณ์ในการต่อสู้ของผู้ใช้แรงงาน เหนือกว่ารูปแบบในการต่อสู้อื่นๆ เพื่อต่อต้านการกดขี่และการขูดรีด

- การเป็นผู้นำทางสังคมและปัญญาชน มาร์กซ์รู้สึกขัดแย้งในใจเกี่ยวกับกฎแห่งปัญญาชนแบบสุดขั้ว ในกระบวนการแห่งการปลดปล่อยมนุษย์จากการถูกครอบงำ (emancipation) ซึ่งเขามีความคิดชัดเจนที่ว่าพรรคไม่สามารถแยกออกจากการต่อสู้เพื่อล้มล้างระบบทุนนิยม แต่เขาจัดวางพรรคและปัญญาชนเป็นดั่งเส้นเส้นเดียวกันที่เคลื่อนที่ไปข้างหน้าอย่างสม่ำเสมอ ผู้มีสกุลความคิดแบบมาร์กซ์มีแนวโน้มที่จะจัดวางตนเองให้เป็นศูนย์กลางของจักรวาลในการปลดปล่อยมนุษย์จากการถูกครอบงำ และได้กลายเป็นเผด็จการเมื่อได้มาซึ่งอำนาจ

²⁰² Simon Torney and Jules Townshend, *Thinkers from Critical Theory to Post-Marxism*, (London: SAGE Publications Ltd, 2006), p. 5.

- ปัญหาของประชาธิปไตย ในงานของมาร์กซ์และเอนเงิลส์ ที่มีชื่อว่า *The Communist Manifesto* ได้กล่าวถึงชัยชนะในการต่อสู้ของประชาธิปไตย ในเชิงการปฏิบัติทางการเมือง ผู้มีสกุลความคิดแบบมาร์กซ์เพียงเป็นผู้กระจายข่าว ทฤษฎีการปลดปล่อยมนุษย์จากการถูกครอบงำจะนำไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงและปรับความแตกต่างของคุณค่า รวมไปถึงอัตลักษณ์ต่างๆ ได้อย่างไร หากกล่าวโดยเฉพาะเจาะจงแล้ว เราจะแน่ใจได้อย่างไรว่าคอมมิวนิสต์ในอนาคตนั้นจะเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ เพราะแท้จริงแล้ว วิธีปฏิบัติของผู้มีสกุลความคิดแบบมาร์กซ์ก็เหมือนสิ่งเหล่านี้อย่างชัดแจ้ง และแน่นอนว่าผู้มีสกุลความคิดแบบหลังมาร์กซ์นั้นย่อมค้นหาจุดอ่อนของสังคมนิยมที่ได้เกิดขึ้นแล้วในโลกของความเป็นจริง²⁰³

จากที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาผ่านวิทยานิพนธ์ฉบับนี้พบว่า การยอมรับว่าสกุลความคิดแบบมาร์กซ์ เป็นหนทางเดียวในการใช้เพื่อพิจารณาเกี่ยวกับเศรษฐกิจ และสังคม เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ในบริบทปัจจุบันซึ่งความขัดแย้งนั้นมีอยู่ในหลากหลายมิติ เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นย่อมไม่ใช่เพียงด้านเดียวตายตัว สิ่งที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้พบจากการศึกษาเปรียบเทียบนักวิชาการสกุลความคิดแบบหลังมาร์กซ์ทั้งสองท่าน คือ การยอมรับในการวิเคราะห์ทางด้านจิตใจของผู้คนในสังคมที่อยู่ในระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ซึ่งบทสังเคราะห์ที่ได้ อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์การเมืองแบบใหม่ คือ การยอมรับการพิจารณาในมิติทางด้านจิตใจ โดยใช้วิธีการทางจิตวิเคราะห์สายลาก็อง

4.2 สรุปการเปรียบเทียบการวิเคราะห์วิกฤตเศรษฐกิจทุนนิยม

ของอแลง บาติเย กับสลาวย ชีเชค

จากการศึกษาเปรียบเทียบการวิเคราะห์วิกฤตเศรษฐกิจทุนนิยมของอแลง บาติเย กับสลาวย ชีเชค ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำสิ่งที่ได้จากการศึกษาออกเป็นตารางสรุปได้ดังนี้

²⁰³Ibid., pp. 5-6.

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความคิดของอแลง บาติยู กับสลาวย ชีเซค

ความคิดในมิติต่าง ๆ	อแลง บาติยู (Alain Badiou)	สลาวย ชีเซค (Slavoj Žižek)
ปรัชญา/วิธีวิทยา	<ol style="list-style-type: none"> 1. จิตวิเคราะห์สายลาก็อง-องค์ประธาน (subject) ตามแนวทางปรัชญาของบาติยู ที่ได้รับอิทธิพลจากจิตวิเคราะห์สายลาก็อง 2. คณิตศาสตร์ คือ ภาววิทยา 3. เสนอวิภาษวิธีแห่งการยอมรับ (affirmative dialectics) 4. ความคิดเรื่องละครเกี่ยวกับความไร้สาระ (Theatre of Absurd) ของเบคเกตต์สู่ มโนทัศน์เรื่องเหตุการณ์ (event) ของบาติยู 	<ol style="list-style-type: none"> 1. จิตวิเคราะห์สายลาก็อง-องค์ประธานที่พัฒนาจากมโนทัศน์เรื่ององค์ประธานที่แยกออก (split subject) ตามแนวทางของจิตวิเคราะห์สายลาก็อง 2. สมานวัตตนิยมวิภาษวิธี (dialectical materialism) และเสนอมโนทัศน์เรื่อง absolute recoil

<p>การวิเคราะห์วิกฤต เศรษฐกิจทุนนิยม</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. มองว่าวิกฤตทุนนิยมเปรียบเสมือนภาพยนตร์แห่งความหายนะ 2. ทุนนิยมก่อให้เกิดระบบการปกครองอันโหดร้ายเชิงสัญลักษณ์ หรือที่มาร์กซ์เรียกว่า the icy water of egotistical calculation 3. มองว่าเงินเป็นรูปสัญลักษณ์ (Master-Signifier) 4. ไม่เห็นด้วยกับระบบของฝ่ายซ้ายแบบดั้งเดิมที่ยึดถือวิภาษวิธีแบบสุดขั้ว และเสนอเรื่องการวิพากษ์เหตุผลของฝ่ายซ้ายอันบริสุทธิ์ (critique of pure leftist reason) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เสนอเรื่องความขัดแย้งต่างๆ ที่เป็นจริง (Real) ของการต่อสู้ทางชนชั้น 2. มุ่งพิจารณาเรื่องความสำราญใจส่วนเกิน (surplus-enjoyment) ของผู้คนในระบบทุนนิยม 3. พิจารณาการผลิตซ้ำตัวตน-การปฏิบัติ อันเกี่ยวข้องกับเรื่ององค์ประธานแห่งการปฏิบัติ 4. มองว่าเสรีภาพนั้นไม่เคยเป็นเสรีภาพที่แท้จริงในระบบทุนนิยม 5. พิจารณาว่า การวิเคราะห์เศรษฐกิจการเมืองต้องออกจากวังวนของการเมืองแห่งการปฏิบัติของฝ่ายซ้ายแบบดั้งเดิมที่แบ่งความขัดแย้งออกเป็นคู่ตรงข้าม
--	--	---

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า ทั้งบาติเยและซิเซค ต่างได้รับอิทธิพลความคิดจากจิตวิเคราะห์สายลาก็อง เพื่ออธิบายถึงมิติทางด้านจิตใจของผู้คนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทั้งสองท่านมุ่งพิจารณาไปที่เรื่องขององค์ประธาน และความเป็นไปได้ในการสร้างสรรค์สัญลักษณ์ที่มุ่งไปสู่ความยุติธรรมและเสรีภาพที่แท้จริง จากการศึกษาพบว่าบาติเยมองว่าเงินเป็นรูปสัญลักษณ์หลัก ส่วนซิเซคมองเรื่องความสำราญใจส่วนเกินของผู้คน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าทั้งสองท่านมองปัญหาของระบบทุนนิยมไปในทิศทางเดียวกัน คือ ระบบทุนนิยมก่อให้เกิดความโหดร้ายเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้คนในสังคม โดยที่ทั้งสองท่านเสนอข้อเสนอเพื่อให้ออกจากวังวนข้อเสนอของฝ่ายซ้ายแบบดั้งเดิมที่ยึดถือวิภาววิธีอย่างสุดขั้ว และไม่เห็นด้วยกับการแบ่งความขัดแย้งโดยการลดรูปออกเป็นคู่ตรงข้าม สิ่งที่ได้จากการศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ คือ การนำเอาจิตวิเคราะห์สายลาก็องเข้ามาร่วมกับสัญลักษณ์แบบมาร์กซ์ในการพิจารณาเกี่ยวกับเศรษฐกิจและการเมืองดังที่ได้กล่าวมา

4.3 บทสังเคราะห์: จิตวิเคราะห์สายลาก็องกับสัญลักษณ์แบบมาร์กซ์

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าบทสังเคราะห์ที่ได้จากการศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ คือ การอธิบายความเชื่อมโยงจิตวิเคราะห์สายลาก็องกับสัญลักษณ์แบบมาร์กซ์ ซึ่งเป็นการกลับไปพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วนทางกระบวนการของจิตใจ อันได้รับอิทธิพลจากความสัมพันธ์ต่างๆ ของผู้คนในสังคม (social relation) ผ่านภาษาและสัญลักษณ์ต่างๆ โดยดูสิ่งที่เกิดขึ้นและเป็นผลในระดับของอัตวิสัย เป็นเบื้องต้น เราอาจกล่าวได้ว่าเป็นการอธิบายในเรื่องของการปฏิเสธ (negation) ซึ่งลาก็องได้รับจากความคิดแบบ Hegelian Triad และนำไปสู่การพิจารณาสิ่งที่เกิดขึ้นกับส่วนของจิตไร้สำนึก ด้วยจารีตทฤษฎีในแบบมนุษยนิยมทางเศรษฐศาสตร์การเมือง รวมไปถึงการทำทฤษฎีดังกล่าวให้มีการเคลื่อนไหวและต่อสู้กับโครงสร้างในขอบเขตของทฤษฎีดังกล่าวด้วย โดยเสนอมนทัศน์ เช่น ภาพฝันบำบัดอารมณ์ (fantasy) ที่ว่า “องค์ประธานได้สร้างประสบการณ์ให้กับตัวเอง ในฐานะที่ก่อความปรารถนาให้กับองค์ประธาน” เป็นเพราะว่าตัวมันเองกำลังหาทางออกให้กับการแก้ปัญหาเรื่องความปรารถนาของตัวเององค์ประธานเอง โดยการเตรียมเหตุผลแห่งความไม่พึงพอใจให้²⁰⁴ เนื่องจากภาพฝันบำบัดอารมณ์นี้เองที่เป็นตัวที่คอยจัดการความปรารถนาในกระบวนการทำงานของสังคม ที่สำคัญ คือ เรื่องความขัดแย้งในทางเศรษฐศาสตร์ (economics conflicts) ซึ่งเป็นการถอดรหัสในการอ้างอิงสารัตถะแห่งความเป็นมนุษย์ในการพิจารณาเกี่ยวกับความโลภ (greed)

²⁰⁴ Todd McGowan, *The Real Gaze: Film Theory After Lacan*, (Albany: Suny Press, 2007), p. 24.

ประเด็นที่สำคัญในการพิจารณาทางเศรษฐศาสตร์การเมืองแบบมาร์กซ์ คือ เรื่องของการเป็นปฏิปักษ์กันทางชนชั้น (class antagonism) ซึ่งผลประโยชน์ของชนชั้นนำ (ruling class) นั้นกลายเป็นโครงสร้างหลักในการผลิตซ้ำ (reproduction) การสะสมทุน (capital accumulation) วิกฤตทางเศรษฐศาสตร์ จึงถูกทำความเข้าใจในฐานะที่เป็นภาพแห่งความต่อเนื่องของการผลิตซ้ำ ดังนั้นการกล่าวถึงเรื่องการเป็นปฏิปักษ์กันทางชนชั้น ณ ที่นี้ คือ การอธิบายผ่านการสนับสนุนงานของมาร์กซ์ด้วยการรวมเข้าด้วยกันกับข้อเสนอของจิตวิเคราะห์สายลาก็อง ซึ่งซิเซคได้อธิบายถึงเรื่องนี้ว่า “ไม่มีความสัมพันธ์ใดๆ ทางชนชั้น”²⁰⁵ (there is no class relation) โดยที่เขาได้ความคิดมาจากคำกล่าวของลาก็องที่ว่า “ไม่มีความสัมพันธ์ใดๆ ระหว่างเพศ”²⁰⁶ (there is no sexual relationship) หากเราทำการพิจารณาจากคำว่า ‘วิกฤต’ ซึ่งเป็นรูปสัญลักษณ์หลัก (master signifier)²⁰⁷ เชื่อมกับเรื่องของสิ่งจริง (the Real)²⁰⁸ รวมไปถึงรูปแบบความสัมพันธ์ต่างๆ ที่มีกับสิ่งจริง²⁰⁹ เราสามารถพิจารณาวิกฤตทุนนิยมผ่านจิตวิเคราะห์สายลาก็องได้จากภววิทยาของวิกฤต (ontology of crisis) ซึ่งถือเป็นการวิพากษ์ทุนนิยมร่วมสมัย²¹⁰ โดยอาศัยทฤษฎีเรื่องวาทกรรมในแบบของลาก็อง ที่ปรากฏในงานช่วงปี 1960s ของเขา ส่วนความเห็นทางภววิทยานั้น พบได้ในส่วนของวิภาษวิธีแบบ

²⁰⁵ Ceren Özselçuka and Yahya M Madra, Enjoyment as an economic factor: Reading Marx with Lacan, in *Subjectivity* 3, 323-347 (2010), p. 16.

²⁰⁶ Ibid., p. 18.

²⁰⁷ Gil Caroz, Moments of Crisis, The New Lacanian School of Psychoanalysis Congress 2015.

<http://www.amp-nls.org/page/gb/170/the-congress>

²⁰⁸ (the) Real หมายถึงความจริงที่ปรากฏเป็นทางการไม่ได้ ถ้าหาก Symbolic หมายถึงสัญลักษณ์ที่ปรากฏผ่านภาษาที่เป็นทางการ เช่นเพลงชาติ บทสวดมนต์ บทรำลึกบุญคุณ ฯลฯ (the) Real จะหมายถึงความจริงที่คนบางกลุ่มเลือกที่จะไม่รับอารยธรรมที่เป็นทางการเหล่านี้ (the) Real สื่อถึงความคิดจริงของพวกคนไม่รับอารยธรรมซึ่งเป็นความจริงที่ปรากฏเป็นทางการไม่ได้ เพราะถ้า (the) Real เป็นทางการได้จริง สังคมจะต้องมีบทเพลงไม่รักชาติ-เพื่อคนไม่รักชาติ และจะต้องมีบทสวดต่อด้านศาสนา-เพื่อคนไม่เอาศาสนา ฯลฯ ดังนั้น (the) Real จึงฟ้องถึงความไม่สมบูรณ์ของภาษาที่เป็นทางการ เหตุเพราะภาษาที่เป็นทางการที่ใช้กันทุกวันนี้ ครอบคลุมไม่ถึงความคิดจริงที่ตั้งอยู่จริงของพวกคนไม่เอาอารยธรรม Symbolic แม้เป็นระเบียบแบบแผนของภาษาทางการเพื่อความมีอารยธรรม แต่ก็เป็นความขาดกลางต่อความจริง

ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน

ชฎานัท ศุภชลาศัย, *นักคิด ลาก็อง : 10 มโนทัศน์ในพรมแดนจิตวิ*

²⁰⁹ รูปสัญลักษณ์หลัก (Master-signifier) เป็นมโนทัศน์ของลาก็อง ซึ่งได้รับอิทธิพลจากโซซูร์ (Ferdinand de Saussure, 1857 –1913) นักภาษาศาสตร์เชิงโครงสร้าง (structural linguistics) และพัฒนาต่อมาให้เห็นว่าภาษาคือระบบที่ไม่ได้มีแต่ส่วนที่เป็นจริงเท่านั้น หมายความว่าภาษาเพียงแค่อ้างถึงภาษา คำแต่ละคำนั้นมีความแตกต่างกันเพียงเพราะว่าพวกมันไม่ใช่คำอื่นๆ ตัวอย่างเช่น ความหมายต่างๆ ของคำในพจนานุกรม เมื่อใดก็ตามที่ใครสักคนได้พบคำนิยามที่ยินทรานในความหมายนั้นๆ ห่วงโซ่ของรูปสัญลักษณ์ (chain of signifiers) จะถูกระงับโดยสัญลักษณ์อ้างอิงหลักด้วยความหมายนั้นๆ ทันที (ผู้วิจัย)

ซิเซคได้ยกตัวอย่างเกี่ยวกับรูปสัญลักษณ์หลัก ที่ระบุตัวตนแทนที่รูปสัญลักษณ์ (signifier) อื่นๆ โดยที่ซิเซคได้อ้างถึงมโนทัศน์ของมาร์กซ์ ในเรื่องลัทธิบูชาสินค้า (commodity fetishism) ไว้อย่างน่าประทับใจว่า

“เงินได้อ้างอิงถึงมูลค่าดังกล่าวของบรรดาสินค้าอื่นๆ ความคิดในส่วนที่ว่าเงินจำนวนเท่าใดที่จะสามารถรับสินค้าออกไปได้,นั่นหมายความว่า เงินเป็นสินค้าที่กลายมาเป็นการอ้างอิงตัวเอง.เงินกลายเป็นมูลค่าที่แสดงความหมาย (signify) ของเงิน, แทนที่จะเป็นจำนวน x ของมูลค่าสินค้า.....และบรรดาสินค้าอื่นๆ กลายมาเป็นมูลค่าที่แสดงความหมายของเงิน”

ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน

Adam Kotsko, *Zizek and Theology*, (New York: T&T Clark, 2008), p. 30.

²¹⁰ Heiko Feldner, Fabio Vighi, *Critical Theory and the Crisis of Contemporary Capitalism*, (New York: Bloomsbury Academic), p. 3.

ลาก็อง (Lacanian dialectics)²¹¹ กล่าวคือเราสามารถตีกรอบความคิดในการอธิบายผ่านภาคปฏิเสธ (negativity) ที่ถูกกำหนดโดยความสำราญเหนือกว่าปกติ (Jouissance) ตามแนวทางของ เศรษฐศาสตร์การเมือง โดยการกลับไปยังพื้นฐาน คือ ผลประโยชน์ของมนุษย์ และทำเรื่อง ผลประโยชน์ของมนุษย์ให้เป็นเรื่องของการเมืองที่มีส่วนสัมพันธ์กับเศรษฐศาสตร์ หากแต่ต่างกันตรงที่ เศรษฐศาสตร์การเมืองในแบบของมาร์กซ์ดั้งเดิมนั้น การพิจารณาจะมุ่งไปที่การปฏิเสธ ที่เกิดจากความขัดแย้งทางชนชั้น (class antagonism) ซึ่งเกิดจากคู่ตรงข้ามของการปฏิบัติ (binary antagonism) ส่วนในจิตวิเคราะห์สายลาก็องนั้นกล่าวได้ว่าถูกนำมาพัฒนาต่อในงานวิชาการของ ชิเซ็ค ซึ่งชี้เข้คมองรูปแบบชนชั้นอย่างเป็นรูปธรรม คือ ที่การผลิตและแรงงานส่วนเกิน²¹²

4.4 ข้อเสนอแนะเรื่องการเมืองการทบทวนและตีความ ความคิดคอมมิวนิสต์ในแบบใหม่ผ่านปรัชญา

If there is to be a rebirth of History, it will not come from the barbaric conservatism of capitalism and the determination of all state apparatuses to maintain its demented pattern. The only possible reawakening is the popular initiative in which the power of an Idea will take root.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

Alain Badiou
The Rebirth of History

จากการศึกษาเปรียบเทียบความคิดของนักวิชาการสกุลความคิดแบบหลังมาร์กซ์ทั้งสองท่าน คือ อแลง บาดิยู กับสลาวย ชิเซ็ค ผู้วิจัยพบว่าทั้งสองท่านมีความคิดที่แตกหักออกจากวิธีการวิเคราะห์เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ของผู้มีสกุลความคิดแบบมาร์กซ์ในแบบดั้งเดิม สิ่งที่เห็นได้ชัดประการหนึ่ง คือ การออกจากวงจรของการมองปัญหาโดยการนำสกุลความคิดแบบมาร์กซ์ไปอิงกับความ เป็นวิทยาศาสตร์ โดยที่ทั้งสองท่านให้ความสำคัญกับปรัชญา, จิตวิเคราะห์สายลาก็อง โดยเฉพาะในเรื่องของความคิด และความรู้สึกนึกคิดของผู้คนในสังคม ที่มีศักยภาพในการสร้าง

²¹¹ Ibid., p. 3.

²¹² Ceren Özselçuka and Yahya M Madra, Enjoyment as an economic factor: Reading Marx with Lacan, in *Subjectivity* 3, 323-347 (September 2010), p. 18.

ประวัติศาสตร์และเรื่องเล่าเชิงสัญลักษณ์ในแบบใหม่ ซึ่งแน่นอนว่าการเปิดออกถึงมิติในการวิเคราะห์ทางด้านจิตใจผ่านจิตวิเคราะห์สายลากีอง เป็นการผลักดันประเด็นมิติที่เกี่ยวกับอัตวิสัย ให้เป็นส่วนสำคัญในการวิเคราะห์ การผลักดันการวิเคราะห์ดังกล่าวให้มีความสำคัญขึ้น เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการแตกหักออกจากความคิดแบบวิทยาศาสตร์ ที่มองว่าจิตวิเคราะห์นั้นมีความเป็นศาสตร์อ่อน หรืออาจกล่าวได้จากมุมมองระเบียบวิธีวิทยาในการศึกษาที่เคร่งครัดตามแบบวิทยาศาสตร์ ว่าเป็นศาสตร์ของปัจเจกบุคคล ที่เน้นหนักไปทางการตีความด้วยความรู้สึกร่วมตัว อันยอมรับว่าจะมีความเป็นภววิสัยได้ยากยิ่ง แต่ในทางกลับกันแล้วนักวิชาการทั้งสองท่านที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ต้องการเปรียบเทียบ มองว่านับตั้งแต่ที่ฝ่ายซ้ายประสบกับความล้มเหลว สิ่งที่ต้องกลับมาพิจารณาเป็นเบื้องต้นคือ เรื่องของความคิดคอมมิวนิสต์ ผ่านการพิจารณาทางปรัชญา และดังที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้นของวิทยานิพนธ์แล้วว่าบุคคลที่ยังคงยืนยันในการสมานความคิดแบบคอมมิวนิสต์อย่างยิ่งยวด คือ อแลง บาติยู ดังที่ปรากฏแล้วว่าข้อบทความของเขาอังกฤษ คือ *The Idea of Communism* ถูกนำไปใช้เป็นชื่องานประชุมในปี ค.ศ. 2009 ที่ลอนดอน ประเทศอังกฤษ และอาจกล่าวได้ว่าความคิดของบาติยูนั้นส่งอิทธิพลอย่างยิ่งต่อความคิดของซีเซ็ค ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าข้อเสนอของบาติยูที่กลับไปพิจารณาเกี่ยวกับปรัชญา จะนำไปสู่ข้อเสนอในการเปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่ความยุติธรรมที่มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจะทำการอภิปรายเกี่ยวกับข้อเสนอของบาติยูต่อไปข้างหน้า

4.4.1 ข้อเสนอในการค้นหาภาพลักษณ์ของความเป็นไปได้แห่งการปฏิวัติในแบบใหม่

4.4.1.1 ความปรารถนา 4 มิติ ทางปรัชญาของอแลง บาติยู

สำหรับบาติยูแล้วการกลับไปสู่เรื่องของความปรารถนา คือ การกลับไปพิจารณาร่วมกับปรัชญาซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเสนอภาพลักษณ์ของความเป็นไปได้แห่งการปฏิวัติในแบบใหม่ ซึ่งการสืบค้นในเชิงปรัชญาครั้งนี้ เริ่มต้นขึ้นภายใต้ธงของบทกวี ดังนั้นจึงเป็นการกลับไปประลึกถึงจุดเชื่อมต่อระหว่าง บทกวีกับปรัชญา ดังที่ปรากฏในงานที่มีชื่อว่า *Infinite Thought* (2005) ความว่า

อาร์เธอร์ รีมบอด (Jean Nicolas Arthur Rimbaud, 1854–1891) ได้แสดงถึงท่าทีที่แตกต่าง ว่าปรัชญาเป็นสิ่งที่เหมือนกับการปฏิวัติทางตรรกะ (logic revolt) ปรัชญานั้นทำให้ความคิดต่อต้านความอยุติธรรม ต่อต้านสภาวะอันบกพร่องของโลกและชีวิต ตราบจนบัดนี้ ความคิดที่ต่อต้านความอยุติธรรม ได้ปกป้องให้การโต้แย้งและความเป็นเหตุเป็นผลยังคงอยู่ และท้ายที่สุด คือ ทำให้เกิดข้อเสนออันเป็นตรรกะในแบบใหม่

สเตฟาน มาลลาร์เม (Stephane Mallarme, 1842–1898) ได้กล่าวไว้ว่า ความคิดทั้งหมดนั้นก่อให้เกิดสิ่งเปรียบเสมือนการทอยพนันโดยใช้ลูกเต๋า สำหรับบาติยูแล้ว มันดูราวกับว่าสูตรอันยากที่

จะเข้าใจนี้ได้กำหนดตัวปรัชญา นั้นเป็นเพราะว่าปรัชญาได้เสนอให้คิดถึงความเป็นสากล (universal) อันเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การคิด จนถึงขณะนี้ มันได้กลายเป็นรากฐานของความรับผิดชอบ เป็นความรับผิดชอบต่อที่เป็นความเสี่ยง หรือเหมือนกับการวางเดิมพัน

วิธีการเชิงกวีของทั้งสองท่านดังที่ได้กล่าวมานี้ ได้เข้ายึดกุมความปรารถนา (desire) ทางปรัชญา พื้นฐานของความปรารถนาทางปรัชญานั้นให้ข้อเสนอถึงมิติของการปฏิวัติ (revolt) ไม่มีปรัชญาใดๆ ที่จะเกิดมีขึ้นได้โดยปราศจากความไม่พึงพอใจทางความคิดในการเผชิญหน้ากับโลกอย่าง ที่มันเป็น และความปรารถนาในทางปรัชญานั้นได้รวมเอาเรื่องของตรรกะ (logic) เอาไว้แล้วด้วย แน่แน่นอนว่ามันคือความเชื่อในพลังแห่งการโต้แย้ง ความเชื่อในพลังของเหตุผล นอกจากนั้นแล้วความปรารถนาทางปรัชญายังมีส่วนเกี่ยวข้องกับความเป็นสากล ปรัชญาได้จัดวางมวลมนุษยชาติในฐานะ การมีอยู่ (being) หากกล่าวทางความคิดแล้ว สามารถนับได้ตั้งแต่การคาดการณ์ทางความคิดของ มวลมนุษยชาติ และท้ายที่สุดแล้ว ปรัชญานั้นได้นำมาซึ่งความเสี่ยง (risk) การคิดปรัชญานั้นย่อมเป็น การตัดสินใจในการสนับสนุนมุมมองต่างๆ ที่เป็นอิสระ ความปรารถนาทางปรัชญานั้นมีด้วยกัน 4 มิติ คือ การปฏิวัติ, ตรรกะ, ความเป็นสากล และความเสี่ยง

บาดิยูมองว่า ในโลกร่วมสมัย โลกที่พวกเราพยายามที่สุดในการคิดถึงการเปลี่ยนรูป ซึ่งต้องใช้ความพยายามถึงที่สุดเพื่อให้เกิดแรงกระตุ้นอย่างแรงกล้าบนพื้นฐานของความปรารถนา 4 มิติทาง ปรัชญา ความปรารถนาทั้ง 4 มิติดังกล่าวได้ถูกให้ความหมายโดยโลก มันค้นหาตัวของพวกมันเองด้วยการเดินทางที่ไร้แสงสว่าง ยากแก่การค้นหาซึ่งชะตากรรม (destiny) และการดำรงอยู่ (existence) ปรัชญา ซึ่งการเริ่มต้นที่มีมิติแห่งการปฏิวัตินั้นมีความสัมพันธ์กันมากที่สุด เพราะโลกของพวกเรานั้น ไม่ได้ถูกรวมเข้าด้วยกันกับเรื่องของการปฏิวัติ สิ่งที่เป็นเหตุผลนั้นมีอยู่ 2 ประการ คือ ประการแรก โลกใบนี้ได้สร้างกฎให้กับตัวของมันเองอย่างเป็นอิสระ มันได้แสดงตนในฐานะโลกที่เป็นอิสระอย่าง แท้จริง หากกล่าวในทางกลับกันแล้ว มันคือการสร้างความเป็นทาส หรือการทำลายล้าง เหตุผล ประการที่สอง ในโลกใบนี้ เสาหลักแห่งอิสรภาพได้ถูกทำให้เป็นมาตรฐาน และได้ถูกทำให้กลายเป็น ธุรกิจ โลกได้ถูกทำให้เป็นหน่วยเดียวกันทางการเงิน และด้วยการที่ถูกทำให้ประสบผลเช่นนั้นเองที่ทำให้โลกเกิดการปฏิวัติ เพื่อนำพาไปสู่อิสระเสรี อย่างไรก็ตาม มันไม่ได้รับรองพวกเราถึงประโยชน์จากการปลดปล่อยสู่ความอิสระนี้ อันเนื่องมาจากการได้รับประโยชน์ดังกล่าว ได้เข้ารหัสอยู่ในความเป็นจริงเรียบร้อยแล้ว²¹³ นี่คือเหตุผลที่ว่า เพราะเหตุใดโลกใบนี้ จึงมีการใช้อำนาจกดดันอย่างแรงกล้าเพื่อต่อต้านความคิดอันแท้จริง เพราะการครุ่นคิดเกี่ยวกับความคิดดังกล่าวนี้ สามารถนำพาไปสู่การไม่ คล้อยตามหรือการปฏิวัติ²¹⁴

²¹³ Alain Badiou, *Infinite Thought*, (London: Continuum, 2005), pp. 29-30.

²¹⁴ Ibid., p. 30.

อีกประการที่สำคัญในการค้นหาภาพลักษณ์ของความเป็นไปได้แห่งการปฏิวัติในแบบใหม่นั้น บาดิเยียมองว่าเราสามารถพิจารณาถึงเงื่อนไขต่างๆ ในการเปลี่ยนแปลง หรือบริบทของการเปลี่ยนแปลง หากกล่าวโดยข้อเท็จจริงแล้ว คำถามเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง คือ คำถามที่ว่า การเปลี่ยนแปลง หรือไม่เปลี่ยนแปลงนั้นอยู่ในพื้นที่ที่เฉพาะเสมอ และเป็นคำถามเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของการเปลี่ยนแปลงระดับโลก หรือการเปลี่ยนแปลงในส่วนทั้งหมด และคำถามที่ว่าอะไร คือ เราจะใช้ชื่อพื้นที่ (place) ในการเปลี่ยนแปลงนั้นว่าอะไร รวมไปถึงคำถามที่ว่า การเปลี่ยนแปลงนั้นจะเริ่มปรากฏขึ้น ณ ที่แห่งใด สิ่งเหล่านี้เป็นคำถามที่ยากเย็นแก่การหาคำตอบ การเปลี่ยนแปลงนั้นมีความสัมพันธ์กับบางสิ่งที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง อยู่ในวิภาษวิธีระหว่างการเปลี่ยนแปลงกับสิ่งอื่น ดังนั้นระหว่างการเปลี่ยนแปลง กับสิ่งที่ไม่สามารถเคลื่อนไหวได้ ระหว่างการเปลี่ยนแปลงกับสิ่งที่แตกต่าง หรือการเปลี่ยนแปลงแบบอื่นๆ ทั้งหมดที่กล่าวมานี้เป็นคำถามที่เป็นไปได้ และเป็นคำถามที่ยากเย็นแก่การตอบเช่นเดียวกัน²¹⁵

การศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้พบว่าสิ่งที่มาร์กซ์เรียกว่า ‘the icy water of egotistical calculation’ ที่ปรากฏใน *The Communist Manifesto* ที่บาดิเยียมองว่าทุนนิยมก่อให้เกิดการระบอบการปกครองอันโหดร้ายเชิงสัญลักษณ์ ถือเป็นการแสดงถึงการมองปัญหาอย่างชัดเจนในมิติของสัญลักษณ์ (symbolic) ซึ่งการปกครองอย่างโหดร้ายเชิงสัญลักษณ์นี้ทั้งบาดิเย้และซิเชค ได้ทำการพิจารณาเชื่อมโยงเข้ากับการวิเคราะห์ตามแนวทางของจิตวิเคราะห์สายลาก็อง รวมไปถึงการเสนอในการออกจากปัญหาดังกล่าวจนถึงในระดับของจิตใจ ซึ่งมโนทัศน์ที่มีความเด่นชัดในงานของนักวิชาการทั้งสองท่าน คือ เรื่องขององค์ประธาน เนื่องด้วยบริบทปัจจุบัน เรื่องขององค์ประธานเป็นประเด็นสำคัญในโลกวิชาการทางสังคมศาสตร์และปรัชญาร่วมสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังจากที่ความคิดแบบคอมมิวนิสต์ดั้งเดิมนั้นล้าเหลว นักวิชาการผู้มีสกุลความคิดแบบมาร์กซ์ ได้หันกลับมาตั้งคำถามในเรื่องขององค์ประธาน เนื่องจากไม่ไว้วางใจในระบบการรวมศูนย์ของพรรคคอมมิวนิสต์ และบาดิเยียมองว่า เราต้องยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นในการเปลี่ยนแปลง ว่าไม่ใช่สิ่งที่ใช้ร่วมกัน (common) กับทุกๆ สิ่ง การกล่าวเช่นนี้เป็นการมองการเปลี่ยนแปลงแบบสุดขั้วของมาร์กซ์ อันเป็นการเมืองแห่งการปฏิวัติ ว่าไม่ได้เป็นสิ่งที่สามารถใช้ร่วมกันกับทุกๆ สิ่งได้ บาดิเย้ยกตัวอย่างว่า คนจนนั้นมีความปรารถนา (desire) ที่จะให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หากแต่ว่าคนรวยไม่ได้มีความปรารถนาเช่นนั้น ดังนั้นแล้วสิ่งที่สามารถอธิบายอย่างง่าย คือ ความรวยจะปฏิเสธ (negate) ความปรารถนานั้น และการเปลี่ยนแปลงจะไม่ใช่สิ่งที่สามารถใช้ร่วมกันได้²¹⁶ ในมุมมองแบบสากลแล้ว เรายอมรับได้ว่าการเปลี่ยนแปลง คือ การเปลี่ยนแปลงเพื่อทุกๆ คน ในขอบเขตทางการเมือง หากแต่เราไม่สามารถใช้ความคิดดังกล่าว

²¹⁵ Alain Badiou, *The Subject of Change: Lessons from the European Graduate School*, (New York: Atropos Press, 2013), p. 2.

²¹⁶ Ibid., p. 24.

ทำลายศัตรูของเราให้สิ้นซากได้²¹⁷ การเปลี่ยนแปลงในบริบทปัจจุบันนี้ จึงไม่ใช่การแบ่งขั้วออกเป็นคู่ตรงข้ามในแบบการต่อสู้ของฝ่ายซ้ายที่ผ่านมา ทั้งบาติยูและซิเซค มองว่าการต่อสู้แบบดั้งเดิมนั้นไม่สามารถกลับมาใช้งานได้ในบริบทปัจจุบันนี้อีกแล้ว การยอมรับในสิ่งที่เป็นอย่างนี้ หากแต่เป็นการยอมรับแบบไม่สยบยอมเพื่อรับความเป็นไปได้แบบใหม่ของการปฏิวัติ คือ ทางออกในการแก้ไขปัญหามาทางเศรษฐกิจสังคม ซึ่งสำหรับบาติยูเขามองว่าปรัชญา จะนำไปสู่การเมืองแห่งการปฏิวัติ ผ่านเงื่อนไข 4 ลักษณะ คือ วิทยาศาสตร์, การเมือง, ศิลปะ และความรัก

4.4.1.2 สี่เงื่อนไขทางปรัชญา (the four generic 'conditions' of philosophy)

ในความคิดของอแลง บาติยู

ในงานที่มีชื่อว่า *Being and Event* บาติยูไม่ได้มุ่งที่จะตอบคำถามแบบเดียวกันกับในงาน *Being and Time* ของไฮเด็กเกอร์ (Heidegger) เพราะสำหรับบาติยู 'ภววิทยา' ไม่ใช่การตั้งคำถามเกี่ยวกับความหมายของการมีอยู่ (being) แต่สำหรับเขาแล้ว มันอยู่ภายในอาณาบริเวณทางคณิตศาสตร์ และงานทางปรัชญาได้ทำหน้าที่ชี้ทางไปยังลักษณะเหตุการณ์ (event-character) ของความจริง อันขึ้นอยู่กับการวิทยาศาสตร์, ความรัก, ศิลปะ และ บทกวี²¹⁸

บาติยูเริ่มต้นด้วยการเจาะเข้าไปในความสัมพันธ์ที่ดูเหมือนขัดแย้งกันระหว่างปรัชญากับการเมืองโดยการอ้างอิงถึงสิ่งที่หลุยส์ อัลธุสเซอร์ (Louis Althusser) ผู้เป็นอาจารย์ของเขา สำหรับอัลธุสเซอร์แล้ว ต้นกำเนิดของสกุลความคิดแบบมาร์กซ์ (marxism) นั้น ไม่ใช่เรื่องที่จะกล่าวถึงได้อย่างง่ายๆ เพราะมันขึ้นอยู่กับการปฏิวัติถึง 2 ครั้ง ในสองเหตุการณ์หลักของปัญญาชน อันดับแรก คือ เหตุการณ์ทางวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะการสรรค์สร้างเกี่ยวกับความเป็นศาสตร์ของประวัติศาสตร์โดยมาร์กซ์ ที่เรียกว่า 'วัตถุนิยมประวัติศาสตร์' (historical materialism) เหตุการณ์ที่สอง คือ เกี่ยวกับปรัชญาในธรรมชาติ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการสรรค์สร้างความโน้มเอียงใหม่ในทางปรัชญาโดยมาร์กซ์ และคนอื่นๆ ที่เรียกว่า 'วัตถุนิยมทวิภาคี' (dialectical materialism) เราสามารถกล่าวได้ว่าเป็นปรัชญาแบบใหม่ที่ร้องเรียกและช่วยให้เกิดศาสตร์แบบใหม่ ดังเช่นที่ปรัชญาของเพลโต (Plato) ได้ถูกปลุกให้ตื่นโดยจุดเริ่มต้นในทางคณิตศาสตร์ หรือปรัชญาของคานท์ (Kant) ถูกปลุกให้ตื่นขึ้นโดยฟิสิกส์แบบนิวตัน ซึ่งแท้จริงแล้วทั้งหมดที่กล่าวมาไม่ได้มีอะไรที่ยากเย็นเป็นการเฉพาะ แต่ในบริบทดังกล่าวนี้ มันได้ทำให้การแสดงความคิดเห็นต่างๆ เกี่ยวกับอนาคตปรัชญานั้นมีความเป็นไปได้²¹⁹

²¹⁷ Ibid., p. 24.

²¹⁸ Mark Hewson, Heidegger, in *Alain Badiou: Key Concepts*, Ed. AJ. Bartlett and Justin Clemens, (Durham : Acumen, 2010), p. 146-147.

²¹⁹ Alain Badiou, *Philosophy for Militants*, Trans. Bruno Bosteels, (London: Verso, 2012), p. 1-2.

ดังนั้นการพิจารณาถึงข้อเท็จจริงในอนาคตของบาติยู ไม่ได้ขึ้นอยู่กับหลักการทางปรัชญาและ ไม่ขึ้นอยู่กับประวัติศาสตร์ แต่อยู่บนข้อเท็จจริงใหม่ๆ ในขอบเขตของความรู้อันไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งไม่เกี่ยวกับปรัชญาในธรรมชาติที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน ในกรณีเฉพาะ มันขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงอันเป็นส่วนหนึ่งของขอบเขตความรู้อันมีความเป็นศาสตร์ ยกตัวอย่าง เช่น ในกรณีของคณิตศาสตร์ สำหรับเพลโต, เดส์คาร์ต (Descartes) หรือไลบ์นิซ (Leibniz) พิสิกส์สำหรับคานท์, ไวท์เฮด (Whitehead) หรือพอปเปอร์ (Popper) ประวัติศาสตร์สำหรับ เฮเกล (Hegel) หรือมาร์กซ์ ชีววิทยาสำหรับนิทเช่ (Nietzsche), แบร์ซง (Bergson) หรือเดอลูซ (Deleuze)²²⁰ บาติยูกล่าวว่าเขาเห็นด้วยที่สุดกับถ้อยแถลงที่ว่าปรัชญานั้นขึ้นอยู่กับอาณาบริเวณของความรู้ที่ไม่ใช่ปรัชญา ซึ่งเขาเสนอให้เรียกว่า ‘เงื่อนไข’ (conditions) ของปรัชญา บาติยูต้องการที่จะระลึกว่าตัวเขาไม่อาจจำกัดเงื่อนไขต่างๆ ของปรัชญาให้เป็นการมาและไปสู่ความเป็นศาสตร์ ข้าพเจ้าเสนอว่าการสอดประสานอันยิ่งใหญ่ของเงื่อนไขต่างๆ อันมีส่วนเกี่ยวข้องกับสิ่งที่เป็นรูปแบบอันความแตกต่างกัน 4 ลักษณะ คือ วิทยาศาสตร์, การเมือง, ศิลปะ, ความรัก ดังนั้นงานของบาติยูจึงขึ้นอยู่กับกรณีเหล่านี้ อันเป็นมโนทัศน์แบบใหม่ ซึ่งไม่มีที่สิ้นสุด (infinite) แต่ยังคงเป็นรูปแบบใหม่ของการเมืองแห่งการปฏิวัติ (revolutionary politics) อยู่บนฐานของบทกวีอันยอดเยี่ยมโดยมอลาร์เม (Stéphane Mallarmé, 1842–1898), ริมบอด (Jean Nicolas Arthur Rimbaud, 1854–1891), เปซัว (Fernando Pessoa, 1888–1935), แมนเดลสตัดัม (Osip Emilyevich Mandelstam, 1891–1938) หรือสตีเวนส์ (Wallace Stevens, 1879–1955) อยู่บนฐานของบทร้อยแก้วในแบบเบคเกตต์ (Samuel Beckett) และเป็นรูปลักษณ์แบบใหม่ของความรักซึ่งปรากฏขึ้นในบริบททางจิตวิเคราะห์เฉกเช่นเดียวกันกับอยู่กับการปฏิรูปของคำถามต่างๆ ทั้งหมดอันเกี่ยวกับเพศและเพศสภาวะ²²¹ เรากล่าวได้ว่าอนาคตของปรัชญานั้น ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพในการปรับตัวเพื่อเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขต่างๆ ของตัวมันเอง และหากว่ามันเป็นเช่นนั้นจริง เราสามารถกล่าวได้อีกว่าปรัชญานั้นจะมาในตำแหน่งที่สอง มันจะปรากฏในแบบ *Après-Coup* หรือในผลที่ตามมาทางนวัตกรรมต่างๆ ที่ไม่ใช่ในเชิงปรัชญา²²²

ท้ายที่สุดนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการกลับไปพิจารณาถึงมิติทางด้านจิตใจผ่านปรัชญา และจิตวิเคราะห์สายลากีองของนักวิชาการทั้งสองท่านที่งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งทำการเปรียบเทียบในการวิเคราะห์วิกฤตเศรษฐกิจทุนนิยม คือ อแลง บาติยู และสลาวอย ชิเชค สามารถแสดงให้เห็นถึงบทสังเคราะห์ที่นำไปสู่เศรษฐศาสตร์การเมืองแนวใหม่ ที่เปิดออกถึงการวิเคราะห์มิติทางอัตวิสัยและสหอัตวิสัยของผู้คนที่ดำรงอยู่ในระบบทุนนิยมได้อย่างเปิดกว้างมากยิ่งขึ้นในบริบทของเศรษฐกิจและการเมืองในปัจจุบัน หากแต่การเปิดออกถึงบทสังเคราะห์ดังกล่าวก็อาจถูกตั้งคำถามได้ว่า

²²⁰ Ibid., p. 2.

²²¹ Ibid., pp. 2-3.

²²² Ibid., p. 3.

การมุ่งเน้นการวิเคราะห์ทางปรัชญาและจิตวิเคราะห์ของนักวิชาการทั้งสองท่าน จะนำไปสู่ความเป็น
ศาสตร์ของปัจเจกบุคคลเพียงเท่านั้นหรือไม่ หรือท้ายที่สุดเราอาจต้องกลับไปทบทวนสิ่งที่มาร์กซ์ได้
กล่าวไว้ใน *Theses On Feuerbach* (1845) ว่า

“The philosophers have only interpreted the world, in various ways; the point is to
change it”

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

ชญาณ์ทัต ศุภชลาศัย, ผ้าคัส ลากีอง : 10 มโนทัศน์ในพรมแดนชีวิต, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ text, 2555).

ทวีป วรติลก, ปรัชญาว่าด้วยความแปลกแยก, พิมพ์ครั้งที่2, (กรุงเทพฯ: มุลนิธิเด็ก, 2545).

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, รื้อถอนการพัฒนาความยั่งยืนทางนิเวศและความยุติธรรมทางสังคม: บทวิพากษ์เศรษฐศาสตร์การเมือง, (ชลบุรี: กลุ่มเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา, 2555), หน้า 193-194.

ลักษณะวัต ปาละรัตน์, ญาณวิทยา (ทฤษฎีความรู้), (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, พิมพ์ครั้งที่1, 2552).

ภาษาอังกฤษ

Ammer, Christine. The Facts on File Dictionary of Music, (New York: Facts on File, 2004).

Badiou, Alain. Being and Event, Oliver Feltham trans., (London: Continuum, 2005).

Badiou, Alain. Communist Hypothesis, (London: Verso, 2010).

Badiou, Alain and Finkielkraut, Alain. Confrontation: A Conversation with Aude Lancelin, (Cambridge: Polity, 2014).

Badiou, Alain and Milner, Jean-Claude. Controversies: Politics and Philosophy in our Time, (Cambridge: Polity, 2014).

Badiou, Alain. Ethics: An Essay on the Understanding of Evil, (London: Verso, 2002).

Badiou, Alain. The Idea of Communism, in The Idea of Communism, Ed. Costas Douzinas and Slavoj Žižek, (London: Verso, 2010).

Badiou, Alain. The Subject of Change: Lessons from the European Graduate School, (New York: Atropos Press, 2013).

Badiou, Alain. Infinite Thought, (London: Continuum, 2005).

Badiou, Alain and Roudinesco, Élisabeth. Jacques Lacan, Past and Present: A Dialogue, trans. Jason E. Smith, (New York: Columbia University Press, 2014).

Badiou, Alain. Metapolitics, (London: Verso, 2005).

Badiou, Alain. Logics of Worlds: Being and Event II, (London: Continuum, 2008).

Badiou, Alain. On Beckett, trans. Alberto Toscano, (Clinamen Press: Manchester, 2003).

Badiou, Alain. Philosophy and the Event, (Cambridge: Polity, 2013).

- Badiou, Alain and Engelmann, Peter. Philosophy and the Idea of Communism: Alain Badiou in conversation with Peter Engelmann, (Cambridge: Polity, 2015).
- Badiou, Alain. Philosophy for Militants, Trans. Bruno Bosteels, (London: Verso, 2012).
- Badiou, Alain. Second Manifesto for Philosophy, (Cambridge: Polity, 2011).
- Badiou, Alain. Theory of the Subject, (New York: Continuum, 2009).
- Besana, Bruno. Alain Badiou: Key Concepts, Ed. AJ. Bartlett and Justin Clemens, (Durham: Acumen, 2010).
- Bosteels, Bruno. Badiou and Politics, (Durham & London: Duke University Press Books, 2011).
- Bosteels, Bruno. The actuality of communism, (London and New York: Verso, 2011).
- Castoriadis, Cornelius. World in Fragments: Writings on Politics, Society, Psychoanalysis, and the Imagination, (California: Stanford University Press, 1997).
- Cannell, Juliet flower mac. Stage Left: A Review of Contingency, Hegemony, Universality: Contemporary Dialogues on the Left, in Umbr(a): Polemos, (New York: Center for the Study of Psychoanalysis and Culture, 2011).
- Cowley, Chris. Economics, in The Žižek Dictionary, Ed. Rex Butler, (Durham: Acumen, 2014)
- Dean, Jodi. The Communist Horizon, (London: Verso, 2012).
- Evans, Dylan. An Introductory Dictionary of Lacanian Psychoanalysis, (London and New York: Routledge, 1996).
- Feldner, Heiko and Vighi, Fabio. Critical Theory and the Crisis of Contemporary Capitalism, (New York: Bloomsbury Academic).
- Fink, Bruce. The Lacanian Subject: Between Language and Jouissance, (Princeton: Princeton University Press, 1995).
- Fisher, Mark. Capitalist Realism: Is there no alternative?, (Hants: Zero Books, 2009).
- Felluga, Dino Franco. Critical Theory: The Key Concepts, (New York: Routledge, 2015).
- Heidegger, Martin. "What is Metaphysics?", in Martin Heidegger: Basic Writings, ed. David Farrell Krell} (Oxon and New York: Routledge, 2004).
- Gibson, Andrew. Beckett and Badiou: The Pathos of Intermittency, (Oxford University Press: USA, 2007).

- Hewson, Mark. Heidegger, in Alain Badiou: Key Concepts, Ed. AJ. Bartlett and Justin Clemens, (Durham: Acumen, 2010).
- Kotsko, Adam. Žižek and Theology, (New York: T&T Clark, 2008).
- Lacan, Jacques. Écrits, Trans. Bruce Fink, (New York: Norton & Company, 2006).
- Lacan, Jacques. The Seminar of Jacques Lacan: The Four Fundamental Concepts of Psychoanalysis, Ed. Jacques-Alain Miller, Trans. Alan Sheridan, (New York: W. W. Norton & Company, 1998).
- Lacan, Jacques. The Seminar of Jacques Lacan, (Book XVII) The Other Side of Psychoanalysis (New York and London: Norton, 2007).
- Lacan, Jacques. The Seminar of Jacques Lacan Book III (1955-1956) The Psychoses, Trans. Russell Grigg, (London and New York: W.W. Norton Press, 1997).
- Laclau, Ernesto and Mouffe, Chantal. Hegemony and Socialist Strategy: Towards a Radical Democratic Politics, (London: Verso, 2001).
- Magee, Glenn Alexander. The Hegel Dictionary, (New York: Continuum International Publishing Group, 2010).
- Marazzi, Christian. The Violence of Financial Capitalism, in Crisis in the Global Economy: Financial Markets, Social Struggles, and New Political Scenarios, Ed. Andrea Fumagalli, Ed. Sandro Mezzadra, Trans. Jason Francis Mc Gimsey, (Los Angeles: Semiotext(e), 2010).
- McGowan, Tod. Hegel as Marxist: Žižek's Revision of German Idealism, in Žižek Now: Current Perspectives in Žižek Studies, (Cambridge: Polity, 2013).
- McGowan, Todd. The Real Gaze: Film Theory After Lacan, (Albany: Suny Press, 2007).
- McMillan, Chris. Capitalism, in The Žižek Dictionary, Ed. Rex Butler, (Durham: Acumen, 2014).
- Noys, Benjamin. Badiou's Fidelities: Reading the Ethics, in Communication & Cognition Vol. 36, Nr. 1 - 2 (2003).
- Meszaros, Istvan. The Power of Ideology: Updated Edition, (London: Zed Books, 2005).
- Samuel Beckett, Samuel Beckett: The Critical Heritage, (New York: Routledge, 1999).
- Miller, Jacques-Alain. The Economics of Jouissance, in Lacanian Ink 38, (New York: Lacanian Ink, 2011).

- Parker, Ian. Lacanian Psychoanalysis: Revolutions in Subjectivity, (East Sussex: Routledge, 2011).
- Pluth, Ed. Badiou: A Philosophy of the New (Key Contemporary Thinkers), (Cambridge and Malden: Polity Press, 2010).
- Pluth, Ed. Signifiers and Acts Freedom in Lacan's Theory of the Subject, (New York: State University of New York Press, 2007).
- Rabaté, Jean-Michel. Philosophizing with Beckett, in A Companion to Samuel Beckett, Ed. S. E. Gontarski, (Wiley-Blackwell: UK, 2010).
- Ridpath, Ian. A Dictionary of Astronomy, (New York: Oxford University Press, 1997).
- Schroeder, Jeanne Lorraine. The Four Lacanian Discourses: or Turning Law Inside Out, (New York: Routledge, 2008).
- Tormey, Simon and Townshend, Jules. Thinkers from Critical Theory to Post-Marxism, (London: SAGE Publications Ltd, 2006).
- Vighi, Fabio and Fender, Heiko. From subject to politics: The Žižekian field today, in Subjectivity 3, 31-52 (April 2010).
- Vighi, Fabio. On Zizek's Dialectics: Surplus, Subtraction, Sublimation, (London: Continuum, 2012).
- Walker, Gavin. On Marxism's Field of Operation: Badiou and the Critique of Political Economy, in Historical Materialism Volume 20: Issue 2, (Brill: Leiden, Boston, 2012).
- Wells, Charles. The Subject of Liberation: Žižek, Politics, Psychoanalysis, (New York: Bloomsbury, 2014).
- Wood, Kelsey. Žižek: A Reader's Guide, (West Sussex: Wiley-Blackwell, 2012).
- Wortham, Simon Morgan. The Derrida Dictionary, (London: Continuum, 2010).
- Žižek, Slavoj. "The Cartesian Subject without the Cartesian Theatre.", in A Lacanian Reader for Psychologists, Ed. Kareen Ror Malone, Stephen R. Friedlander, (New York: Suny Press, 2012).
- Žižek, Slavoj. Interrogating the Real, (New York: Continuum International Publishing Group, 2005).
- Žižek, Slavoj. How to Read Lacan, (London: W. W. Norton & Company, 2007).
- Žižek, Slavoj. Iraq: The Borrowed Kettle, (London: Verso, 2004).

Žižek, Slavoj. Living in the End Times, (London: Verso, 2011).

Žižek, Slavoj. The ticklish subject, (London and New York: Verso, 1999).

Žižek, Slavoj. Violence: Six Sideways Reflections, (New York: Picador, 2008).

อินเทอร์เน็ต

บทแปลคำปราศรัยของ Slavoj Zizek ที่มงาน, Newer Left Preview เมื่อ 'สลาวอย ชิเชก' มาเยือน

ขบวนการ 'ยึดครองวอลล์สตรีท'[Online]. 2011 Available from:

<http://prachatai.org/journal/2011/10/37445>[2013, October 19]

Badiou, Alain. Affirmative Dialectics: from Logic to Anthropology, in The International Journal for Badiou Studies Vol 2, No. 1. [Online]. 2013 Available from:

<http://badioustudies.org.ipower.com/cgi-bin/ojs->[2014, August 18]

Badiou, Alain. ALAIN BADIOU INTERVIEWED ON BBC DURING PEAK OF ECONOMIC CRISIS[Online]. 2013 Available from: <http://www.critical-theory.com/watch-alain-badiou-interviewed-bbc-peak-economic-crisis/>[2014, June 21]

Badiou, Alain. Alain Badiou: True and false contradictions of the crisis, Trans. David Broder.[Online]. 2015 Available from: <http://www.versobooks.com/blogs/2014-alain-badiou-true-and-false-contradictions-of-the-crisis>[2015, May 29]

Badiou, Alain. Alain Badiou explains money, desire and the fictions of capitalism. August 3.[Online]. 2013 Available from: <http://www.heathwoodpress.com/alain-badiou-explains-money-desire-fictions-capitalism/>[2014, August 20]

Boyle, Kirk. The Future of Marxist Theory: Slavoj Žižek's Psychoanalytic Marxism, International Journal of Zizek Studies Vol 2.1[Online]. 2008 Available from: <http://zizekstudies.org/index.php/ijzs/article/viewFile/70/163>[2014, November 15]

Caroz, Gil. Moments of Crisis, The New Lacanian School of Psychoanalysis Congress. [Online]. 2013 Available from: <http://www.amp-nls.org/page/gb/170/the-congress>[2014, August 18]

Class Blog. Subjectivation/Subjectification.[Online]. 2012 Available from: <http://thepublicschool.org/node/29122>[2014, October 20]

Dean, Jodi. Still Dancing: drive as a category of political economy, in International Journal of Žižek Studies, Volume Six, Number One. [Online]. 2012 Available

from: <http://www.zizekstudies.org/index.php/ijzs/article/viewfile/374/432>[2014, June 15]

Fabio Vighi and Heiko Fender, A Subject that Matters: Žižek's Ideology Critique Today. in International Journal of Žižek Studies, Vol 4, No 1[Online]. 2010 Available from: <http://zizekstudies.org/index.php/ijzs/article/viewfile/239/325> [2015, february 10]

Goldman, Robert. Sublation[Online]. 2008 Available from:

<http://socialtheory2008.pbworks.com/w/page/17140751/Sublation>. [2013, May 15]

Lacan, Jacques. Jacques Lacan "Lacan Speaks"[Online]. 2012 Available from:

<http://www.youtube.com/watch?v=W45CAUsvitU>[2014, July 20]

McMillan, Chris. Disavowed Foundations, Zizek's Marxism; From Surplus-Value to Surplus-Jouissance, Discussions around the political implications of psychoanalysis[Online].2008 Available from: <http://sewersociety.blogspot.com/2008/04/zizeks-marxism-from-surplus-value-to.html>[2014, November 14]

Myers, Tony. CHRONOLOGY.....Slavoj Zizek-His Life[Online]. 2006 Available from:

<http://www.lacan.com/zizekchro>[2013, May 15]

Özselçuka, Ceren and Madrab, Yahya M. Enjoyment as an economic factor: Reading Marx with Lacan, Subjectivity 3, 323–347.[Online]. 2008 Available from:

<http://www.communityeconomies.org/site/assets/media/yahyamadra/Subjectivityv2b.pdf>/[2014, November 14]

Robinson, Andrew. Alain Badiou: Politics[Online]. 2015 Available from:

<https://ceasefiremagazine.co.uk/alain-badiou-politics/>[2015, April 10]

The European Graduate School. SLAVOJ ZIZEK-BIOGRAPHY[Online]. 1997–2012 Available from: <http://www.egs.edu/faculty/slavoj-zizek/biography/>[2014, October 12]

TUCHE AND AUTOMATON[Online]. 2015

<http://art3idea.psu.edu/locus/TUCHE.pdf>[2015, March 16]

Wikipedia. Alain Badiou.[Online]. - Available from:

https://en.wikipedia.org/wiki/Alain_Badiou[2014, May 12]

Žižek, Slavoj. Democracy is the enemy.[Online]. 2011. Available from: <http://www.lrb.co.uk/blog/2011/10/28/slavoj-zizek/democracy-is-the-enemy/>[2014, July 12]

Žižek, Slavoj. On Alain Badiou and Logiques des mondes. [Online]. 1997-2007 Available from: <http://www.lacan.com/zizbadman.htm>[2014, August 18]

Žižek, Slavoj. Occupy Wall Street: what is to be done next?[Online]. 2012 Available from: <http://www.theguardian.com/commentisfree/cifamerica/2012/apr/24/occupy-wall-street-what-is-to-be-done-next>[2014, July 15]

Žižek, Slavoj. Psychoanalysis in post-marxism: The case of Alain Badiou, The South Atlantic Quarterly[Online]. 1998 Available from: <http://www.egs.edu/faculty/slavoj-zizek/articles/psychoanalysis-in-post-marxism-the-case-of-alain-badiou/>[2013, October 12]

Žižek, Slavoj. The Revolt of the Salaried Bourgeoisie, London Review of Books, Vol. 34 No. 2[Online]. 2012 Available from: <http://www.lrb.co.uk/v34/n02/slavoj-zizek/the-revolt-of-the-salaried-bourgeoisie>[2015, March 18]

Žižek, Slavoj. What Rumsfeld Doesn't Know That He Knows About Abu Ghraib. [Online]. 2004 Available from: <http://www.lacan.com/zizekrumsfeld.htm>[2015, february 8]

ภาคผนวก

ดัชนีคำศัพท์

การสร้างองค์ประธานของปัจเจกบุคคล (Subjectivation/Subjectification)

มโนทัศน์ทางปรัชญาที่เริ่มต้นจากมิเชล ฟูโกต์ และถูกนำมาอธิบายเพิ่มเติมโดยเดอลูซ (Gilles Deleuze) และ ฟีลิกซ์ กัตตารี (Félix Guattari) โดยรวมแล้วในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ หมายถึง ตัวของปัจเจกบุคคลนั้น ได้สถาปนาความเป็นองค์ประธานให้กับตนเอง มโนทัศน์เรื่องการสร้างองค์ประธานของปัจเจกบุคคล มักถูกนำมาใช้ในงานทฤษฎีวิพากษ์²²³

การมีอยู่ (being)

สิ่งที่ดำรงอยู่ สิ่งที่เป็นอยู่ โดยที่ไม่ต้องชี้เฉพาะไปที่การเป็นต้นกำเนิดของสรรพสิ่งต่างๆ เช่น โตะตัวนี้ มดตัวนี้

การมีอยู่ (Being)

เป็นมโนทัศน์ทางปรัชญา สื่อความถึง สิ่งที่เป็นอยู่จริง อันถือว่าเป็นต้นกำเนิดของสรรพสิ่งทั้งหลายทั้งปวง มีความเป็นนิรันดร์

การทำเป็นมิติทางอัตวิสัย (subjectivization)

ท่าทีหรือกระบวนการในการทำให้เป็นมิติทางอัตวิสัย อันเป็นกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงโดยการพัฒนาอัตวิสัยในตำแหน่งที่เปรียบเสมือนราวกับว่าเป็นภววิสัย

การปลดปล่อย (emancipation)

มโนทัศน์ทางปรัชญาของมาร์กซ์ ที่พัฒนามาจากความคิดของนักปรัชญาอย่างสปิโนซ่า (Baruch Spinoza, 1632–1677), รูสโซ (Jean-Jacques Rousseau, 1712–1778), ค้านท์ (Immanuel Kant, 1724–1804) และเฮเกล (Georg Wilhelm Friedrich Hegel, 1770–1831) โดยที่มาร์กซ์มุ่งไปที่อิสรภาพในการตัดสินใจสิ่งต่างๆ ด้วยตัวของมนุษย์เอง ซึ่งอิสรภาพ คือ การหลุดพ้นจากแรงกดดันใดๆ ก็ตาม ที่ตั้งไม่ให้ผู้กระทำ (agents) เปิดตนเองออกมา

²²³ <http://thepublicschool.org/node/29122>

การดำรงอยู่ (existence)

มีการให้ความหมายที่หลากหลาย ในที่นี้ส่วนมากจะสื่อความหมายถึงโลกที่มนุษย์รับรู้ผ่านประสาทสัมผัสของตนเอง

การรื้อสร้าง (deconstruction)

การแสดงให้เห็นถึงความหมายอื่นๆ ที่ตัวบท (text) กดทับเอาไว้ โดยการเปิดให้เห็นถึงความไม่เป็นหนึ่งเดียวของตัวบทเป็นวิธีการตีความที่ปฏิเสธลำดับความสำคัญก่อนหลังของการอ่านเนื้อความ เพื่อเปิดตัวบทให้กว้างต่อสิ่งที่ถูกกดทับไว้เหล่านั้น เป็นระเบียบวิธีเชิงตีความของฌาคส์ แดร์ริดา (Jacques Derrida, 1930-2004) นักปรัชญาชาวฝรั่งเศส

กาย (Body)

มโนทัศน์ทางปรัชญาของบาดียู เราเรียกระบบนิยมปฏิบัติเชิงอัตวิสัย (subjective formalism) คือ การรวมเอาความแตกต่างเข้าด้วยกันเป็นกาย (body) เพื่อนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่จะแสดงตัวออกมา และด้วยพื้นที่แห่งความจริงที่ปรากฏขึ้นหลังเหตุการณ์ (post-evental stage of truth) การรวมเข้าด้วยกันนั้นได้ส่งผลให้ระบบปฏิบัติการในเรื่องของการอยู่ได้ปกครอง, การปฏิเสธ (negation), การหักออกจากการอยู่ได้ปกครอง รวมไปถึงผลสรุปจากระบบปฏิบัติการนั้น โดยที่ทั้งหมดมีธรรมเนียมปฏิบัติเชิงอัตวิสัย 3 แบบ คือ faithful, reactive, obscure²²⁴

ความแปลกแยก (alienation)

ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ส่วนใหญ่จะใช้ความหมายของความแปลกแยก ตามคำอธิบายในมโนทัศน์แบบลากรองเรื่องความแปลกแยกปรัชญา คือ เมื่อมาถึงจุดหนึ่งเมื่ออัตตา (ego) ได้ทำการสถาปนาตัวโดยการหาเอกลักษณ์กับสิ่งที่มีความคล้ายคลึงกัน (counterpart) การสังเคราะห์ (synthesis) ในแรกเริ่มของอัตตาคือความเป็นสารถะในการเปลี่ยนแปลงของอัตตา อัตตาได้เกิดความแปลกแยก (alienated) ดังนั้นความแปลกแยกจึงเป็นส่วนหนึ่งของระเบียบจินตภาพ (Imaginary) ดังที่ลากรองได้กล่าวไว้ว่า “ความแปลกแยกคือการสถาปนาของระเบียบจินตภาพ ความแปลกแยก คือ จินตภาพ ดังที่กล่าวมานี้²²⁵

²²⁴ Alain Badiou, *Logics of Worlds: Being and Event II*, p. 595.

²²⁵ Jacques Lacan, *The Seminar of Jacques Lacan Book III (1955-1956) The Psychoses* Russell Grigg trans. (London and New York: W.W. Norton Press, 1997), p.146.

ความสัมพันธ์เชิงสังคม (social relation)

ในทางสังคมศาสตร์ ความสัมพันธ์เชิงสังคม คือ ความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ซึ่งได้รับแนวคิดมาจากรูปแบบพื้นฐานของโครงสร้างสังคม และสิ่งที่เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์สังคม อันเป็นตัวแทนในระดับปัจเจกบุคคล (individual agency)

ความหลากหลาย (multiplicity)

การยืนยันให้เห็นว่ามีวิถีแห่งธรณี-ประวัติศาสตร์ มากกว่า 1 วิถี ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในงานวิชาการของ จิล เดอลูซ นักปรัชญาชาวฝรั่งเศสที่เสนอว่า ความหลากหลาย คือ ภาวะที่เป็นอยู่อย่างแท้จริง อันมีต้นกำเนิดจากองค์ประกอบพื้นฐาน (simple element) ที่พับเก็บไว้หรือผิตรูปร่าง ความหลากหลายนั้นมีขอบเขตที่ไม่สม่ำเสมอ และเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดไว้ชั่วคราวโดยการเปลี่ยนแปลงของตัวมันเอง เดอลูซ & กัตตารี ได้ให้คำนิยามแก่ความหลากหลายใหม่ทั้งในส่วนของทฤษฎีการเมือง, ชนชั้น, ภาษา, รัฐ, สังคม, บุคคล และพรรคการเมือง โดยมุ่งไปที่เรื่องความคิดทางการเมืองที่เปิดกว้าง เพื่อนำไปสู่ความแตกต่างจากการเมืองในแบบเดิม

สหอัตวิสัย (intersubjectivity)

ความสัมพันธ์เชิงจิตวิทยาพร้อมระหว่างผู้คน ซึ่งมักใช้ในความหมายที่ตรงข้ามกันกับประสบการณ์ของปัจเจกบุคคลที่มองว่ามีเพียงจิตใจของตนเองเท่านั้นที่ดำรงอยู่ (Solipsism) ซึ่ง ณ ที่นี้ คำว่าสหอัตวิสัยที่กล่าวถึงส่วนมาก จะสื่อความหมายในทางปรัชญา ที่ไม่ใช่เพียงในระดับความสัมพันธ์ หากแต่กล่าวถึงในระดับของญาณวิทยา

สกุลความคิดหลังโครงสร้างนิยม (Post-structuralism)

สกุลความคิดที่ให้ความหมายโดยชุมชนวิชาการของอเมริกา เพื่ออธิบายถึงงานทางปรัชญาสายภาคพื้นยุโรปรวมไปถึงนักทฤษฎีวิพากษ์ ที่มุ่งความสนใจหลักไปที่มนุษย์ โดยที่พิจารณาเกี่ยวกับความซับซ้อนของตัวมนุษย์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการหลีกเลี่ยงจากโครงสร้างในระเบียบวิธีการศึกษาในแบบดั้งเดิม

อโทนัล (atonal)

มโนทัศน์เรื่องอโทนัล ในแบบของบาดียู (Alain Badiou) ทำให้เราเห็นภาพของผู้คนและองค์ประธาน (subject) ที่สามารถอยู่ในโครงสร้างของสังคมอันถูกกำหนดโดยตรรกะของทุน ได้อย่างมีความอิสระมากยิ่งขึ้น เปรียบได้กับดนตรีแบบอโทนัล ที่เน้นความสำคัญไปที่เรื่องของ “จังหวะ” และ “อารมณ์” โดยไม่ใส่ใจในเรื่องของคีย์หรือโครงสร้างพื้นฐานของดนตรีแบบทั่วไป บาดียูได้พัฒนา

ความคิดเรื่องอโทนัล อันสามารถหลบเลี่ยงจากการแทรกแซงตัวของรูปสัญลักษณ์หลัก ซึ่งพยายามกำหนดความหมายไปยังความหลากหลาย (multiplicity) ที่ผสมปนเปกันในความเป็นจริง

องค์ประธาน (subject)

กล่าวในทางปรัชญาองค์ประธาน คือ ผู้กระทำ, สิ่งกระทำ หรือในทางยากรรม คือ ภาคประธาน แต่ในงานชิ้นนี้ส่วนมากจะสื่อความหมายขององค์ประธานเป็น 3 ความหมาย

1. องค์ประธานตามแบบมโนทัศน์ของฌาคส์ ลาก็อง นักจิตวิเคราะห์ชาวฝรั่งเศส
2. องค์ประธานตามแบบของอแลง บาดิยู
3. องค์ประธานตามแบบของสลาวย ชีเซ็ค

ความจริง (truth)

มโนทัศน์ทางปรัชญาของบาดิยู ที่เสนอว่าความจริง คือ ผลรวมที่อยู่ภายใน และส่งไปยังสถานการณ์ ซึ่งความเชื่อตรงได้สร้างขึ้น ทีละเล็กทีละน้อย มันคือผลรวมที่ความเชื่อตรงรวมเข้าด้วยกัน และสร้างขึ้น²²⁶

ความเชื่อตรง (fidelity)

มโนทัศน์ทางปรัชญาของบาดิยู ความเชื่อตรง คือ ชื่อของกระบวนการ อันรักษาไว้ซึ่งการตรวจสอบหาความจริงเกี่ยวกับสถานการณ์ ภายใต้คำสั่งของเหตุการณ์ มันคือสิ่งที่อยู่ภายในเหตุการณ์ และพร้อมที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างกะทันหัน²²⁷ มโนทัศน์เรื่องความเชื่อตรงนี้ถือเป็นหนึ่งในศูนย์กลางทางปรัชญาของบาดิยู โดยที่เขานำคำนี้มาจากมโนทัศน์ที่เป็นวาทกรรมทางศาสนา²²⁸

สถานการณ์ (situation)

สถานการณ์ คือโครงสร้างขนาดใหญ่ ที่ถูกจัดระเบียบโดย ‘state of the situation’ หรือที่บาดิยูเรียกว่า ‘โลก’ (world) ซึ่งเป็นการจัดระเบียบสถานการณ์และนับเป็นหนึ่งใน (count-for-one) เป็นหลักโครงสร้างที่กำหนดองค์ประกอบต่างๆ ในสถานการณ์ที่ลึกลงไปถึงกว่าการกำหนดโดยรัฐ

²²⁶ Alain Badiou, *Ethics: An Essay on the Understanding of Evil*, p. 67.

²²⁷ Ibid., p. 67.

²²⁸ Benjamin Noys, Badiou's Fidelities: Reading the Ethics, in *Communication & Cognition* Vol. 36, Nr. 1 - 2 (2003), p. 32.

เช่นทุนนิยม อาจถือได้ว่าเป็นการนับเป็นหนึ่ง (count-for-one) (มีการขยายความเพิ่มเติมในงานที่มีชื่อว่า *Alain Badiou, Ethics: An Essay on the Understanding of Evil* (2001)

เหตุการณ์ (Event) (or atrong singularity)

ในงานที่มีชื่อว่า *Ethics: An Essay on the Understanding of Evil* (2001) เหตุการณ์ คือ สิ่งที่น่าไปสู่ ‘สิ่งอื่นๆ’ ที่เกินออกไปกว่าสถานการณ์, ความคิดเห็น, การสถาปนาความรู้ เหตุการณ์เป็น สิ่งที่สุ่มเสี่ยง เป็นส่วนเพิ่มเติมที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ถูก ซึ่งสูญหายไปทันทีเมื่อมันปรากฏขึ้น²²⁹ ต่อมาในงานที่มีชื่อว่า *Logics of Worlds: Being and Event II* (2008) บาดิยูได้เสนอเพิ่มเติมว่า เหตุการณ์ คือ การเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง ที่เป็นเช่นนั้น เพราะความเข้มข้น (intensity) ของการ ดำรงอยู่ (existence) ที่ถูกพิจารณาว่าเกิดขึ้นเพราะสถานที่ตั้งหนึ่ง (site) ที่สูงสุด (maximal) อยู่ ท่ามกลางผลสรุปของสถานที่ตั้งนั้น ที่กำลังจะเป็นตำแหน่งที่ตั้งอันสูงสุดของความเข้มข้นในการดำรง อยู่ของสิ่งที่ไม่ได้ดำรงอยู่ (inexistence) อย่างเหมาะสมกับสถานที่ตั้งนั้น เราสามารถกล่าวได้ว่า เหตุการณ์ได้ทำให้การไม่ได้ดำรงอยู่นั้นเกิดความสมบูรณ์ เหตุการณ์ที่เป็นมากกว่าเอกภาวะ (อย่าง อ่อน) ซึ่งโดยตัวของมันเองแล้วเป็นมากยิ่งขึ้นกว่าข้อเท็จจริง (facts) ที่อยู่ในการหมุนกลับ ซึ่งมากยิ่งขึ้น ไปกว่าการเปลี่ยนแปลง (modification)²³⁰

ทอพอโลยี (topology)

สาขาหนึ่งของคณิตศาสตร์ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของพื้นที่ให้คงอยู่ แม้จะมีการทำให้เปลี่ยนแปลงรูปร่างอย่างต่อเนื่อง ลากก็องได้โต้แย้งว่าทอพอโลยี ไม่ใช่การอุปมาอย่างง่ายในเรื่องหลักการ ของโครงสร้าง ลากก็องได้เน้นย้ำว่าความพิเศษของทอพอโลยีคือหน้าที่ในเรื่องการตัด (cut) นับตั้งแต่ การตัด คือ การแยกแยะการเปลี่ยนรูปที่ไม่ต่อเนื่องกันออกจากการเปลี่ยนรูปร่างอย่างต่อเนื่อง ทั้งสอง ชนิดของการเปลี่ยนรูปนี้ก็ยังคงมีบทบาทในการรักษาบำบัดทางจิต²³¹

²²⁹ Alain Badiou, *Ethics: An Essay on the Understanding of Evil*, p. 67.

²³⁰ Alain Badiou, *Logics of Worlds: Being and Event II*, p. 585.

²³¹ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน

Dylan Evans, *An Introductory Dictionary of Lacanian Psychoanalysis*, p. 210.

อภิศาสตร์เมือง (metapolitics)

ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สื่อความหมายของอภิศาสตร์เมืองตามแบบของบาดียู คือ ความสามารถที่จะคิดเกี่ยวกับการเมือง จากตัวอย่างที่แท้จริงทางการเมือง อภิศาสตร์เมืองนั้นแตกต่างจากปรัชญาการเมือง ในสถานการณ์ที่นักปรัชญาไม่สามารถคิดในเรื่องของการเมืองได้²³²

สิ่งจริง (The Real)

Real (*réel*) แนวคิดที่ล้าคองพัฒนาขึ้นมาในช่วงทศวรรษปี 1970 คือ สิ่งจริงที่มีอยู่จริง เพียงแต่เป็นสิ่งที่คนยังไม่รู้จักมันอย่างเป็นรูปธรรม (unknown) เพราะมันเป็นสิ่งที่มีได้รับการจัดการผ่านระบบภาษาและ/หรือมองเห็นอย่างเป็นรูปธรรมผ่านสภาวะเงื่อนไขต่างๆ ของสังคม

ความสำราญเหนือกว่าปกติ (Jouissance)

มโนทัศน์ทางจิตวิเคราะห์ของลาคอง ความสำราญใจสูงสุดที่เกี่ยวข้องกับทำลายระบบศีลธรรมของโลกสมัยใหม่ ลาคองอธิบายความสำราญเหนือกว่าปกติ โดยเชื่อมโยงกับค้ายกกัน เอวริชต์ ว่าเป็นเหมือน ‘การตัดเข้ามา’ ของความสำราญใจบางอย่างของพวกนาซีที่เกินขอบเขตกว่าที่ศีลธรรมของโลกสมัยใหม่จะรับได้ จะเห็นว่าความสำราญเหนือกว่าปกติ สัมพันธ์กับการทำลายระบบศีลธรรมและการละเมิดต่อกติกาของโลกสมัยใหม่ รวมไปถึงพวกไม่รับอารยธรรมคือพวกที่เห็นระบบศีลธรรมเป็นอุปสรรคต่อความสำราญใจสูงสุดของพวกเขา

ความปรารถนา (desire)

ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ส่วนมากจะใช้ในความหมายของจิตวิเคราะห์สายลาคอง เป็นสิ่งที่เกิดจากการปิดกั้นของความสัมพันธ์เชิงอำนาจตั้งแต่ระดับครอบครัว จนไปถึงการเมือง และเศรษฐกิจ อันส่งผลให้มนุษย์เกิดความขาด เนื่องจากไม่ได้รับการเติมเต็ม ซึ่งความสัมพันธ์เชิงอำนาจเหล่านั้น

ฝันหวาน (fantasy)

มโนทัศน์ทางจิตวิเคราะห์ของลาคอง ถ้าเทียบเคียงว่าจินตนาการหมายถึงการเพื่อฝันอย่างหนึ่งที่เป็บบแบบลมแล้งๆ อาจจะไม่ตั้งใจจะให้เกิดขึ้นจริง ข้ออธิบายตรงนี้จะนำมาใช้กับแฟนตาซีค่อนข้างยาก เพราะถ้าเป็นแฟนตาซี กลไกการทำงานในจิตใจจะผิดแผกแตกต่างออกไปจากจินตนาการ กล่าวคือ แฟนตาซีเกี่ยวข้องกับความปรารถนาในจิตไร้สำนึกของคน ความปรารถนาในจิตไร้สำนึก คือความปรารถนาที่ล้าคองมองว่ามันเชื่อมโยงอยู่กับความรู้สึกสูญเสีย (loss) ของคน ดังที่

²³² Alain Badiou, *Metapolitics*, (London: Verso, 2005), p. xxxix.

ลาโก้เสนอว่า ความปรารถนาสัมพันธ์กับความรู้สึกสูญเสีย (desire is related to loss) ข้อวิพากษ์ของลาโก้ที่แสดงให้เห็นว่า ลึกลงไปในห้วงแห่งจิตใจแล้ว คนยังมีความวิตกหาต่ออะไรบางอย่างที่เขาเคยมี แต่มาบัดนี้เขาสูญเสียสิ่งนั้นไปแล้ว แต่กระนั้น คนก็ยังปรารถนาจะทวงคืนความสูญเสียที่ขาดหายไป ในขณะที่เดียวกันนี้เองที่ประเด็นนี้ก็คือจุดกำเนิดของแฟนตาซี แฟนตาซีเกี่ยวข้องกับอารมณ์วิตกหาต่อสิ่งที่เคยมี แต่มาในขณะที่คนสูญเสียสิ่งที่เคยมีนั้นไปแล้ว ผลลัพธ์ก็คือ คนจึงบำบัดอารมณ์วิตกหาออกมาผ่านตัววัตถุตัวหนึ่ง ตัววัตถุที่แสดงให้เห็นถึงสิ่งพึงปรารถนาบางอย่างที่สูญหายไปของตนเอง โดยพวกเขาบรรจุอารมณ์ความรู้สึกที่สูญหายไปในตัววัตถุ กล่าวอีกนัยหนึ่ง คนบรรจุความปรารถนาต่อสิ่งที่พวกเขาารู้สึกว่าเป็นความสูญเสียของพวกเขาลงไปในตัววัตถุตัวนั้น ราวกับปลุกเสกให้วัตถุตัวนั้นลุกขึ้นมามีชีวิต ทำการสนทนา และตอบโต้กับอารมณ์ฝันทวนของพวกเขา วัตถุตัวนั้นก็คือสิ่งที่ลาโก้เรียกว่า *objet a*

การทำให้เป็นสัญลักษณ์ (symbolization)

ระบบหรือกระบวนการ ทำให้เป็นสัญลักษณ์ หรือการใช้สัญลักษณ์ต่างๆ เพื่อเป็นตัวแทนของสิ่งต่างๆ หรือการสถาปนาสิ่งต่างๆ ด้วยความหมายในเชิงสัญลักษณ์ หากกล่าวในทางจิตวิทยาแล้ว หมายถึงการเป็นตัวแทนของจิตไร้สำนึกของสิ่งหนึ่งโดยสิ่งอื่น

วัตถุแห่งความปรารถนา (*objet petit a*) (*objet a*)

มโนทัศน์ทางจิตวิเคราะห์ของลาโก้ แรงปรารถนาของคนต่อสิ่งๆ หนึ่ง เพราะคนถูกปลุกเร้าด้วยตัวก่อความปรารถนาที่เป็นองค์ประกอบภายในสิ่งๆ หนึ่ง จนคนเกิดความปรารถนาต่อมันขึ้นมา ซึ่งสัมพันธ์กับความขาด เหตุเพราะการที่คนยึดติดกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากเกินไปส่งผลให้คนหยุดและไม่แสวงหาสิ่งพึงปรารถนาที่เป็นทางเลือกอื่นๆ ที่แตกต่างกว่าที่เป็นอยู่

ระเบียบสัญลักษณ์ (symbolic order)

มโนทัศน์ทางจิตวิเคราะห์ของลาโก้ สัญลักษณ์ทางสังคมที่เป็นตัวจัดระเบียบแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคม เช่น ห้องน้ำชายที่แยกจากห้องน้ำหญิง ห้องนอนพ่อแม่ที่แยกจากห้องนอนลูก ห้องพักครูที่แยกจากห้องเรียนของนักเรียน วัดวาอารามและพระราชวังที่เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และที่สูงศักดิ์กว่าบ้านคนธรรมดา ฯลฯ เช่นนั้นแล้ว Symbolic จึงหมายถึงระเบียบสัญลักษณ์ (symbolic order) ของโลกสมัยใหม่ที่เป็นตัวกำหนดมารยาทและแบบแผนปฏิบัติแก่สังคมเพื่อความมีอารยธรรม²³³ ระเบียบสัญลักษณ์ยังบ่งชี้ถึงความแตกต่างและบ่งชี้ถึงลำดับชั้นวรรณะของ

²³³ Jacques Lacan, *The Four Fundamental Concepts of Psycho-Analysis*, p. 280.

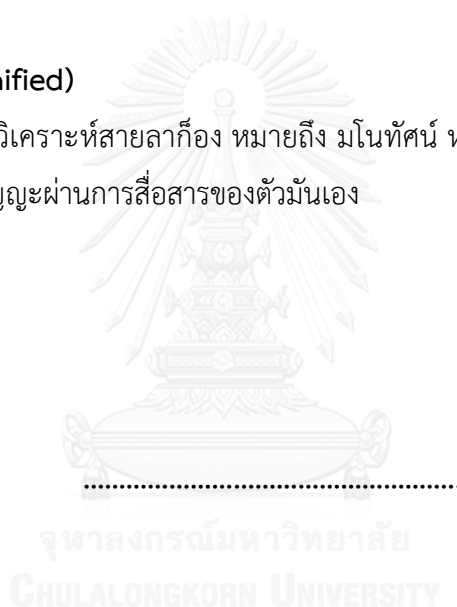
คนในสังคม เช่น ความแตกต่างทางเพศ ความแตกต่างระหว่างลูกกับพ่อแม่ ความแตกต่างระหว่างคนธรรมดากับพระ ความแตกต่างระหว่างคนธรรมดากับเจ้าขุนมูลนาย นอกจากนี้ อารยธรรมและแบบแผนของโลกสมัยใหม่ยังรวมถึงการเริ่มเรียนรู้ความเป็นชาติ การเริ่มเรียนรู้ยกย่องคุณงามความดีของบุคคลสำคัญ ฯลฯ ดังนั้น การรับรู้ตัวตนจึงไม่อาจแยกออกจากขั้นตอนการรับรู้ตั้งแต่วัยเด็กที่สืบทอดมาจนถึงขั้นตอนของการเริ่มเรียนรู้สัญลักษณ์ต่างๆ ที่สังคมกำหนดขึ้น

รูปสัญลักษณ์ (signifier)

มโนทัศน์ทางจิตวิเคราะห์สายลาก็อง หมายถึง สัญลักษณ์, รูปภาพ หรือเสียง ที่เป็นตัวแทนของมโนทัศน์ที่ซ่อนอยู่หรือเป็นตัวแทนของการให้ความหมาย

ความหมายสัญลักษณ์ (signified)

มโนทัศน์ทางจิตวิเคราะห์สายลาก็อง หมายถึง มโนทัศน์ หรือ ความหมายในฐานะที่ได้แยกความแตกต่างออกจากสัญลักษณ์ผ่านการสื่อสารของตัวมันเอง

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายปิยศิลป์ บุลสถาพร เกิดวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2522 สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในปีการศึกษา 2552 เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2554

